

**Користуйтесь життям, бо воно швидкоплинне.
(Aetate fruire, mobili cursu fugit. Seneca)**

Іван Сміян

ЧАС — ЧЕСНА ЛЮДИНА

Книга 26

**Смотри без суеты
вперед. Назад
без ужаса смотри.
Будь прям и горд,
раздроблен изнутри,
на ощупь тверд.**

**Остановись, мгновенье! Ты не столь
прекрасно, сколько ты неповторимо.**

Иосиф Бродский

Тернопіль
Видавництво «Підручники і посібники»
2013

УДК 82-94
С 50

В авторській редакції

Дизайн обкладинки *Оксани Корнєєвої*
Випусковий редактор *Маргарита Більчук*

Сміян І. С.
С 50 Час — чесна людина : Книга 26 / І. С. Сміян. — Тернопіль,
2013. — 176 с.

Безмірність Всесвіту, безмірність природи, навіть безмірність життя однієї людини! Неможливо досягнути можливості лише однієї людини! Неможливо досягнути самого себе! Отже, загадковість оточуючого тебе світу, загадковість тебе самого була і є основним фактором, який спонукує до цікавості та творчого життя. Мої спогади та роздуми є різновидом спроби звужити широке поле загадковості.

УДК 82-94

© Сміян І. С., 2013

*Ритм у неживій природі: краплі, які падають
із однаковою частотою, морський прибій,
припливи й відпливи, день і ніч, пори року.
Ритм у живій природі — життя серця.*

Ілько Лемко

Т-а-а-к... Я лише тепер переконався, що основою всіляких функцій, як Всесвіту, так і кожної його частки, є узгоджений природою ритм. В усьому! Усьому! Куди не глянеш, що не почувеш, над чим не замислишся — всюди ритм живого і того, що ми чомусь називаємо неживим. Як ось: «Доброчесність у тому, щоб робити близьким добро і не заподіювати зла. А робити близьким добро — це робити для них те, що бажав би самому собі» (Стародавній Схід. Індія). Так, це ритм доброзичливої людини. Або ритм спілкування з природою:

Ты жив!.. Ты жив, и каждый камень твой —
Заветное преданье поколений.
Бывало, я у башни угловой
Сижу в тени, и солнца луч осенний
Играет мохом в трещине сырой,
И из гнезда, прикрытого карнизом,
Касатки вылетают, верхом, низом
Кружатся, вьются, чуждые людей.
И я, так полный волею страстей,
Завидовал их жизни безызвестной,
Как упованье вольной поднебесной.

*М. Ю. Лермонтов
(из поэмы «Сашика»)*

Мені приємно відзначати ті життєві ритми, які випромінюють радість та огортають людину ласкою, теплом. Але в орбіту ритму входить і жаль, і жах, і страх, і горе, і... Адже

КОРИСТЬ ОДНОМУ — ШКОДА ДРУГОМУ (ІЗ КН. І. М. МОНТЕНЯ «ПРОБИ»)

Демад, атенець, покарав одного співвітчизника, торговця погребним товаром, за надмірну зисковність його ремесла та за те, що цього зиску незмогло було здобути інакше, як коштом смерті багатьох людей. Такий присуд видається мені несправедливим, бо годі побаришувати, не заробивши на комусь іншому, а отже, виходить, заслуговує на догану всякий бариш.

Купчик наживається на легковажності молоді, гречкосій на дорож-
нечі збіжжя, будівничий на руйнації будинків, судовики на позовах та сва-
рках, клір заслуговує на пошанівок та становище у громаді не інакше, як
завдяки нашій смерті й нашим гріхам. Жоден лікар, мовляв, за грецьким
комедіографом, не радіє здоров'ю навіть найщиріших своїх друзів, жоден
вояк не тішиться тим, що його вітчизна надто вже мирна тощо. Та що там
казати ! Зазирніть у свою власну душу і ви побачите, що найпотаємніші
наші бажання та сподівання зроджуються і живляться переважно коштом
іншого. І додумався я ось до чого: сама природа не відбігає тут від повсю-
дного правила, адже, як запевняють природники, законення, зростання та
розквіт чогось одного ведуть до ушкоди та зіпсуття чогось другого.

*Тож коли речі виходять за межі своєї природи,
Все це сполучене з смертю того, що було передніше.*

Лукрецій, Про природу речей, II, 753.

Які тільки чудернацькі «коники» не викидає життя! При цьому непо-
гано було б пам'ятати, що лише «Час — чесна людина» (Бомарше, 1313–
1375). Лише в часі ми можемо визначити своє щастя. Адже

ЩАСТЯ — НЕ ЗНАТИ СПОКОЮ...

Щастя — не знати спокою,
В далі йдучи невідомі.
Щастя — це мир після бою
В отчому домі,
Зустріч після розлуки,
Справджені мрії.
Щастя — це милої руки
В тебе на шії.
Щастя — це вогник чудесний —
Вічне дерзання.
Це нерозтринькані весни
В пору буяння.
Щастя — не слава, не гроші:
Все це минає.
Щастя — це друзі хороші,
Шана людська.
Там, де трудніше, де важче,
Швидше знайти його вдасться.
Руки твої роботящі —
Ось твоє щастя.

Руки твої і розум твій — джерело твого щастя, джерело краси життя твого... Зрозуміло, що я не маю на увазі ту працю, про яку пише У. Шекспір:

Конечно, есть немало дураков,
Что спину гнут из рабского желанья
Ее согнут и служат господам,
Как выучный скот, из одного лишь корма.
Таких о с л о в без страха бьют дубьем,
А в старости со службы гонят в шею.

Але напружена праця вимагає й відпочинку, адже «Кращі працівники більше інших працюють і більше других відпочивають» (Джон Пірпонт Морган). Це в ідеалі. А в житті по-різному буває. Я, наприклад, під час відпочинку-відпустки, як правило, працював, іноді з особливим піднесенням. Працював над узагальненням своєї наукової роботи: писав монографії, статті. І це приносило мені неабияке життєве задоволення.

Я пам'ятаю випадок, коли мені в санаторії «Кришталевий палац» (Трускавець) надали номер для проживання, де був і кабінет з усім необхідним для роботи, у якому я працював повсякденно. Головний лікар, який навідувався до мене, сказав: «За всі роки — це перший випадок за роки функціонування санаторія, коли кабінет використовується згідно з його призначенням». Це був перший і останній комплемент на мою адресу за творчу роботу під час відпустки.

Сьогодні, коли я маю аж занадто багато часу для відпочинку, я отримую задоволення від життя лише в ті години, хвилини, коли працюю, коли щось створюю — чи то на садибі, чи за комп'ютером... І я солідарний з Марк Туллієм Цицероном (106-43 до н. е.): «Нічого так не годиться остерегатися у старості, як лінощів та байдикування». А останні в моєму віці постійно тяжіють, і мені доводиться витрачати чимало сил у боротьбі зі злими силами (лінощами і байдикуванням).

Так в чому ж, читачу,

ЦІНА ЛЮДИНИ

Ціну людини складає тільки її ставлення до праці, думав Роман. Лише в безперервному труді можна зберегти чисте сумління і порядність. Хлібороб, який не використовує чужої сили і через те не вивільняє свого часу для плекання егоїстичних інстинктів, залишається духовно чистим, бо сам процес вирощування хліба вимагає чесності. Як тільки селянин розми-
неться з нею, недбало зоре землю, не виполе бур'яну, не вгноїть поля, не вибере з насіннєвого зерна куколю, — хліб не виродить. Селянин, як і бджола, не отримує сповна за свою працю, витрачає набагато більше сил, ніж їх потрібно, щоб забезпечити себе хлібом на прожиття, проте не може вийти ні на мить із ритму хліборощення, щоб не втратити хоча б однієї ланки творення. Отже, повинен дотримуватись такої категорії, як сумлін-
ність — перша ознака чесності. У своїй праці хлібороб не може бути егої-
стом, бо йому весь час потрібні рецепти сусідського досвіду, і за це він має платити валютою досвіду власного. Альтруїзм — теж ознака порядності. Сільська праця є виключно творчою, а творець, який збагачує світ своїм
продуктом, повинен увесь час духовно збагачуватись, щоб той продукт не втрачав новизни. Хлібороб, крім того, своєю працею створює для себе ту
духовну висоту, яка захищає його перед грубою силою, бо, навіть якщо продукт у нього вкрадений чи відібраний, він має створити його вдруге,
втретє, тобто постійну здатність перейти з упокореного стану в стан віль-
ний. Хлібороб — це тільки приклад. Принципи безперервної самовдоско-
налюючої праці, які визначають людську вартість, стосуються робітника і
поета, винахідника і політика. Вони стосуються цілої суспільної групи —
людського вулика... (Р. Іваничук).

Безперервна праця та короткий відпочинок... Десятиденний відпочи-
нок на синьому-синьому морі моїх близьких: доньки Світлани та її діток, а
моїх онуків — Іванка та Вікторії. Це їхній перший такий колективний від-
починок, який сприяв розумінню сили природи, сили краси та принади
моря, моря синього-синього... І, коли

ШУМИТЬ У МУШЛІ МОРЕ

...хоча між Києвом і Кримом
Лежать поля, ліси і гори,
Я знов і знов перед очима,
Як на екрані бачу море.

А в морі граються дельфіни,
Летить по хвилях катер-скутер,

За ним у небі, як хмарини,
Пливуть барвисті парашути.

А ген завмерли біля моря
Ведмідь-гора і Ведмежатко.
Колись жили вони у горах
Неподалік від Мухалатки.

Та якось ради забганки
Лишили звірі ліс і гори,
Прийшли на берег на світанку,
Щоб подивитися на море.

Ведмідь завмер від здивування,
А ведмежатко танцювало,
Коли негадано-неждано
Із моря сонце випливало —
Червона куля в три обхвати,
У три обхвати ведмежати!

Та раптом їх під час прибою
Солоні хвилі окропили.

Мабуть, від солі кам'яної
Ведмеді і закам'яніли...

Ось так розгадав загадку
Ведмідь-гори і Ведмежатка.
Ось так, за сотні миль від Криму,
Як у навушнику, всю зиму
Я чую в мушлі шум прибою
І крики чайок над водою,
І шеліт юного вітриська
В кущах-суцвіттах тамариска.

Анатолій Качан



Вечоріє... Але не на серці й душі, бо там лунає

ВЕЧІРНЯ ПІСНЯ

Тихесенько вечір на землю спадає,
І сонце сідає в темнесенький гай!
Ой сонечко ясне, невже ти втомилось
Чи ти розгнівилось? Іще не лягай!

В. Самійленко



Дві мої любі дівчинки. Їм добре, і в мене на серці благодать та спокій...

А

Мене дивує, що в дитинстві
мене нічого не дивувало.
Ходив гарбуз по городу.
На яблуні сиділа Жар-птиця.
Під вікном у нас на травичці
жабка, мишка і півник жили в рукавці.
А тепер — якийсь листочок осінній,
і вже стоїш в потрясінні.

Ліна Костенко

Як часто повторює моя онука,

НАЙДОРОЖЧЕ СЛОВО

Розпочнемо мову про найдорожчу нашому серцю слово — *матір*. Матір вчила і вчить нас. У кожної людини стоїть вона початком життєвого шляху, початком доброти і совісті. Вона подарувала нам життя, навчила говорити і запалила у серці вічне світло пісні. Тому з образом матері пов'язано усе найдорожче в нашій душі. Це рідний дім, вишні у цвіту, журлива річечка і запашний луг — усе те, що зветься Батьківщиною. Народ опоетизував матір у таких словах: *мама, мамонька, мамочка, мамуня, матуся, мамусечка, матінка, матіночка, матусечка*. У цих словах бринять ніжний сум, наші святощі, вічність матері (І. Вихованець).



О море! Скільки про тебе написано! А ще більше (мабуть, більшість людства) відчули твій, море, оздоровчий дотик до свого тіла. Дотик хвилюючий, бадьорий, збуджуючий, який поза волею людини викликає то ох, то ах, то о-йо-йо! А тому

...Славлю тебя, о вечное море!
Твой шум для меня — точно голос отчизны .
Как детские сны, причудливой зыбью
Смеркает ширь твоих вольных владений,

И в памяти оживают вновь
Игрушки милого пестрого детства:
Рождественские подарки под елкой,
Багряные рощи коралловых рифов,
И жемчуг, и золотые рыбки —
Все то, что тайно ты хранишь
На дне, в кристально-светлых чертогах.

Генрих Гейне

Такі необмежені почуття Всесвіту охоплюють моїх онуків Іванка і Вікторію, яких ми бачимо разом з морем. І цим виправдується їхня подорож. Адже «Усе, що робиться згідно з природою, має вважатися добрим» (Цицерон).



*А тут моя донька Світлана (перша справа) та онука Вікторія
у спілкуванні з добрими людьми.*

Який чудовий

СОНЯЧНИЙ РАНОК

Над голубою паддю, над горами ліловими, над буйними нетрями стояв сліпучий сонячний ранок, граючи всіма кольорами веселки. Мільярди перлин мерехтіли на всьому, випромінюючи маленькі сонця, розсипаючи спектри на лапатім листі дубів і ліщини, на травах, на квітах, на тисячолітніх, укритих мохом пнях і колодах і на вершинах височенних кедрів та осик. Вони мерехтіли там особливо, як вогнисті краплини, часом одривались нечутно і летіли вниз, блискаючи межі стовбурами і прошиваючи синій холод глибоких сутінків гущавини.

Буйна роса була на всьому, тяжіла гронами, згинаючи стеблини трав та одгортаючи пелюстки квітів. Було напрочуд тихо. Ні шелесне лист, ані ворухнеться травинка. Тільки веселкова мерехкотнява... (І. Багрянний).

ЛІТНІЙ РАНОК

Джмелі спросоння — буц лобами,
попадали, ревуть в траві.

І задзвонили над джмелями
дзвінки-дзвіночки лісові.

Повільне сонце на тумані
до проса впливло з води,
де на пташинім щебетанні
послався малиновий дим.

Лиш сонях спав, хоча й не мусив...

І ось за те, аби він знав,
важкий ячмінь медовим вусом
бджолу за лапку лоскотав.

У картузах із парусини
комбайн комбайнові гукав:
То де ж косить? Воно ж все синє —
де льон, де небо, де ріка?

М. Вінграновський



*І знову дві мої дівчини, дві дівчини моєї радості, не обмеженої сьогоднішнім,
Світлана та Вітуся. І знову р а н о к душі моєї, знову...*

Але ми йдемо вперед. Відпочинок добре, але й праця заслуговує на увагу. Особливо шкільна праця. А тому йдемо

ДО ШКОЛИ

Ну, прокидайтеся, діти:
Ранок — до книжки пора!
Сонечко встигло залити
Все посереду двора!

Швидше вдягайтесь до школи!
Кращі прогаєте дні, —
Пізно вертати, — ніколи
Їх не завернете, ні!

Змалку кохайтесь в освіті,
Змалку розширюйте ум,
Бо доведеться у світі
Всяких назнатися дум.

Треба самим розвертати:
Як і до чого все йде,
Шлях безпомилишно взяти
Той, що до правди веде.

Щоб не зросли ви на сором
(Бійтесь найпаче того)
Та не зробились позором
Рідного краю свого!

П. Грабовський

Вікуся на другій парті після закінчення урочистої лінійки першого вересня 2012 року. Усміхнена, жава, весело напружена — перший день навчального року — в четвертому класі. Четвертий клас! Який це значний крок для дитини до вершини — до дорослої людини. Для нас її почуття незбагненні. Адже вони насичені різними кольорами, привабливими звуками мелодій, незвичайної краси архітектурними формами, нескінченною мрійливістю... А для мене, В і к у с я,

Раскинулась водой озерной
Душа, и в ней, как солнца блик,
Живет, смеясь в волне повторной,
Твой милый лучезарный лик.

День иль ночь? Не сознается
Воды блаженное кольцо,
Доколь на глади волн смеется
И светится твое лицо...

Фридрих Ницше



А почуття життєлюбства переповнює мою онуку, Вікусю, як і Юрка.
Адже

ПЕРШЕ ВЕРЕСНЯ

Сьогодні перше вересня! Дрімота враз зникла, і щасливий Юрко враз схопився з ліжка з почуттям чогось прекрасного. Побачив на бильці стільця святкову чисту сорочку і на підлозі нові чобітки. Похапцем одягнувся, задоволено пристукнув каблук і пройшовся по кімнаті. На столі лежала сумка, в яку вчора хлопчик поскладав книжки. Для Юрка почнеться все нове: шкільне життя, уроки, турботи. Та все це було приємне, радісне для хлопця, солодко хвилювало його серце.

Як приємно розгорнути нові підручники, які ще пахнуть друкарською фарбою і клеєм, з хвилюванням читати сторінку за сторінкою! Кожний підручник Юрко акуратно загорнув у білий папір і надписав своє ім'я і прізвище. А найприємніше було писати, що ця книжка належить учневі шостого класу! (Для Вікусі — четвертого! — І. С.). Не п'ятого, а шостого! (Не третього, а четвертого — для Вікторії. — І. С.). [О.Донченко].

Як хотілося б, щоб всі діти, у тому числі й мої онуки, пам'ятали все життя народне прислів'я, що «Мудрим ніхто не вродився, а навчився».

Як би хотілося, щоб наших діток навчали в школі й у домашніх умовах так, щоб вони могли з упевненістю повторити слова Джорджа Берклі: «Єдина перевага, на яку я претендую, — це те, щоб я завжди думав і судив (гадав) самостійно».

А для Вікторії та й для себе процитую Григорія Сковороду:

Не хочу я наук новых, кроме здравого ума,
Кроме умностей Христовых, в коих сладостна душа.

З початку цього року (2012) багато часу Вікуся зі своїми друзями та разом зі своїми вихователями готується до втаємничених подій щодо визначення того, що таке

ЯСНОТА. ТЕМНОТА (БЛЕЗ ПАСКАЛЬ)

Було б забагато темноти, якби істина не мала видимих ознак.

Однією з них, вартою захоплення, є та, що істина завжди перебуває у Церкві й у видимому зібранні. Було б забагато ясноти, якби у цій Церкві дотримувались тільки одного погляду. Істинним є той, який був у ній завжди, бо в ньому завжди було істинне, хибного ж не було ніколи.

І все-таки

Как сердцу высказать себя?
Другому как понять меня?
Да очень просто! Если мы
Подставим времени умы.

*(П. С. Таранов.
Змінений Ф. І. Тютчев)*

І ось я спробую використати свої почуття у вигляді брошурки, щодо подій які сталися з моєю онукою Вікторією. Адже з нами

ПРОКІМЕН

Веселітеся о Господі і радуйтеся, праведнії.

Іван Сміян

*Для непорочного все непорочне.
(Castis omnia casta)*



**Присвячується
ПЕРШІЙ СПОВІДІ ТА ПРИЧАСТІЮ
моєї онучки Вікторії Сміян —
події першого усвідомленого
духовного злету**

Як ще не було початку світа...

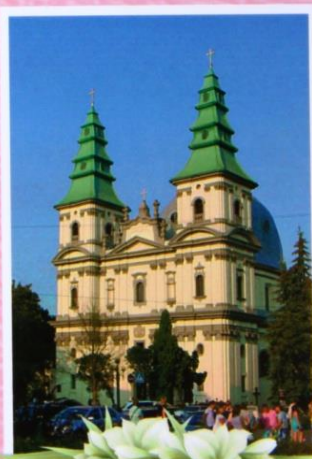
Як ще не було початку світа,
То ще не було неба, ні землі,
А лишень було широке море,
А на тім морі явір зелений,
На тім яворі три голубочки,
Три голубочки раду радили:

— Як би ми, браття, світ поставили?

Ой ходім, браття, аж на дно моря
Та там добудемо дрібного піску,
Тот пісок дрібний посіємо всюди,
Та встане з него свята земля,
Та буде тамки золотий камінь,
З того каміння то буде сонце,
То буде сонце і місяць ясний,
Рум'яна зоря й звізди прекрасні.

Українська обрядова пісня.

Записала Євгенія Ярошинська



Пильнуйте про мир зо всіма і про святість, без якої ніхто не побачить Господа.

Із книги «Новий Заповіт і Книга Псалмів»

І. С. Сміян

СВІТЛО ДИТИНСТВА — ЖИТТЄВЕ ПРОМІННЯ

НЕВЕДОМОМУ БОГУ

Я снова, чуть ослабевая
В уединенном постоянстве,
К Тебе — блаженной цели странствий —
Я обращаюсь, уповая, —
К Тебе, которому во мраке
Души возвел я алтари:
Стоять — воззри! —
Молением об едином знаке.
На алтарях огнем-узором
Слова: Неведомому Богу.
В толпе язычников премногой
Он мне надеждой и укором.
Он мне порукою — пусть змеи
Меня повергли ниц в борьбе.
Воззвав к Тебе,
Из их объятий, уцелею.
Познать Тебя, Неуследимый,
Непостезимый и Загадочный,
Потусторонний, Дальний, Рядошный,
Неведомый и мой Родимый!
Познать, дабы служить Тебе!

Фридрих Ницше

Тернопіль
2012

Лялька — одна з найнагальніших потреб і водночас втілення одного з найчарівніших жіночих інстинктів у дівчини. Леліяти, плекати, прикрашати, одягати, шити, трохи картати, колисати, уявляти, ніби щось є хтось, — у цьому все майбутнє жінки.

Віктор Гюго

Так воно і є. Це ми спостерігаємо в повсякденній поведінці нашої онуки Вікусі. Ляльки, ляльки і ще раз ляльки — у вихідні та канікули, у перервах між підготовкою до школи та святкові дні. Ляльок вона прикрашає, ляльок вона вкладає спати й годує, з ляльками вона веде розмову, з ляльками вона йде до своєї подруги, також Вікусі, де вони годинами спілкуються з ляльками, як з живими істотами. І в ці години вони, дві Вікторії, — поза буденним життям, а їх вимір сьогодення сягає незвичних почуттів та висот Піднебесся. І «Надходить час, коли вивчені в давно минулому дитинстві байки й молитви виринають в пам'яті і, перебираючи дорогоцінні дитячі іграшки, що завжди десь проглядають в наших ділах, усвідомлюємо свою природу на ранній досвітній порі коло самих її первісних джерел» (Олександр Довженко).

Там, де діти, — там сміх, радість та впевнений оптимізм. Усяка доросла здорова людина перебирає від дитини та від свого дитинства заряд життєстверджувального подиху, полегшення проявів життєвих турбот.

ДИТЯ В ЛЮЛЬКЕ (ІЗ ШІЛЛЕРА)

Счастлив ребенок! и в люльке просторно ему: но дай время
Сделаться мужем, и тесен покажется мир.

М. Ю. Лермонтов

Якраз у дитячому віці ми отримуємо те, про що пише Ніколас Юдалл: «Веселощі продовжують тривалість життя та породжують здоров'я». І, виходячи з цього, наша задача, задача дорослих, залишитися в дитинстві на все життя. Адже в дитинстві, як у жодному іншому віці, розквітає щедрість любові до близьких, до тваринного та рослинного світу. Діти нібито знають, що «Любов мусить включати в себе навіть те, що вважається цілковито невартим любові, інакше вона пуста (Гілберт Кейт Честертон). Вік дитини та її любов до навколишнього світу перебуває в оберненій взаємозалежності: чим менший вік дитини, тим більша любов до всього живого і неживого. Тому чим менший вік дитини, тим чарівніший їй світ. Адже

«Немає такої скрутності, яку не подала б любов» (Еммет Фоко). Діти і любов — це однозначність для нашого пристойного та щасливого життя.

А тому «...Люди таки хочуть мати нащадка через те, що так воно в натурі людській природжене, щоб таки нащадків мати. Воно ж радіє душа, як бачить, що ще і в неї корінь не підсох. Ще будуть віти і в неї. Колись то всі це знали, дітьми раділи дуже і плакали, як не було нащадка. То вже тепер настало, що, може, таких з десятків та і є на усю слободу. Бо природа не заглушить у собі, бо знає, що це святе бажання — мати нащадка, і як не має, то побивається дуже і до Бога обертається, щоб Бог послав дитину. Через це, хоч дуже рідко, а де-де почуєш, що свекруха вже лає невістку за те, що дітей немає. Є, правда, й невістки такі, що плачуть, як дітей не мають, або і самі, як мають, то на других нападають, що так робити не можна, щоб діти вигублять. І щасливіший той чоловік, що має дітей, ніж той, що не має (З книги Марка Грушевського «Дитина у звичаях і віруваннях УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ». Київ. 2006).

Так, це, мабуть, правда. Адже

Були собі дід та баба.
З давнього давна, у гаї над ставком.
Удвох собі на хуторі жили.
Як діточок двоє.
Усюди обоє.
Ще змалечку удвох ягнята пасли.
А потім побралися,
Худоби діждалися,
Придбали хутір, став і млин,
Садок у гаї розвели
І пасіку чималу —
Всього надбали.
Та діточок у їх бігма,
А смерть з косою за плечима.
Хто ж їх старість привітає,
За дитину стане?
Хто заплаче, поховає?
Хто душу спом'яне?
Хто поживе добро чесно
В добрую годину
І згадає, дякуючи,
Як своя дитина?..

Тарас Шевченко

Усе це я пишу з метою пояснення глибокого й приємного хвилювання близьких (мені хочеться написати: насамперед дідуся, тобто мене) з приводу першого ВЕЛИКОГО духовного життєвого етапу, ПЕРШОЇ СПОВІДІ та ПРИЧАСТІЯ моєї восьмирічної онуки ВІКТОРІЇ (Вікусі).

Сповідь...

СПОВІДЬ

Коли християнин уже приготований, може приступити до сеї Святої Тайни Христової, в котрій священик на місці Бога відпускає гріхи вірним, що сповідаються. У тій Свя[тій] Тайні християнин приносить жаль, постановлення поправи та оскаржаєся з усіх гріхів, із яких в серці вирахувався, а взаїну від Господа Бога дістає відпущення всіх поповнених гріхів на нову Божу ласку.

Тим способом між чоловіком і Богом наново зав'язується сей святий контракт, у котрім Бог чоловіка за дитину, а чоловік Бога — за Отця приймає.

Треба християнинови дуже добре уважати, щоби до сповіди принести все, чого треба до сеї Святої Тайни Покаянія.

Бо як чогось не принесе, що потрібно було, то не буде ніякої Свя[тої] Тайни і не буде відпущення гріхів.

Як до св[ятого] Хрещення треба води, а до св[ятого] Миропомазання треба святого мира, так до сповіди треба того, що християнин приносить: жаль, постановлення, оскарження.

Як без води жаден священик ані єпископ не може зробити Св[ятої] Тайни Хрещення, бо вода є конечною матерією св[ятого] Хрещення, так само ніякий священик на світі не може відпустити гріхів без тої матерії Покаянія, котру християнин сам приносить до сповіди.

Видите різницю, яка єсть між св[ятим] Хрещенням і Св[ятою] тайною Покаянія. У св[ятім] Хрещенні самі отці знайдуть собі воду, потрібну для охрещення дитини, і вже не треба ні кумам, а ні родичам за ту воду журитися. Але в Св[ятій] Тайні Покаянія сам уже християнин, що хоче позбутися гріха, має журитися за ту воду, котрою має очистити свою душу.

Як сеї води не принесе сам, то жаден священик не зможе обмити його душі. Яка ж се вода потрібна до Св[ятої] Тайни Покаянія? Тою водою єсть жаль за гріхи, постановлення поправи та щире оскарження перед сповідником.

Тож дуже уважайте, мої милі браття, щоб ніколи до сповіди не приступати без тих трьох речей, без тої святої води, котру в серці маєте, при сповіді мати та в душі до сповіди приносити. О жалю та постановленню

поправи вже знаєте, тож о сповіді тепер запам'ятайте собі отаке велике слово, що єго Вам тепер скажу.

Так, як ти грішив, мій брате милий, так і сповідуйся. Відкрий перед духовним отцем ціле своє серце.

Нехай у серці твоїм не буде ні одного такого гріха, котрого б ти стидився відкрити духовному отцеві.

Вправді, якщо ти в сповіді залишиш щось малого або дрібного, а всі великі гріхи скажеш, то через таке залишення або забуття сповідь твоя ще не буде злою і гріх відпустить. Але якби ти, не дай Боже, мій брате, зі стиду або страху залишив якийсь тяжкий великий гріх сказати, то знай добре, що через таку несправедливу та нещирю сповідь саму найсвятішу ласку Ісуса Христа обернеш собі на власне засудження. Така сповідь святокрадська єсть найгіршим і найстрашнішим гріхом, якого можеш допуститися.

Через таку сповідь обертає собі християнин святий лік, куплений Христовою смертю, на свою вічну погибіль. Ліпше було б цілком не сповідатися, як таким тяжким гріхом святокрадським Бога образити (із книги Андрея Шептицького «Пастирські послання», т. І. Львів, 2007).

Ця урочистість відбувається навесні (19 травня) 2012 року, разом з розквітом чудових проявів природи, разом з натхненням вихователів моєї онуки (насамперед вчительки 3-В класу Любові Богданівні Найдю та директора школи № 3 Степана Івановича Дудяка) та основного організатора цього дійства — викладача християнської етики Тетяни Орестівни, які влаштували таке світле та піднесене духовне свято для дітей. А діти? Їхнє пишне, чепурне та прегарне вбрання подібне до вбрання нареченої та нареченого. А їхні обличчя? Веселі, усміхнені, відкриті, готові до дружнього спілкування з кожним і, насамперед, з Богом. Адже все це відбувається у Святому Храмі. З кожної клітини їхніх молодих організмів лине

ЛЮБОВ

Дзвенять німою тугою ліси,
Коли їх ніч тремтлива обнімає
І від очей у ревності ховає
Принади їх первісної краси.

Бринять живою радістю ліси,
Як ранок спалахне на небокраї,
Як сонце огняне завісу піднімає
Із їх первісної і чистої краси.

Мені здається, — може, — я не знаю,
Було і буде так у всі часи:
Любов, як сонце, світу відкриває
Безмежну велич людської краси.

І тому світ завжди благословляє
І сонце, що встає, і серце, що кохає.

Василь Симоненко

Я провів своє життя здебільшого у спілкуванні з дітками, до того ж переважно з хворими дітками. І коли тепер я дивлюсь у церкві на життєрадісних малят із 3-В класу 3-ї школи, вони мені уявляються ангелами Небесними, непорочними Господніми дитятками, а в душі моїй

Коли дивлюсь глибоко в любі очі (дитячі — І. С.),
в душі цвітуть якісь квітки урочі,
в душі квітки і зорі золотії,
а на устах слова, але не тії,
усе не ті, що мріються мені
коли вночі лежу я у півсні.

Либонь, тих слів немає в жодній мові,
та цілий світ живе у кожному слові,
і плачу я й сміюсь, тремчу і млію,
та вголос слів тих вимовить не вмію...

Леся Українка

Щоб наші діти залишалися духовно чистими на все життя, нам, їхнім близьким, важливо завжди пам'ятати поради Митрополита Андрія Шептицького, актуальність яких не зменшилась і через сто років:

ЩАСТЯ Й НЕЩАСТЯ ДИТИНИ ЗАЛЕЖИТЬ ВІД ВИХОВАННЯ

а) Щаслива та дитина, для якої першим словом матері — слово любови, що убагороднює серце! Для якої перша наука — Божя наука, яка, навіть і при цілій своїй величї й силі, потрапить статися такою маленькою й покїрненькою, що зрозуміє її й така дитина, яка ще нічого не знає.

Візьме мати дитинку, що плаче, пригорне її до серця і скаже лише: «Бог добрий» — а дитинка вже успокоїлась...

І не знати, чи то любов неньки дає їй той супокій, чи то той добрий Бог, що в небі, що, як найліпший Отець, опікується усім сотворінням...

Але при цьому дитина уже навчилася, що в небі, десь там високо, є хтось.

Хто? — не знає. Але знає, що є хтось, що про нього сказала мати, що Він добрий.

Ще не знає про це дитина, а вже несвідомо серце відчуває й учиться, що світ не є чимсь злим, що є хтось добрий на світі! Що вона, дитина, не серед ворогів, а серед братів-друзів.

б) А навпаки: якою нещасливою почувається та дитинка, що вже за першим разом, як тільки щось на світі побачить, вже за першим разом, коли їй щось на світі заболить, зараз почує від матері проклін, відчує злість!

Її ж маленьке серце не знає ще злого, а вже наповнюється гіркістю злости й ненависти!

І те маленьке серце вже навикає бачити біля себе ворогів та бажати їм лихе!

І те молоденьке серце вже сповнюється тим хаотичним почуттям боротьби та ненависті, що розбиває народ, людей, рідних братів на самолюбні одиниці, ворожо до себе настроєні!

в) Щаслива та дитинка, що зростаючи, одержує від батька здорову науку! Що вже за першим разом, як тільки, мимоволі, не знаючи ще, чи вільно, чи ні, сягнула по чуже добро, а зараз таки почула від батька це важне слово: «Цього не вільно! Це гріх! То не добре!»

Бо від тої хвили вона вже стидається красти!

Словом: вона навчилася (чого і старих ніхто не навчить, хоч би який вчений чи мудрець цілими годинами навіть учив!), чим є для народу чесність!

г) А яка знову бідна та дитина, що вже змолоду навчилася від батьків всякого безправства! Що вже від тепер привикає до неладу та непорядку, що вже від малку починає красти, пити, ненавидіти людей та легковажити власну честь і совість!

Така дитина вижене колись з хати батька, а старій нені їсти не дасть!

Й не дивно! Її ж серце тільки до злого привикло, а любови не навчилося!

Коротко кажучи: наукою, яка лишається, мої дорогі браття, на ціле життя людини — то наука родичів!

Християнські родичі є такими проповідниками Божими, що першими дитині голосять слово Боже та першими своїми прикладами вчать її християнського життя.

Християнські родичі є тими душпастирями, що перші ведуть молоденьку душу на здорову пащу спасення моральних переконань — правди і добра.

д) Але і для здоровля тіла являється родина першою школою дитини і підставою її цілого життя.

З кормом матерніх грудей всякає в дитини теж й пристрасть і до п'янства. І нечистоти, а часом й недуги.

Недбалою рукою матері зле приправлена пожива стається перепорою до розвитку фізичних сил дитини. Через те дитина скоро нидіє і марніє; часом і калікою позістає на ціле життя, а не раз навіть скоро й вмирає.

А скільки гіркости, скільки невдоволення, скільки нещасної долі на цілісіньке життя приносить дитині недбала мати, недобрий батько, нехристиянська родина! (Із книги «Пастирські послання. Львів, 2007).

Я, як педіатр, дивуюсь цим довічним думкам Митрополита щодо виховання дитини, щодо виховання здорової духовно і фізично людини!

Якщо цих 8-9 річних малят, які сьогодні сповідаються та причащаються, порівнювати з нами, дорослими, то вони дійсно ангели безгрішні, але й для них важлива

МОЛИТВА ПЕРЕД СПОВІДЦЮ

Господи, Боже мій, я дуже жалую за всі мої гріхи, тому що вони не подобаються Тобі, бо Ти — це Добро і Любов. Допоможи мені виправитись, допоможи завжди бути з Тобою.

Сповідь... Сповідь діток... Яке це найбільше, чудове, прекрасне дійство!

А «Яку ми маємо безпосередню користь від прекрасного?

1. Передання (несвідомо чи за посередництва роду через інтереси (індивідуума) у спадок найбільш життєвих форм.
2. Соціальний престиж від краси і її володіння (безпосередня користь для індивідуума).
3. Безпосередня насолода красою (теж виключно індивідуальна) — це якась незрозуміла таємнича чи навіть містична містерія, яка не має безпосереднього стосунку до родових цілей. Це найвищим чином усвідомлена насолода, у якій беруть участь третинні зони кори головного мозку» (Ілько Лемко).



*Останнє приготування до сповіді.
На передньому плані перша зліва Вікторія,
а ми зі Світланою — на задньому, також зліва.*

Що ж, Вікусю, наша лялечко, що ж, діточки-квіточки, які прийшли на сповідь та причастя: Бог та доля нехай будуть для всіх вас прихильними, а радість та неповторні життєві миттєвості — супутниками не завжди легкого життєвого шляху. І нехай у ваших душах бринить пісня:

БОЖЕ МІЙ, БОЖЕ, З ТОБОЮ ПІСНЯ

Боже мій, Боже, з Тобою пісня,
З Тобою правда і надія,
З Тобою в смутку перемога,
З Тобою радісна дорога,
Коли життя несе тривоги,
Коли гнітить тебе неспокій,
Коли хтось хоче залякати,
І ти не знаєш, де сховатись...

Приспів:

Гітару в свої руки візьмеш,

Чужий десь світ позаду лишиш,
На тебе інші вже чекають,
Разом з тобою заспівають...

Світ нас чарує, світ нас манить,
Кар'єра, гроші і розваги.
А я усе це залишаю,
Бо я багатство інше маю.
Блакитне небо, білі хмари,
Високі гори, квіти, трави,
Гітари звук, знайома пісня,
і в серці радісна молитва.

Приспів.

По правду люди забувають,
Лице під маскою ховають,
А я не хочу фальшувати,
Життя обманом будувати.
Мені чужі сум і тривога,
На мене жде нова дорога,
Я хочу радісно співати,
Я хочу з Богом мандрувати.

Приспів.

З книги «Молитовник дитини. Бог завжди зі мною». Львів, 2009

А це вже після сповіді

МОЛИТВА ПІСЛЯ СПОВІДІ

Добрий Боже, дякую, що Ти пробачив мої гріхи. Дякую, що Ти установив святе таїнство покаяння, що я міг (могла) навернутися до Тебе. Дорогий Боже, допоможи мені назавжди стати Твоєю вірною дитиною. Допоможи виправити мої помилки. Допоможи мені бути добрим (доброю). Допоможи змінитися, щоб радо Тобі служити, часто з Тобою розмовляти, щодня молитися, часто приходити до церкви на богослужіння, чесно допомагати вдома і добре вчитися в школі, бути чесним (чесною) і доброзичливим (доброзичливою) до інших, говорити правду; старатися завжди робити те, що Тобі подобається, бо я люблю Тебе, добрий Боже!

І тепер мені зрозумілі слова Володимира Базилевського («Літ. Україна» 4.10. 2012): «Європейські цінності немислимі без релігії, позаяк без неї немислимі ні філософія, ні фундаментальна освіта. Релігія, то

найпроникливіша сфера людинознавства. Знаючи про гріховну природу людини, вона дала їй шанс на вдосконалення: покаяння».

Після сповіді в моєї онуки Вікусі та її друзів настала

ПРЕСВЯТА ЄВХАРИСТІЯ

Святе причастя є найважливішим таїнством. У ньому Господь дарує нам самого себе під видами хліба і вина. Ісус Христос установив це таїнство на Тайній Вечері, промовивши такі слова: «Це — моє тіло, що за вас віддається... Ця чаша — це Новий Заповіт у моїй крові, що за вас проливається» (Лк. 22, 19-21). Цю божественну поживу одержуємо на Літургії у святому причасті.

Це таїнство ще називаємо Пресвятою Євхаристією. «Євхаристія» означає «благодарення». Під час Служби Божої ми благодаримо Бога за всі Його дари і ласки.

**Причащаючись, ми приймаємо самого Господа Ісуса Христа під видами хліба і вина. *Причащаючись, отримуємо прощення наших гріхів і стаємо учасниками вічного життя. *Причащаючись, поєднуємося один з одним у Христі.*

До причастя підходимо по черзі, склавши навхрест руки на грудях. Підійшовши до священика, робимо знак хреста і низький поклін, після цього широко відкриваємо уста, і, коли священик ложечкою покладе нам в уста святе причастя, відходимо на своє місце. По закінченню Літургії відмовляємо молитву:

МОЛИТВА ЙОАНА ЗЛАТОУСТОГО

Таїнственно удостоївшись бути причасником Твого пречистого Тіла і чесної Крови, оспівую і благословляю, поклоняюся, і славлю, і величаю спасення, Твої Господи, нині і повсякчас, і на віки віків. Амінь.



Ось як відбувалося Причастя моєї онуки Вікторії...

МОЛИТВА ПО СВЯТИМ ПРИЧАСТЮ

Господи Ісусе Христе, Боже наш! Нехай Твоє Святе Тіло буде мені на життя вічне і Твоя Дорогоцінна Кров на відпущення гріхів! А оце благодарення, нехай буде мені на радість, здоров'я і потіху. На Твоєму страшному й другому пришествію сподоби мене грішного достойним стати праворуч слави Твоєї, заради молитов Твоєї Пречистої Матері і всіх Святих.

Урочистості тривають...



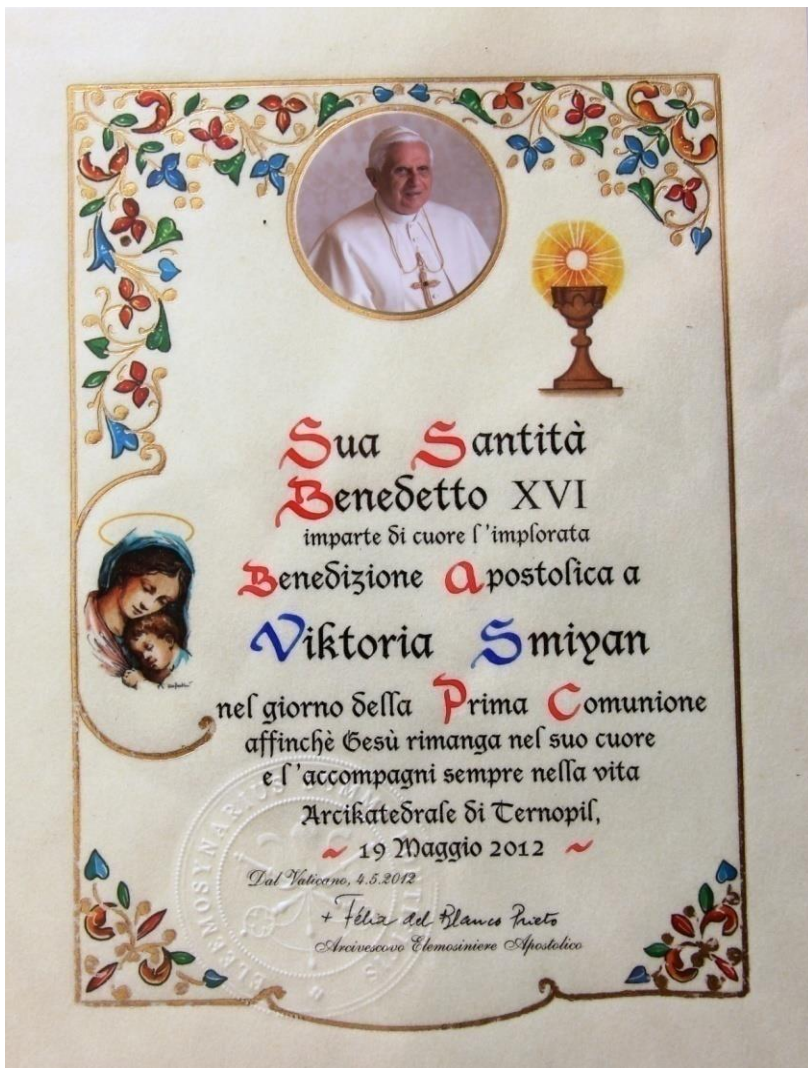
Моя онука Вікуся, як і всі дітки, з радістю та вдячністю отримує персоналізовану Пам'ятку урочистого святого Причастя

Пам'ятка урочистого святого Причастя

Історія Святий

день 19 місяць 5 рік 2016 при парохії Археєпархіального Союзу АНУ

М. Данил підпис катехитів прот. Андрій Вишнев підпис пароха



Це епохальна подія для моєї онучки та її друзів... Пам'ять на все життя...

Надзвичайна урочистість Сповіді та Причастя як у школярів, так і у присутніх їхніх близьких, викликали неабияке хвилювання та розчуленість і думки про те, що

ПІД ХРЕСТ ТВІЙ СТАЮ (ПІСНЯ)

Під хрест Твій стаю, Спаситель мій милий,
(2) І молю Тебе, о, дай же мені
За гріхи жаль щирий.

За мене терпів, за мене Ти розп'явся!
(2) За гріхи мої провину маю,
Убити Ти дався.

Ісусе Ти мій! Твої безмірні муки
(2) Сильніше від слів взивають мене
До жалю, покути.

О, рани Твої, хоч без уст та мови,
(2) Кличуть вони нас, взивають завжди
До твоєї любови.

Подай же мені про них все пам'ятати:
(2) Любити Тебе, боятися гріха,
Тебе прославляти.



На згадку про цю історичну днину для нашої сім'ї залишилась ця фотографія у Святому Храмі: отець Роман, мама Вікусі — Світлана, хрещена мама — Валентина, улюблений братик Вікторії — Івасик-телесик і я — дідусь моєї ненаглядної кровинки.

Що ж, дорога моєму серцю онуко Вікторіє, нехай Бог, доля та всі близькі дарують тобі оптимізм, всебічну комфортність, здоров'я, повсякденну радість... А милі та дорогі твоєму серцю люди нехай завжди будуть з тобою.

Мені, Вікусю, багато-багато років. Розповісти про все своє життя я мене не вистачить часу. Я дедалі більше думаю про майбуття своїх онуків, про тебе, моя любя онучко Вікторіє. А тому

О дитя, я долго плакал над судьбой твоей,
С каждой ночью я тоскую все сильней, сильней...

Знаю, знаю, скоро, скоро, на закате дня,
Понесут с могильным пенем хоронить меня...

Ты увидишь из окошка белый саван мой,
И сожмется твое сердце от тоски немой...

О дитя, я долго плакал с тайной теплых слов,
И застыли мои слезы в бисер жемчугов...

И связал я ожерелье для тебя из них,
Ты надень его на шею в память дней моих!

Сергей Есенин

Salve (бувай здорова), Victoria (Перемога)!

Твій дідусь Іван Сміян.

Крім наведеного вище, я бажаю тобі, Вікторіє, наступного: «Всегда иди кратчайшим путем. Кратчайший же — путь согласный с природой: он в том, чтобы блюсти правду во всех речах и поступках.

Подобное решение избавит тебя от утомления, борьбы, притворства и тщеславия (Эпиктет).

Позбавить тебе належності до того гурту, який нобелівська лауреатка Віслава Шимборська назвала

ДІТИ ЕПОХИ

Ми — діти епохи,
епоха ж — політична.
Усі твої, наші, ваші
денні справи, нічні справи —
також справи політичні.
Хочеш чи не хочеш,

твої гени мають політичне минуле,
шкіра — політичний відтінок,
очі — політичний погляд.
Хоч що кажеш — має відгук,
хоч що замовчуєш — має акцент
так чи інакше політичний.
Навіть, ідучи полем, лісом,
робиш кроки політичні
на ґрунті політичному.
Аполітичні вірші теж є політичними,
а вгорі світить місяць —
уже зовсім не місячний об'єкт.
Бути чи не бути — так стоїть питання.
Яке ж воно скажи, дорогенька? —
питання політичне.
Не мусиш бути живою істотою,
щоб набувати політичних дивідендів.
Вистачить бути нафтою,
Концентрованим кормом
чи відходами сировини.
Або столом засідань, за яким
сперечаються місяць за місяцем:
при якому дискутувати про життя
і смерть —
округлому чи квадратному?
Тим часом гинули люди,
здихали звірі,
горіли будинки
і заростали поля
так само, як у давніх
менш політичних епохах.

(«ЛВ» 16. 06. 2012 р. Переклад О. Гордона).

Ні, постійні політичні баталії не в змозі порушити рівновагу природи,

ЗАКОН ЖИТТЯ

З кущика трави випурхнула пташка. Дорош здригнувся, не спускаючи очей із того місця, звідки вона вилетіла, підповз на колінах і став шукати гніздо. Незабаром він помітив у землі малюсіньку ямку, сховану у густій траві, і в ній затишне гніздечко, вимощене з трав'яних стебел і м'яко виселене на дні пружинистим кінським волосом.

Дорош знав, що це було гніздечко польового щеврика, світло-бурої пташечки з коротким хвостиком і коротеньким дзьобиком, що живиться малесенькими жучками і комашнею. Щеврик уже прилетів, уже обновив своє гніздечко, повигрібав із нього лапками земельку, навів чистоту, і клопітлива самка скоро сяде в нього, втягне красиву голівоньку в тепле пір'ячко, відкладе шестеро трохи більших, як горошинка, яєчок і потім довго сидітиме на них, сварлива та вередлива, грізно попискуючи на самця, якщо він мало приносить їй їжі, і неохоче пускаючи його на ніч у своє гніздечко. Сидітиме доти, доки шестеро голопуцьків-малят не проклюнуть кволими дзьобиками тонюсіньку шкарлупу яєчка і, обігріті й висушені материнським тілом, не роззявлять ротиків і не попросять їсти. Тоді на самку впадуть нові клопоти, нові турботи. Не присідаючи й на хвилину, цілий день буде вона літати сюди-туди, щоб нагодувати ненажерливих ротатих діточок своїх, а вони сидітимуть кружка, повитягавши шиї і порозкривавши дзьобики. І в цьому малесенькому гніздечку віковичним, раз і назавжди заведени порядком буде йти життя дружної пташиної сім'ї, і кожного року з гніздечка вилітатиме нове покоління, нові крильця будуть тріпатися в чистому, прозорому, свіжому, пахучому степовому повітрі. «Таке життя, такий закон життя, — подумав Дорош, любовно розглядаючи майстерно зроблене гніздечко, але не приторкаючись до нього руками, щоб пташка не змандрувала геть. Таке життя. Молоде народжується. Старе вмирає» (Григорій Тютюнник).

Закон природи, закон життя зрозумілі, вони, ці закони, не лише зрозуміли, а й сприймаються кожною людиною (дитиною), як невід'ємна частина свого я. Вони надають нам натхнення, хвилюючі та піднесенні хвилювання в спілкуванні. Особливо в час, коли зустрічаються родичі та близькі. Та ще при цьому Оксана Білозір виконує пісню

ОЙ ЗЕЛЕНЕ ЖИТО, ЗЕЛЕНЕ

Ой зелене жито, зелене,
Хороші гості у мене.
Зелене жито за селом, } двічі
Хороші гості за столом.

Ой зелене жито, зелене,
Хороші гості у мене.
А вже тее жито жінці жнуть, } двічі
Хороші гості вино п'ють.

Ой зелене жито, зелене,
Хорошії гості у мене.
А вже тее жито на ковші } двічі
Хорошії гості по душі.

Ой зелене жито, зелене,
Хорошії гості у мене.
Зеленеє жито ще й овес, } двічі
Хорошії гості, рід увесь.

Ой зелене жито, зелене,
Хорошії гості у мене,
А вже тее жито у стіжках, } двічі
Хорошії гості в подушках.

Все написане вище свідчить, що в житті багато світлих, чудових хвилин, не дивлячись на те, що спостерігається і «Ніч державності» (по Ліні Костенко):

НІЧ ДЕРЖАВНОСТІ («ВЖ» 29. 08. 2012)

Півстоліття тому Євген Маланюк означив стан України в історії як «Ніч бездержавності». Бо таки ніч і українці поснули. І наснилася їм держава. Молода, незалежна, демократична. Зі своїм прапором і гербом, і державною мовою. Всі її люблять, поважають. Земля родить, економіка розвивається. Президент обраний всенародно, депутати чесні, суди справедливі. Ані тіні корупції. Культура в розквіті. І все дісталось задарма, просто вломилося від розпаденого Союзу.

Тільки хто ж це співає вночі: «Не спи, моя рідна земля, прокинься, моя Україно»? А, це ж той гурт «Мандри», Хома невсипущий, постукайте йому в батарею, людей побудить. Але від нього вже не залежить, — коли пісня гарна, то вже й сама в душі відлунює: «Це дивляться з темних небес загиблі поети й герої».

І що ж вони бачать з тих темних небес?

А бачать вони велику й прекрасну країну, найбільшу в Європі — понад шістсот тисяч квадратних кілометрів (Франція — до п'ятиста з половиною тисяч, Німеччина й того менше). А клімат, а земля! А природні ресурси! А «лани широкополі, і Дніпро, і кручі!» А «село, і серце одпочине!» А «хрущі над вишнями гудуть!» А «грає синє море!» і «на оновленій землі» «врага» немає, «супостата», а люди вільні, совісні й роботящі!

Так, це та земля, це та країна, за яку ви боролися і за яку ви загинули. У повстаннях і війнах, у в'язницях і депортаціях, у Сибіру, на Колімі, на Соловках, у Сандарамосі. Скрізь, де зарівняні ваші могили.

Це Україна, яка вам була дорожча від вашого життя.

Тільки чому ж вона тепер така занехаяна? Чому така зневажена, окрадена і залежна на 21-му році незалежності?

Де поділися люди, було ж 52 мільйони!

Чому тривалість життя менша, ніж у Гондурасі?

Чому молодь полишає Україну?

Вам там з небес видно покинуті села, по стріхи в бур'янах. Отруєну Чорнобильську зону. Наші забуті й сплюндровані святині. Безпам'ятні русифіковані міста, привласнені ліси й угіддя. Береги, забудовані елітними котеджами, брутално відняті у людей. Колись був «глитай», або ж «павук», а це що за нові павуки — «олігархи»? Яким правом вони опосіли цю землю і висотують її надри?!

І що це за нова каста — «мажори», що цинічно і безкарно чавлять людей?!

Коли це було в Україні, щоб безпритульні діти тинялися по вокзалах, ночували у підвалах і каналізаціях? Щоб розквітала наркоманія і проституція, торгівля людьми та їхніми органами?

Чому правоохоронці рекрутуються у бандитів?

Чому вбивають журналістів? Чому й досі не покарані вбивці Гонгадзе?

Чому шарикови засіли в парламенті і прикидаються депутатами?

Чому силові міністерства в руках людей, які «без году неделя» громадяни України? Чому державні інституції здійснюють антидержавну політику?

Хто пускає під укіс культуру, освіту, наш рух до Європи?

Чому опозиційні політики опинилися за ґратами? Чому по наших вулицях крокує той самий Ленін? Чому так густо Героїв України, коли Україна в такому занепаді?!

Це за таку Україну ви гинули, поети й герої?!

Чи, може, нація спить і їй під ранок сняться кошмари?

То розбудіть її з темних небес, щоб не було так, як попереджав Шевченко: «І в огні її, окраденую, збудять». Бо тоді вже буде запізно.

Отож Маланюк написав «Ніч бездержавності», коли не було державності. А виявляється, що і з державності можна зробити ніч. То чи не час вже писати «Ніч державності»?

Втім, у нас буває і день — щороку День Незалежності. І щоразу до цього дня влада робить якийсь подарунок. То авіа-шоу над Скнилівським аеродромом, то новобогданівські феєрверки, то аварію на шахті ім. Засядька. Цього року подарувала закон «Про засади державної мовної політики». Провела його так віртуозно, в такий шулерський спосіб, розвівши опозицію «как котят», аж сама замилювалася: «оцените красоту игры».

Що ж оцінили. Найвищий імперський бал. Цей закон увійде в історію як ганебна тріада — Валувський циркуляр, Емський указ і Закон гамадрилів, підписаний президентом. До речі, саме в ці дні наступного року — 150-літній ювілей Валувського циркуляра.

Свою лепту внесли й комуністи: до Дня Прапора пропонують скасувати державний прапор і герб. Теж непоганий подарунок до Дня Незалежності.

Також до цього дня по амністії дарують свободу кримінальним злочинцям. Однак лідерів опозиції не відпускають. Один соціально небезпечний — навіть у тюрмі книжки читає. А друга то взагалі жах — б'є вікна, розламає ґрати, дарма що мініатюрна, троє здоровенних мужиків не могли скрутити. Тюремщика так побила, третій місяць у синцях і ходить.

Ви там погляньте з темного неба, — чи не літає десь у піднебессі надувне серце? Це опозиція так відзначила річницю ув'язнення свого лідера — запустила в повітря біло-червоні кульки. Дуже ефективний спосіб. Хай сидить у в'язниці, а ми тут будемо бульки, вибачте, кульки пускати.

А заразом вже й подивіться — десь там літає й серпантин липучки, на яку в Мухоловці, чи то пак, у Мухолатці налипла інтелігенція, що прибула до президента уклінно просити, аби не підписував єзуїтський закон.

А це вже персонально для вас загиблі поети й герої. Той, хто у нас замість віртуального мера, теж підготував подарунок — пообіцяв відкрити «Парк пам'яті борців за свободу і незалежність України». Щоправда, той парк заклали давно, ще до десятої річниці, одинадцять років тому. Боюсь, що там уже й металеві літери покрали.

Раніше День Незалежності відзначали військовим парадом. А ниньки буде Парад вишиванок. Надзвичайно яскраве дійство, і особливо з огляду на становище країни і атмосферу в суспільстві. Очолить парад, очевидно, колона кровососів з борцем з папередніками у вишиванках принципового партійного синього кольору.

Також відбудеться Всеукраїнський фестиваль морозива, «Перегони на офісних стільцях» і «Ярмарок інтелектуального капіталу». Видно, за 21 рік незалежності так надбали інтелекту, що пора вже ярмаркувати. А щоб

хтось не здумав протестувати біля Українського дому, — на Європейській площі розмістять величезний квітник, ніде ногою ступити. Якщо ж все-таки, з'являться якісь порушники спокою, то на це є спецпризначенці, «Беркути» й «автозаки», — оцініть красоту терміну. Вас возили у воронках, гнали по етапу, тепер в Україні вдосконалений транспорт — авто для заключених. Навіть не ув'язнених, а відверто, без церемоній, на перспективу, — заключених. Йдеться ж бо до спільного економічного простору, митного, культурного й некультурного. Дезінформаційний простір і так уже спільний.

Так що «Не спи, моя рідна земля, прокинься, моя Україно!», якщо не хочеш, щоб тебе й надалі кошмарило.

Різноманітність життя вражає, а ще більше відтінків додає йому (життю) суб'єктивне сприйняття різних подій кожним індивідумом. І це на фоні того, що людина повсякчас бореться з дияволом, адже він

ДИЯВОЛ НАСПРАВДІ ІСНУЄ

А зараз послухайте, що сталося, коли я опинилася в тій жахливій ситуації. Раптом відчула невимовний страх. Відтак побачила демонів, які прийшли по мою душу, у всій їхній потворності. Жодне із зображень, що я їх бачила на землі, ані найменшою мірою не відтворюють потворності посланців пекла.

Ще коли душа моя перебувала поруч з тілом в операційній, я побачила що зі стін виходять якісь темні постаті. Були це ніби звичайні люди, якби не одна відмінність: їхній вражаючий, жахливий, сповнений ненависті погляд. Вони пильно дивляться на тебе, і ти зразу відчуваєшся перед ними винним. Та й хіба може бути інакше, адже ми добровільно приймаємо їхні спокуси, тож колись мусимо за все платити. І ціна за гріх одна — ваша душа, адже гріх — то власність диявола, він — власник супермаркету спокус, і якщо стаємо постійними клієнтами цього супермаркету, за кожен свій гріх платимо уже на землі: докорами сумління, спокоєм, здоров'ям, а відтак самі переходимо у власність диявола — продаємо йому свою душу.

Найбільшою облудою, найбільшим винаходом володаря темряви є поширення переконання, що його взагалі немає. Але ж він є! І коли безліч темних постатей постали переді мною, я в одночасі побачила усі мої гріхи, вчинені за час, що минув після останньої сповіді. Зрозуміла, що демони прийшли по мою душу, і що всі мої знання, увесь мій інтелект, усі мої наукові титули і навички фахові тут нічим не зарадять. В тому жахитті, в тій тривозі все це не мало ніякої ціни. Враз я збагнула, що гріхи тягнуть нас

вниз, до «отця брехні», але коли ми віддаємо їх Богові в тайні покаяння і сповіді, Бог сам платить за них Своєю власною Кров'ю і Своїм життям. Як уже заплатив колись на Голготі, і платить щоразу, коли ми каємося за вчинений гріх. Приймає жахливі муки, які ми самі собі приготували і були зобов'язані прийняти від володаря гріха — диявола.

Це Він, Ісус Христос, відкупив нас від гріха, тож ми маємо право жити з Ним у Його Царстві — як діти Божі, але чи прагнемо цього? (із книги Глорії Поло «Вражена блискавкою. Свідectво віри». Львів. 2010).

У мене таке враження, що прагнемо. Адже частіше людині вдається побороти лукаві підступи диявола, що проявляється повагою людини до ближнього свого, бережливим ставленням до різнобарв'я природи та й посмішкою на обличчі. А тому:

Між лайок і фальшивих од,
між порнографії і страху,
він виростає — новий народ,
що за Україну — хоч на плаху.

Він убере у кров свою
її красу, її величчя,
і віща птаха гамаюч
в безсмертя той народ покличе.

Він буде добре знати шлях,
яким ішла його Україна:
де був капкан, де злоби цвях,
а де — насилля і руїни.

Він гляне — Богом із висот —
навкіл.

Суворо й пильно гляне,
мій гордий, праведний народ,
який зненавидить кайдани.
Який над все поставить честь
свою —

і славу України.

Він виростає, він є вже днесь —
між криків цих і піни.
Він чистотою путь значить,
добром він землю оживляє:
його небес ясна блакить

на подвиги благословляє
синів і дочок,
і вони

ще вище корогву підносять...

А під ногами полини
у чорній лютості голосять.

Наталка Поклад

Така не лише наша людська надія, а й впевненість в майбуття, незважаючи на життєстверджуючу байку Езопа

ПТИЦЕЛОВ И ЖАВОРОНОК

Птицелов ставил на птиц силки. Увидел его жаворонок и спросил, что это он делает. Ответил птицелов: «Город строю!» — и отошел в сторонку. Поверил жаворонок, подошел, клюнул приманку и неожиданно попал в силки. Подбежал птицелов и схватил его, а жаворонок и говорит: «Ну, любезный, если такие ты города строишь, то немного у тебя будет жителей!»

Басня показывает, что люди покидают дом и родину чаще всего тогда, когда у власти стоят дурные правители.

Але «дурным правителям» важливо пам'ятати, що «Правителя можна порівнювати з човном, а народ — з водою: вода може тримати човен, а може його і перевернути» (Сюнь-Цзи).

А тепер перейдемо до буднів, приємних буднів. Я переконаний, що в кожної людини, людини психічно врівноваженої, не залежно від її соціального стану, завжди більше зважених, захоплюючих, хвилюючих... «буднів». Як ось у мене.

27.VIII, 2012-10-12

Шановний Іване Семеновичу!

Дякую за черговий Ваш том літературно-творчої праці, який підтверджує широту Ваших зацікавлень у всіх сферах нашого життя минулого і нинішнього, свідчить про Вашу повагу до людей, з якими зводила Вас доля.

Надсилаю Вам 3-тє видання моєї «Бібліографії» з доповненням реєстрів публікацій і з деякими вибраними статтями.

З повагою і вдячністю, підпис

Р. S. Дякую, що добрим словом рекламуєте Пирога.

АКАДЕМІК НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МЕДИЧНИХ НАУК,
ЧЛЕН-КОРЕСПОНДЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ,
ДОКТОР МЕДИЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ЗАСЛУЖЕНИЙ ДІЯЧ НАУКИ І ТЕХНІКИ,
ЛАУРЕАТ ДЕРЖАВНОЇ ПРЕМІЇ УКРАЇНИ,
НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І-ГО СКЛИКАННЯ

П І Р І Г

Любомир Антонович

Кафедра нефрології та нирково-замісної терапії Національної
медичної академії післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика

01054. Київ-54
Абон.скр. 23
Тел.сл. 5218599
Тел./факс 5212153
e-mail – olena_taran@ukr.net

27.ІІІ. 2012.

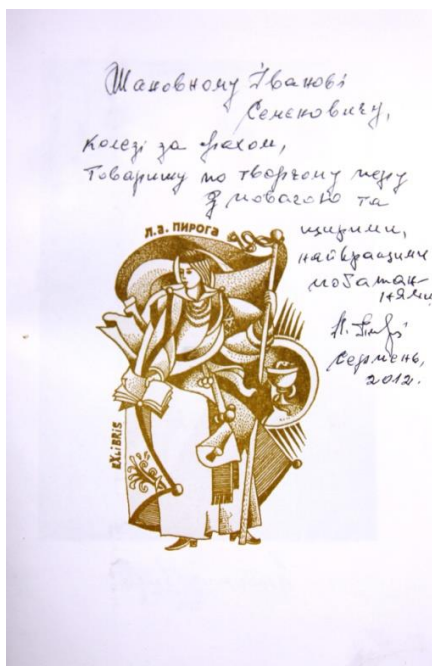
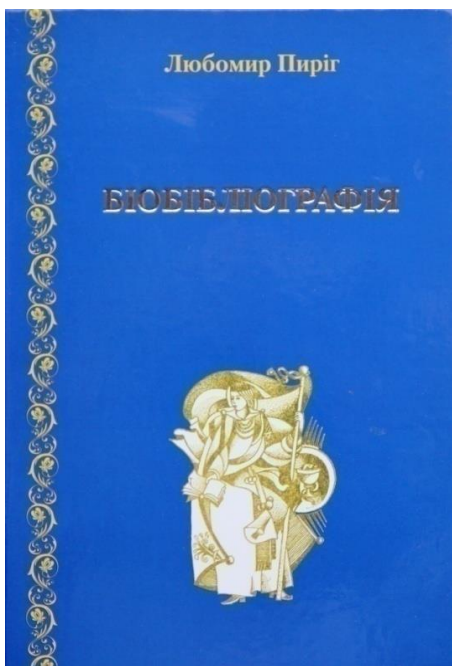
Шановний Іване Семеновичу!

Вдячно за героїчний Ваш том літератури-творчої праці, який підтверджує широту Вашого зацікавлення у всіх сферах нашого життя минулого і нинішнього, свідчить про Вашу мову до людей, з якими зводився Вас доля.

Надсилаю Вам 3-тє видання монографії "Біографія" з доповідями реєстрових музикантів і з цiekими витратками статтями.

В.І. Вдячно, що
додали слово
рекламуєте творча.

З повагою
і вдячністю
М. Таран



На цій книзі написано: «Шановному Іванові Семеновичу, колезі за фахом, товаришеві по творчому перу. З повагою та щирими найкращими побажаннями. Підпис. Серпень, 2012».

Любомир Антонович здорово перебільшує, коли пише, що я добрим словом його рекламу. Його давно рекламує його творча робота в галузі медичної науки, педагогічної та громадянської діяльності. Вчитайтесь лише в «Переднє слово» до «Бібліографії» академіка національної Академії медичних наук, академіка Національної Академії наук України, доктора біологічних наук, професора, Надзвичайного і Повноважного Посла України, почесного доктора Кінгстонського та Лондонського університетів (Великобританія), лауреата Державної премії УРСР у галузі науки і техніки, лауреата премії ім. Палладіна НАН України, академік-секретаря відділення біохімії, фізіології і молекулярної біології НАН України, члена Президії НАН України та директора Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України:

З роками я дедалі більше подивляю швидкоплинність часу, тому здивувався, дізнавшись, що академік Любомир Антонович Пиріг досягнув

такого віку, що може підбивати, хай і попередній, підсумок своєї багатогранної діяльності. Я знаю його багато років — значно більше, ніж він мене (ще студентом я не міг не помітити і не виділити серед інших лікарів молодого асистента-викладача терапії сусідньої групи), але сьогодні він у моїх очах, як і в минулі роки, такий же активний і допитливий. Ні, це занадто спрощено. Значно більше — рідкісне поєднання шляхетного вигляду, стриманої зовнішності з відразу відчутним випромінюванням великої внутрішньої енергії, інтелекту та доброти. На мою думку, академік Пиріг є гідним представником тепер рідкісної когорти особливих лікарів України. Їхня унікальність відразу відчувається і виділяє їх як серед інших колег-лікарів, так і серед інтелігенції інших спеціальностей. Крім найвищого професіоналізму, їм притаманна особлива громадянська позиція, особливе ставлення до людей, не лише хворих, і особливе становище у суспільстві, зовсім не схоже на офіційне і часто відмінне від нього. Це тому вони користуються особливою повагою і любов'ю серед населення. До такої когорти належить один з вчителів Любомира Антоновича професор А. П. Пелешук, який, у свою чергу, був учнем академіка В. М. Іванова, а той — учнем академіка М. Д. Стражеско, а той — професора В. П. Образцова і т. д. Не можна минути братів Коломійченків, хірурга О. Л. Пхакадзе, легендарного Ф. Г. Яновського і багатьох інших.

Останні десятиліття спрацювали на Л. А. Пирого завдяки тому, що він, не покладаючи рук працював на ниві клінічної та теоретичної медицини. Епоха сприяла розвитку і виявленню його потенцій як громадянина, організатора громадського життя медиків. Доля по різному розпоряджається людьми. Щодо Любомира Антоновича, то створюється враження, що то не доля, а він сам був будівничим своєї фортуни. У шкільному віці він прийняв рішення (хто з нас не мріяв схоже?) стати лікарем і став ним. Після закінчення з відзнакою Львівського медичного інституту доля визначила йому шлях в діяльності на великій відстані від хворої людини, її страждань і, часто горя. Ні, він залишив навчання в аспірантурі і перейшов на практичну клінічну роботу. Але потяг до наукових спостережень, їх аналізу та до узагальнень, прагнення самовдосконалення не давали йому спокою. Плодом його початкової трирічної діяльності на ниві практичної медицини є низка наукових публікацій як лікаря — гастроентеролога, курортолога. З його ім'ям, як першого головного нефролога МОЗ України, ініціатора створення і президента Української асоціації нефрологів, пов'язана організація нефрологічної служби в Україні. З його ініціативи та під його керівництвом проведені численні семінари, створена багата методично-

інформаційна література, посібники з нефрології, регулярно проводяться всеукраїнські конференції. З його ж ініціативи організована перша в Україні кафедра нефрології у Київській медичній академії післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика.

Академік Пиріг створив концепцію клінічної еволюції гломерулонефриту, яка свого часу лягла в основу прийнятої в Україні класифікації, науково обґрунтував доцільність санаторно-кліматичного лікування гломерулонефриту в умовах Південного берега Криму.

Особисто мені дуже імпонує громадянська заангажованість Любомира Пирога, успадкована, оскільки можна судити з його спогадів, від попередніх поколінь роду Пирогів. Його громадянська позиція проявляється не тільки в медицині — очолюванням лікарських громадських організацій, численними медико-публіцистичними статтями, але й його діяльність як народного депутата Верховної Ради України I скликання, виступами в пресі із загальногромадських питань. Мені пощастило бути свідком, а інколи і безпосереднім учасником бурхливих подій 1990-1991 років, які відбувалися у залі Верховної Ради УРСР/України і за її межами і які, зрештою, призвели до історичної події — оголошення Незалежної України. Депутатське місце Любомира Пирога перебувало поряд з ложею Уряду, і я, як член Уряду, в ті часи мав можливість майже щоденно бачити реакцію та дії Любомира Антоновича під час обговорення та прийняття найважливіших рішень Верховної Ради. І тут він завжди був принциповим і послідовним патріотом-українцем.

Чи не кожна людина має якісь свої захоплення, побічні зацікавлення. Має таку «слабкість» і Любомир Антонович. Але чому «слабкість»? Такі захоплення, з одного боку, відкривають багатства душі людини, з другого — дозволяють розуму і серцю дослідника мандрувати по найвіддаленіших куточках багатств надбань історії та культури людства. Досить переглянути широкий спектр його публікацій з філателістичної україністики, тематику його філателістичних експозицій, то навіть важко уявити собі, наскільки треба глибоко відчувати історію, літературу і мистецтво України, наскільки треба розуміти філателістичний матеріал, щоб усе це зіставити і в такий спосіб висвітлити. Для Любомира Антоновича філателія — захоплення. Як на мене, за витратою часу, за глибиною необхідних знань — це його цілеспрямована і постійна праця.

Прогляньмо хронологію діяльності академіка Л. Пирога. Скільки справ і обов'язків, маючи початкову дату, завершуються словом «дотепер». Це значить, що люди довіряють йому багато справ, тому що знають

його працездатність, знають його високе почуття обов'язку як Лікаря, як Громадянина, як Людини. І тому з усією впевненістю можна сказати, що підсумок діяльності академіка Любомира Антоновича Пирого далеко не остаточний, і ми чекаємо на нові і численні його звернення.

Вчений, Дипломат, Невтомний сіяч Добра, Сергій Комісаренко, навів найбільш глибоку та докладну діяльність Любомира Антоновича на його тривалому життєвому шляху.

Я лише можу додати словами Григорія Сковороди:

О блаженны тѣи очи,
Что на сію тайну зрятъ,
Коих в злой мірской полночи
Привела к Богу заря.

Неустанна творча праця Любомира Пирого була і залишається серцевиною його життєвого потягу. Що ж, господарю своєї долі, пане Любомире, «Ніхто не може тобі зашкодити жити відповідно розуму твоєї природи, і ніщо не відбувається наперекір розуму загальної природи» (Епіктет) і в майбутньому.

І наполегливо продовжуй свою громадянську діяльність. Адже:

Розп'ято нас між Заходом і Сходом
Що не орел — печінку нам довбе.
Зласкався, доле, над моїм народом,
щоб він не дався знівечить себе!

Бо хто б там що про волю не курникав,
свою темноту називавши сном,
бува народ маленький, а — великий.
А ми давно розбовтані багном.

Ліна Костенко (із «Берестечко»)

Що це так, а не інакше, підтверджує вся історія минулих і теперішніх часів.

Ось питання журналіста:

— Українське телебачення стає дедалі «лайфовішим»: усе більше розваг, гламуру, криміналу, страшилок, і все менше серйозної, аналітичної інформації. На цьому тлі ТВі вирізняється своєю якістю. Як оцінюєте сучасний телевізійний простір в Україні, що і чому з ним відбувається?

Відповідь Миколи Княжицького, гендиректора ТВі:

— Намагаюся дивитися інформаційні програми на різних каналах. Дивлюсь політичні ток-шоу, хоча вони мене не подобаються. Це велике

приниження для українців, коли двоє людей (*ідеться про Савіка Шустера та Євгена Кисельова*. — «ВЗ»), які не є громадянами України, ведуть на найбільших каналах програми недержавною мовою, а українські політики приходять туди і сидять, як цуценята, слухають. Я не маю нічого проти цих ведучих, вони фахові, серйозні журналісти. Але в наших політиків мала б бути якась гордість» («ВЗ» 11-17 жовтня 2012 року).

А де цю гордість взяти, якщо зміст цього слова більшості (!) з нас не зрозумілий. Ми знаємо, що гордість — це гріх великий. А може гординя, а не гордість великий гріх?! Гординя — це коли «Низкая душа, надутая гордостью, есть не что иное, как грязь, пришедшая в брожение» (П. Бауст). Но существует и «Гордость сердца — особенность честных людей, гордость манер — особенность дураков» (автор невідомий). Я думаю, Микола Княжицький мав на увазі гордість серця.

І все це тому, що

Розчинилася в нас
Прадідів наших кров.
Й не така, як була,
До Вкраїни любов.
Не загоїв ще час
Душі наші від ран,
Обпікають слова:
Воркута, Магадан...
Хто у ідола вірив,
Почав вірить в Христа,
Кожен з нас, щодня й далі,
Несе свого хреста.

Валерій Дідух

Щойно (15.10.2012) зателефонував друг моєї юності, Федір Коробейник, з мого села, села мого народження. І з сумом сповістив про непоправну втрату — смерть нашого загального друга і товариша Олексія Васильовича Коробейника... Олексій Васильович, який ось уже багато років всебічно розповідав мені про життя мого села Білка, який невпинно та глибоко вивчав історію мого села та узагальнював її і видавав книги... за свій кошт.

Коли винаходять різні визначення щодо патріотизму тої чи іншої людини, підбирають різноманітні якісні та кількісні критерії. А останніх не так уже й багато. Я наведу лише два, з моєї точки зору, вдалі визначення:

1. Не запитуй, що твоя батьківщина може зробити для тебе, — запитуй, що ти можеш зробити для своєї батьківщини (Джон Кеннеді);

2. Я, конечно, презираю отечество мое с головы до ног — но мне досадно, если иностранец разделяет со мной это чувство (Александр Пушкин). Моє визначення: патріотизм оцінюється не гарними словами, а добрими справами для людини, ближньої людини. Своїми добрими справами Олексій Васильович довів, що він є патріотом для людей свого села Білка Сумської області, а отже і патріотом своєї батьківщини — України. А я лише продекламую слова Івана Франка:

На могилу вбогую
В духів тайну мить
Світлянов дорогою
Чистий дух летить.

Мов до неньки рідної,
До землі приляг,
Мов від неї, бідної,
Все почуть забаг:

Чи великий труд його
Плоди вже приніс?
Чи коханий люд його
В щастя, волю віс?

Отже, вчора я ще міг отримувати вичерпну інформацію про свою малу батьківщину від своєї сестрички Люби та невпинного трудівника на історичній ниві села Білка, Олексія Васильовича Коробейника. А тепер

Нема тебе — мій зір тебе не баче...
Прийди, о янгол мій, прийди!
Дай руку на чоло гаряче
І жаль поволі остуди.

Нема тебе — мій слух тебе не чує...
Хоч голос, ластівко, подай!
Душа моя і нис, і сумує,
Без тебе змучена украй.

Нема тебе — мій сон тебе не баче...
О радість чистая, приснись!
Нехай душа зрадіє і заплаче
Від щастя заново колись.

Олександр Олесь

І тепер я з особливим відчуттям любові до Олексія Васильовича та з глибоким сумом щодо його фізичного зникнення з цієї грішною, дуже грішною землею, наводжу лист-сповідь, який він написав за один тиждень до відходу в небуття. Це його останній лист до мене:

Доброго Вам дня шановні Лідіє Василівна, Іване Семеновичу!

Прочитав Вашу, Іване Семеновичу, «Рівновагу...» — до якої прагне все суще в природі, розвиваючись в боротьбі протилежностей. Про це пишете і Ви і багато з Ваших незліченних друзів. Я прихильник того, що в світі доброго, позитивного більше, тому він і живе, і розвивається. Вітаю Ваш оптимізм, який ллється з кожної сторінки Ваших книг.

На жаль, Ваш покірний слуга, останній час почав хворіти, інколи падаю духом, хоча в борні ще перемагаю. Істрією Білки займаюсь. Навесні і влітку стали мені допомагати молоді шанувальники Білки Яременко Володимир — учитель історії нашої школи, Величко Сергій Юрійович з Охтирки — нащадок Величка, який згадується в XVI–XVII ст.; Дмитро Михайлович Полунов — син Галини Іванівни Коробейник, дочки Ольги Семенівни Коробейник, обидві заможні зберегли свої дівочі прізвища Коробейник, — з Сум. Ці молоді чоловіки дістали мені карти Білки (вкопировки з карт Охтирського повіту 1784 та 1864 років). На першій з них на р. Грузькій (вона проходила через наш огорог — І. С.), Лолового хутора (де я народився — І. С.) 3 ставочки, четвертий напроти Шаповалового яру. При кожній греблі — водяний млин. На карті 1884 р. на Лоловим хутором 4 вітряки. Сміянів на тій стороні з лівого берега р. Грузької на кручі, а на кручі з правого боку Грузької три вітряки: Клименка, Дудки, Затайнака — він же Біда.

Вивчаю ці карти, як свідки в господарській діяльності і землекористування в Білці в ті віки (були господарі в минулому! — І. С.). Написані 4 глави третьої книги «Слобода Білка» передаю молодим. Вони додають історію церкви і школи і будуть видавати, але поспішати не будемо, бо вряд чи нові матеріали попадуть в якусь 4 книгу. Дурних нема (Молоді пишуть на комп'ютерах і зразу — в Інтернет!). А в Інтернеті ж і оті карти появились і багато чого іншого. Хоча цікавого про Білку ще й на паперових носіях в архівах і в старих книгах, 10 років листаю Філаретове «Историко-статистическое Описание Харьковской епархии в двух томах» і тільки в другому виданні 2011 року Харківського видавництва «Частный музей городской усадьбы» прочитав, що в Білці народився Яків Олексійович Шубський — співак української капели при імператриці Єлизаветі Петрівній.

Враховуючи його розум, освіту та доброту, вона спонукала своє оточення, щоби його обрали контором (титарем) — старостою придворної церкви, потім присвоїли йому послідовно чини бригадира, підполковника і полковника, посиляла його в державних справах на будівництво соборів в Сумському монастирю, Сумського кафедрального Покровського собору та Успенського (по проекту Растреллі) в м. Охтирці. От тобі й на! Охтирський собор вийшов таким струнким і красивим, дякуючи тому, що полковник Яків Шубський — білчанин — не дав спотворити креслення Растреллі при будівництві. Отож, Білка була знаковою і цікавою ще в ХVIII сторіччі.

На жаль, займаюсь її історією періодично. Влітку — город, восени — «здумав» похворіти. Між відлежками, брожу, як ведмідь, по лісу. Милуюся віковими дубами та соснами, молодого сосновою посадкою та дихаю живильним повітрям. Мимохіть збирав масляники, піддубники, підберезовики, білі гриби та опеньки. В вересні пройшли рясні дощі, а потім пригріло сонце, вони, як завжди в цю пору, і полізли. З'їзжались сюди і сумчани, і тростянчани, та й своїх білчанських, ходимо по лісу сотні з дві. Всім вистачило. Ще й перестарілі гриби в лісі залишилися.

З новин добрих: врожай зібрали і настояні селяни, і олігархи; відсіялись і фермери — трударі, і патріоти-олігархи з іноземними приставками — Райз-Максименко, як у нас в Білці.

З печальних новин — розібрали стару школу, в якій ми з Вами навчалися — до фундамента, який був, по спогадах, під церквою 1774 року — дерев'яною.

Лікарняний заклад залишився, амбулаторія сімейної медицини (раніше в Білці був і стаціонар на 15 ліжок — І.С.). Стаціонар в Тростянці залишився комунальним медичним закладом. Приставку «районна» приберуть. Іде оптимізація. Вже прибрали райсес, райвідділ освіти, районну податкову, на часі «реформи» інших органів управління. Будемо, як в XVI–XIX віках їздити до Охтирки. «Воно й недалеко», всього 30 км по шляху.

А решта все добре: природа, погода і люди. За вибори не переживаємо — буде, як завжди.

На цьому бажаю Вам і Вашим дітям і онукам доброго здоров'я та успіхів.

З повагою Олексій Коробейник,
с. Білка. 7. 10. 2012 р.

Уже ніхто мені не надішле такого листа, який я щойно навів і, який докладно висвітлив мені сьогодення та історію мого села. Так, колись за царів і імператорів мій Лолів хутір ж и в: було чотири вітряка, кілька водяних млинів, громадські па́шні яра Шаповалова... Після Жовтневої революції залишився один вітряк та над Шаповаловим ярком, вирівняні з землею могили, заморених голодом (1932–1933 рр.) моїх земляків, без хреста, меморіалу... А після оголошення Незалежності — ні вітряка, ні млина, ні ставка... Там, де дзюрчала річечка Грузька з сумними вербами, червоною калиною, ясенями... на берегах, сьогодні спостерігаємо буйний квіт бур'янів... Біля залишків своєї хата я був вражений розростанням кропиви: такої «розкішної» та високої мені не доводилося бачити за все своє життя — вона перевищувала мій зріст в півтора-два рази...

Ще назва є, а річки вже немає.
Усохли верби, вижовкли рови,
і дика качка тоскно обминає
рудиментарні залишки багви.

І тільки степ, і тільки спека, спека,
і озерявин проблиски скупі.
І той у небі зморений лелека,
і те гніздо лелече на стовпі.

Куди ти ділась, річенько? Воскресни!
У берегів потріскались вуста.
Барвистих лук не знають твої весни,
і світить спека ребрами моста.

Стоять мости над мертвими річками.
Лелека зробить декілька кругів.
Очерети із чорними свічками
Ідуть уздовж колишніх берегів...

Ліна Костенко

Ось так, ми українці, розпорядилися своєю Незалежністю. Чому? Та що ж нам робити?

«...Але повернемося до України, що в 1991 році здобула незалежність, не маючи для цього ні одного політичного шансу. Після кривавого придушення останніх вогнищ опору УПА тема національного визволення була для українського народу начебто знята з порядку денного і зведена до рівня міфологеми і ностальгічних зітхань вузького прошарку українців, значна частина яких перебувала в еміграції.

Отже, не перемігши в жодній війні, практично без масового протистояння чи боротьби, без кривавих громадських конфліктів і якихось громадських зусиль, на найкращих землях Європи, на території, що була з XIII століття частиною великих імперій і царств (Золотої Орди, Речі Посполитої; Російської, Австро-Угорської, Османської імперій, Румунського царства і т.д.), незважаючи на жорстокі територіальні претензії фактично всіх сусідів, виникає незалежна держава Україна.

Ніби саме собою напрошується запитання: хто ж усе це організував? Занадто вже легко і чудесно все сталося. Так наче і не буває. Це схоже хіба що на перехід євреїв з єгипетського полону по дну Чорного моря, що неждано розступилося.

Якщо припустити, що Бог (а якщо вірити Конституції України, то він таки є), то все це без Його втручання, без Його Божої волі відбутися не могло. Цілком можливо, що наш Отець зробив це, щоб покласти на Україну певну визначну місію, особливе призначення?!

Таким чином, той факт, що українці на переломі XX–XXI сторіч проявили себе боягузливою, невдячною, нікчою нацією, яка отримала несподівану волю і зітхала за безтурботним і в міру ситими деньками рабства (як це було, між іншим, і серед євреїв, по Божому Промислу виведених Мойсеєм із Єгипту), — так от, цей факт цілком може сигналізувати про те, що саме зараз ми перебуваємо в процесі свого другого народження. Воно тяжке, болісне, але воно обов'язково має відбутися. Воно в наших руках, в наших серцях і в наших душах. Це наш єдиний шлях. Інакше — цілковита влада страху і зла, виродження, деградація і небуття.

Щоб стати великою, сильною, щасливою, цілеспрямованою нацією, об'єднаною великою ідеєю, ми, насамперед, повинні стати нацією моральною. Ми повинні повірити, і віра змие нікчемність і бруд, що накопичилися. Ми повинні відчувати відповідальність перед Богом за отриману від Нього державність, волю і незалежність. Ми повинні прагнути свідомо з'єднувати з Ним наші думки і почуття. Ми повинні виправдати Його надію і стати достойними місії, яку Він поклав на нас» (Олександр Турчинов. «Свідectво». — Київ, 2006.).

Впровадити в життя такі чудові побажання нелегко! Ой, як нелегко! І крім того, багато чого, у цьому заважає й Тараса Шевченка

РОЗРИТА МОГИЛА

Світе тихий, краю милий,
Моя Україно!
За що тебе сплюндровано,
За що, мамо, гинеш?

Чи ти рано до схід сонця
Богу не молилась?
Чи ти діточок непевних
Звичаю не вчила?
«Молилася, турбувалась,
День і ніч не спала,
Малих діток доглядала,
Звичаю навчала.
Виростали мої квіти,
Мої добрі діти,
Панувала і я колись
На широкому світі, —
Панувала... Ой Богдане!
Нерозумний сину!
Подивись тепер на матір,
На свою Україну,
Що, колишучи, співала
Про свою долю,
Що, співаючи, ридала,
Виглядала волю.
Ой Богдане, Богданочку!
Як би була знала,
У колись б задушила,
Під серцем приспала.
Степи мої запродали
Жидові, німоті,
Сини мої на чужині,
На чужій роботі.
Дніпро, брат мій, висихає,
Мене покидає,
І могили мої милі
Москаль розриває...
Нехай ріє, розкопує,
Не своє шукає,
А тим часом перевертні
Нехай підрастають
Та допоможуть москалеві
Господарювати,
Та з матері полатану
Сорочку знімати.
Помагайте, недолюдки,
Матір катувати».

Начетверо розкопана,
Розрита могила,
Чого вони там шукали?
Що там схоронили
Старі батьки? — Ех, якби-то
Найшли те, що там схоронили, —
Не плакали б діти, мати не журилась.

Ось так я поговорив з Олексієм Васильовичем про наше земне буття, в якому він (О. В.) завжди вирізнявся щирою любов'ю до своїх близьких, до земляків, до природи, її прикрас. Адже, «За словами євангеліста Йоана, «Бог є любов, і хто перебуває в любові, той перебуває в Бозі, і Бог перебуває в ньому» (1 Йо. 4, 8, 16). Хто ненавидить ближнього, розриває любов і будує ненависть. Хто ненавидить такого, як сам, той далеко від Бога, бо Бог — любов, і хто перебуває в любові, той перебуває в Бозі, і Бог перебуває в ньому. Його слава і влада нині і повсякчас і навіки-віків. Амінь («Добротолюбіє». — Т. 2. Львів, 2009).

Не стало Олексія Васильовича Коробейника в земному житті, а я не можу в це повірити, враховуючи, що зовсім нещодавно він казав:

ПОРА!

Пора, пора іти мені до храму,
звільнити душу від гріхів життя,
бо час гряде й колись припинить драму,
в якій не завжди грав я до пуття.

Прийшла пора сказати щиро, тихо,
як мучив душу, сповнену тривоги,
як я, було, творив добро і лихо,
і хай за все мені прощає Бог.

Я шлях земний людиною слабкою
пройшов, хоч був у битвах та в огні, —
зростав дубком, але дозрів лозою,
яку не зломлять бурі нищівні.

О, скільки тих вітрів студених дуло
і не давали жити холоди!
Та серце билось, в стужу не заснуло,
Чекало, що розтопляться льоди.

Петро Тимочко

Наведене було більше індивідуалізоване, аніж уявлення різноманітних філософських «провідців» про життя, як ось

ПРОБЛЕМА СОКРАТА (ЗА НІЩЕ)

1

Мудрецы всех времен судили о жизни одинаково: *она никуда не годится...* Всегда и всюду мы слышали все ту же песню: сомнения, тоска, усталость, сопротивление жизни. Даже Сократ, умирая, сказал: «Жить, значит долго быть больным. Асклепию-врачевателю с меня причитается жертвенный петух». Даже Сократ был сыт по горло.

Что это *показывает*? На что это *указывает*?

Прежде-то заявили бы (уж и заявляли, да как громогласно, и громче всех — наши пессимисты!): «Должно быть подобное утверждение не лишено истины! И доказательством истины служит consensus sapientium (согласие мудрых)». Ну а сегодня? Можем ли мы, *вправе ли мы* сегодня рассуждать подобным образом? «Должно быть есть все же что-то *болезненное* в жизни! — вот наше мнение. Уж эти мудрецы всех времен — не мешает приглядеться к ним получше! А что, если у всех этих мудрецов не было твердой почвы под ногами? Что, если они не поспевали за своим временем? Плелись в хвосте еле-еле? Были декадентами? Что, если мудрость слетала на землю, словно воронье, привлеченное запашком мертвечины?..

2

Непочтительная мысль, что великие мудрецы — это *порождение упадка*, появилась у меня в связи именно с тем случаем, где подобную дерзость неминуемо ждал сильнейший отпор предрассудков — и невежественных, и просвещенных: я открыл, что Сократ и Платон явились как симптомы упадка Греции, как орудия ее разложения, я раскусил этих псевдогреков, этих антигреков (см.: «Рождение трагедии...», 1872 г.). А consensus sapientium — я все более убеждался в этом — менее всего служит доказательством, что мудрецы были правы в том, в чем сходились. Скорее уж он доказывает, что у великих мудрецов было кое-что общее *в физиологии*, потому-то и относились они к жизни одинаково — отрицательно и *не могли* относиться по-другому. Да и в конце концов, суждения о жизни, о ценности жизни, все «за» или «против» нее никогда не бывают истинными — они ценны лишь в качестве симптомов, они стоят внимания лишь как симптомы, сами же по себе глупость, не более. Тут нужно осторожно подойти поближе и постараться уловить, учуять эту изумительную тонкость

— *что ценность жизни не может измерить никто*: ни живой человек, ибо он всегда пристрастен, а то и сам выступает как предмет споров, но не как судья, ни мертвый, по иной причине.

И если философ усматривает *в ценности* жизни философскую проблему, то уж сама такая постановка вопроса вызывает протест, и боле того, у нас возникает сомнение насчет мудрости философа, насчет его невежества. Ну?! А как же великие мудрецы? Они мало того, что декадентами были, так вдобавок еще и не блистали мудростью?.. (Фридрих Ницше. Стихотворения. Философская проза. — Санкт-Петербург, 1993).

Скільки людей, стільки й філософських міркувань про життя... Як от:

Калинова гілка над лугом,
Веснянка з пісень солов'я,
Веселка у посмішці друга —
Це ти, Україно моя.
Іскрини в коханих зіницях
І вогники в чорній імлі —
Це долі моєї зірниці
І зорі моєї землі.
Дитя, що народжує подих,
Гніздечко, що ластівка в'є,
Зернина, що зелено сходить —
То щастя твоє і моє.
Болить мене зламана ліска
І мамина мить у журбі,
Болить розіп'ята берізка...
Бо весь я, мій краю, в тобі.

Георгій Петрук-Попик

Життя — не має і не може мати свого повного визначення, настільки воно різнобарвне та всеохоплююче... Більше того, як це не парадоксально виглядає, ми достеменно не знаємо ні про його початок, ні про його закінчення. Це

Вечное море;
Жизнь и движенье
В вечном просторе.

З опери Моцарта «Чарівна флейта»

Отже, за таку справу (визначення життя) не слід братися людині, яка є складовою не лише життя... Може й тому, що «Життя — не лише внутрішнє протиріччя, а також протиріччя зовнішнє — асиміляція — дисиміляція, боротьба за існування, боротьба з зовнішнім середовищем, боротьба зі своєю (буває, що і соціальною) популяцією. Основне протиріччя життя — метаболічне: між асиміляцією і дисиміляцією» (Ілько Лемко).

Життя у кожного своє, а тому й розуміння його не може бути одноголосним. Володимир Черепков вважає таким

ЖИТТЯ

Все віднайти і все віддати...
А сенс? Усе, як світ, старе:
Прихід — відхід. Всього дві дати,
Й куценьке поміж них — тире.
Все інше — примхи тимчасові,
Де світла, як від каганця...
Все залишається у Слові.
Все! Від початку — до кінця.

Дещо складне і не надто оптимістичне міркування про життя в Оксани Забужко, яка все пише та й пише. Складається враження, що вона змагається з Юрієм Андруховичем: хто більше напише. Ось що вона повідомляє нам про життя: «Потроху я доходила думки, що людське життя — то, либонь, не стільки і принаймні НЕ ТІЛЬКИ та епічно пригладжена «сторі» з кількома персонажами (батьки, діти, кохані, друзі-соратники, хто там ще?...), котру вдається в сяк-так цілісному вигляді довести до нащадків, — таким воно виглядає хіба зі сторони, крізь протилежний, зменшувальний кінець бінокля, в який ми привчені дивитися й на своє власне, повсякчас наводячи на нього лінзи численних CV, резюме, автобіографічних форм, кухонних сповідей і міфі домашнього виробу, тобто безугавно підстригаючи його по формі про людське око, — якщо ж спробувати побачити його з середини, то воно виглядатиме як величезна, безрозмірна валіза, вщерть напхана якраз отим геть без ужитковим для сторонніх мотлохом, валізу, яку, покидаючи цей світ, небіжчик безповоротно забирає з собою. По дорозі, правда, з неї, незастебнутої, висипається на згадку живим іще жменя друга мотлоху (передсмертне прохання грушевого узвару, наступальне па, схоже на підкладання знизу для висотного стрибка...) — й залишається надовго перетлівати в мізках свідків і хоронителів, і щоразу зіткнувшись із таким загубленим покотьюльцем, я почувала невиразну глуху вину за

власну безпорадність, — так, ніби саме в ньому, випадково зацілілому, міг ховатися ключ, затрачений таємний код до якихось глибших, підземних смислів чужого життя, і ось цей ключ потрапив до рук мені, а я не знаю навіть, до якого замка він належить — і, ще гірше, чи існує такий замок взагалі...» (Оксана Забужко. «Музей покинутих секретів». Київ. 2012). Чітке і зрозуміле визначення життя дає Павло Загребельний: «Життя — це тільки свобода! Більше нічого. Ні мрії, ні вознесіння, ні краса, ні насолоди, ні так зване щастя. Тільки свобода!».

Навіть Фрідріх Ніцше нерідко змальовував життя безмірно життєстверджуючим та шалено пульсуючим. Чому «навіть»? Та тому, що М. Коренєва у своїй передмові «Властитель дум» до його книги писала: «...и был создан некий устойчивый миф о Ницше как об эгоисте, безбожнике, гордеце, тиране, стороннике рабства, отрицателе всякой морали, декаденте, жестоком воителе, певце зла, сокрушителе основ и т. д.»... А підтвердженням оптимізму Ф. Ніцше є його танцювальна:

МИСТРАЛЮ

Ветер волен и неистов,
Небочист из небочистов,
Восхитительный мистраль,
Разве мы с тобой не братья
От единого зачатья,
Разве нам чего-то жаль?

Здесь на скалах и утесах,
Плясунов простоволосых
Ровно двое нас сейчас:
Без руля и без ветрила —
То-то люблю, то-то мило
Нам с тобой пуститься в пляс!

На заре нетерпеливо
Жду призывного порыва
И бегу скорей туда,
Где в лучах небес алмазных,
Где в струях морских прекрасных,
Ты сияешь, как звезда.

Как в стремительной погоне,
По небу несутся кони,
Колесница мчится вдаль,

И нахлестывает ярых —
Ярость чудится в ударах —
Ослепительный мистраль.

Но и в этой колеснице
Надоесть тебе тесниться:
Из нее на всем скаку
Ты выпрыгиваешь резко
И летишь, исполнен блеска,
Сквозь рассветную тоску.

Плясовая, плясовая
Наступает, наставая,
И поет на новый лад:
Вольность — высшее искусство,
Радость — истинное чувство,
Ветер — мой веселый брат!

Лепесток с цветка любого
Мы срываем — прочь оковы —
И листочек для венка!
Вам, святые и блудницы,
Вам, Господь и Мир не влиться
В эту пляску на века!

Если ветру ты не равен,
Не могуч и не державен,
Если ищешь костыля,
Прочь тогда от нашей пляски,
Нашей неги, нашей ласки,
От которой в дрожь земля!

Пусть больные, в их бессилье,
Лакомясь дорожной пылью,
Поплетутся кое-как —
Жребий их не станет нашим:
Мы запляшем, мы запляшем,
Мир оставив в дураках!

Мы прогоним хитрозадых —
Толку нету в их тирадах, —
Мы расчистим небеса.
В пляске мы вдвоем с мистралем
Самый трон небесный свалим,
Стопчем мир за полчаса!

Чтобы не было похмелья
От вселенского веселья,
Я венок сплетаю днесь.
Ввысь по лестнице небесной
Поднимись, мой брат чудесный,
И меж звезд его повесь!

Отже, досконале визначення життя не є підвладним людині... Ні колись, ні тепер.

Те саме стосується й до визначення смерті. Адже, «Ніхто не знає, що таке **с м е р т ь** і чи не є вона найбільшим добром для людини. І все ж таки, її боятися як би у свідомості, що вона — найбільше зло» (Платон).

От праха черного и до небесных тел
Я тайны разгадал мудрейших слов и дел.
Коварства я избег, распутал все узлы,
Лишь узел смерти я распутать не сумел.

Авиценна

І все ж таки

ПРИРОДА ГОВОРИТ О ВОСКРЕСЕНІИ

Взглянем весною на то место, где поблекла роза. Куст ея весь покрыт новыми распуколками — новыми цветами, которые благоухают по прежнему.

Солнышко вчера закатилось на глазах наших. Ночь покрыла всю землю, все краски потухли, все звуки умолкли, а сегодня рано утром восток осветился новой зарею. Она позолотила вершины гор и холмов. Жаворонки поднялись к небу, чтобы песнями своими приветствовать восходящее солнце.

Вот ослабевший червячок сам готовит себе могилку, завертывается в куколку, лежит в ней, мертвый. Но через несколько времени он начнет прогрызать свою могилку и, полный сил и красоты, раскрыв пестрыя, блестящія крылья, взвивается на воздух, радуясь новой жизни: червячок пропал, но из него вылетела бабочка. Точно так же обновится и жизнь человека: красота возникнет из тленія, и новая жизнь возникнет из праха.

Недолго пролежит в земле, как семя, брошенное в нее, чтобы возстать в новом виде.

Но кто же придет и отверзет гробы, кто пробудет мертвых, кто соберет народы с лица всей земли?

Господь наш І. Христос, наш Искупитель; Он явится на облаках небесных с силою и славою многою, с сонмами ангелов, которые вострубят Его славу.

И потому перестанем печалиться, что смерть уничтожает жизнь; будем помнить, что Христос — победитель смерти, будем радоваться и торжествовать!

Уроки безсмертія природа нам даєт
из сгнившего зерна произнося плод.
Пусть падшее во гроб и наше тело тлеет:
Чрез тленіе оно для вечности созреет. (В. чт.).

Из книги «Духовные посевы». Киев, 1991

І все це нам необхідно глибоко усвідомити, а то:

Все умирают на земле и в море,
Но человек суровой осужден:
Он должен знать о смертном приговоре,
Подписанном, когда он был рожден.
Но, сознавая жизни быстротечность,
Он так живет — наперекор всему, —
Как будто жить рассчитывает вечность
И этот мир принадлежит ему.

Самуил Маршак

На жаль, буває й так, як ось:

ОСА И ЗМЕЯ

Оса уселась на голову змеи и все время ее жалила, не давая ей покоя. Змея обезумела от боли, а отмстить недругу не могла. Тогда она выползла на дорогу и, увидев телегу, сунула голову под колесо. Погибая вместе с осой, она молвила: «Жизни лишусь, но с врагом заодно.

Басня против тех, кто сам готов погибнуть, лишь бы врага погубить (Эзоп).

І, насамкінець, заспокійливе розуміння смерті, яке нам, старикам, до снаги:

«Устрій майбутнього життя, котре настане після смерті тіла, стає явним і зрозумілим кожному, хто ревно трудиться в Божому законі і доповнює міру зросту повноти Хрестової через звіщення і дію Святого Духу. Блаженство того спокою — це вічна радість у завждисущому світлі.

Неперестанна радість охоплює тих, котрі чинять подвиг у законі Божому, і вітає їх веселість Святого Духа, котра за словом Господнім, не віднімається від них. Хто сподобився пришесть Утішителя, і, обробляючи поле чеснот, насолодився його плодами, і збагатився Його Божественними дарами, наповнюється радости і любови, бо втік від нього усякий страх. Він із радістю звільняється від тілесних уз і з радістю відходить від усього видимого, до чого забув усякі чуття ще за життя, й опочиває в невимовній радості світла, де житло всіх, що веселяться, хоч тіло часто зазнає болю, коли душа виходить з нього, як зазнають болю жінки при тяжких пологах (із книги «Добротолюбіє», т. 2. Львів. 2009).

І що ж ми, грішні, можемо сказати, окрім

ПОКАЙМОСЯ

Щоб завтра нам не мстилося минуле,
щоб душі очищалися брудні,
щоб ми хребтів по-рабському не гнули,
не кланялись покірно сатані, —
покаймося!

За всі гріхи і за усі падіння
у царстві більшовицької чуми,
аби збудити приспане сумління
і завтра бути добрими людьми, —
покаймося!

За самозраду, сіяну між нами
лакеями на службі у заблуд,
за те, щоб гідність, пограну катами,
вернув на віки український люд, —
покаймося!

За всіх сліпців, що й досі не бажають
покаятись, ведуть старих пісень,
що непробудно віку доживають
і вперто мріють про вчорашній день, —
покаймося!

Не забуваймо, як ходили строєм,
як нас в безбожне майбуття вели,
як ми себе водили під конвоєм
та у колонах з переляку йшли, —
покаймося!

Незряча плоть нехай чекає тліну,
нехай у світі докуня старім.
Ми ж маємо воскреслу Україну —
її, як рідну матір, бережим,
покаявшись.

Петро Тимочко

А я продовжу цю думку закликом:

ВЕРТАЙМОСЬ ДО БОГА НАШИХ БАТЬКІВ

Бог батьків наших приходить до нас у річище традицій разом із словом і пісню мами. Але несамовитими криками, стріляниною і терором більшовики перервали нашу традицію. Ми злякано стали сахатись обстріляного Бога наших батьків, навіть власної мами та її слова. Отже, назад повертатись на покинуту Гору — до Бога наших батьків — нам залишається тими стежками, які прокладали наші великі. Т. Шевченко писав:

Молітесь Богові одному,
Молітесь правді на землі,
А більше на землі нікому
Не поклоніться.

«Єдина служба на землі — це служба Богові», — стверджував Гоголь. Пантелеймон Куліш працював чи не найбільше над освоєнням духовних вершин. Його подвижницький задум дати народові Біблію українською мовою був завершений із допомогою видатного вченого-фізика Пулюя, який закинув навіть свій винахід, що випередив Рентгена, а також із допомогою письменника Івана Нечуя-Левицького.

Дороги, прокладені великими, занесені піском порожніх непотрібних слів з арсеналу більшовицької агітації і пропаганди. Але коли ми духовно прокидаємося, то мусимо вертатися, як блудний син, вертається до батьківського дому і до свого домашнього вогнища. Мусимо вертатися до книги батьків, до Біблії.

На роздоріжжях історії ми як покинута в лісі дитина. Але нас рятує пам'ять, нас притягує свій корінь, навіть якщо не знаємо четвертої заповіді Господньої: «Шануй батька свого та матір свою, як наказав тобі Господь Бог твій, щоб довгі були твої дні і щоб було добре на землі, яку Господь Бог твій дає тобі. Без цього не буде тобі добре на землі і не будеш довголітнім на землі, зникнеш безслідно і без пам'яті». Вертаючись до пам'яті, вертаємось до свого Бога (Є. Сверстюк).

Поговорили... Пора й до сьогодні повернутися. Закінчується жовтень 2012 року. Жовтень... Місяць парадоксів: сонячна тепла погода, температура тримається в межах 20 градусів «жари» (так зазвичай говорив мій водій) в тіні, а на сонці — можна засмагати. Закінчили збирати вроай на своєму городі: бараболю, буряк, морковку, гарбузи, перець... Приготували та засушили на зиму м'яту, листя смородини, малини... (буде смачний чай). Приготував до зими дерева, кущі (зрізав старі парослі смородини, малини, аргуса; позрізав зайві гілки вишні, груші, яблунь, бузку, калини...), розпочали копати город... Я б сказав так: нам не є завадою періодичне насування чорних хмар, вітер та дрібний дощик. Навпаки, все це підсилює відчуття сили та цілеспрямованої дії п р и р о д и та підтвердженням того, що

НІЩО НЕ МЕРТВЕ В ВИРІ СВІТОВОМУ...

Ніщо не мертве в вирі світовому:
Ні курява планет, ні сталагміт,
Ні мумії прадавніх пірамід,
Ні літери спліснявілого тому.

У камені, у розпаді клітин,
У сяйві дальніх зір і мрій змаганні,
В кипінні крові й прорості зернин —

Усюди в животворному диханні
Єства єдиного пульсує плин.
І де в нім місце тліну і нірвані?

Б. Тен.

Сьогодні 27 жовтня, а троянди буяють: білі, червоні, кремові... Сьогодні, кінець жовтня вітають сузір'я жоржин, хризантем, ромашок... І все це навкруги мене, і все це надсилає не лише мені, а й кожній людині свої енергетичні життєві натхнення...

Цветы последние милей
Роскошных первенцев полей.
Они унылые мечтанья
Живее пробуждают в нас.
Так иногда разлуки час
Живее сладкого свиданья.

Александр Пушкин



На веранді моєї хати, біля якої є кущі лаванди, розквітлі сузір'я ромашок та хризантем... Нам приємно з Віталієм Васильовичем. Адже на запитання, що надає нам життєвого натхнення, ми відповідаємо:

ФЛОРА

Хто є нашим оборонцем,
Посередником між сонцем?
Це — барвиста наша Флора,
Неосяжна, неозора.
Вона з нами, скрізь, усюди,
Шле здоров'я в наші груди.
Їй потрібен пошанівок!
А до кожної з рослин
Йти з відкритою душею,
Спілкуватися із нею,
Як із матір'ю дитина —
В ній пульсує Україна.

Лідія Шевело



Це ми з Віталієм Васильовичем Бородіним, моїм незмінним помічником по городу, по побутових справах, по шаховій дошці, по...; з Віталієм Васильовичем — другом ой як не молодих літ моїх. Ми милуємося осінніми чарами:

Нехай мене чарують квіти (і не лише мене — І. С.),
Нехай життя їм віддаю:
Ніяк я барвами досхочу
Своїх очей не напою.

Нехай і так... але довіку
Я не лишуся в їх саду:
В останню ніч я вийду в поле
І біля травоньки впаду.

Олександр Олесь

Хто ще бачив такий розкішний та живий хризантемовий букет, як на цій фотографії? Хто ще отримував насолоду незбагненної гами ніжного запаху цих осінніх квітів? Живі квіти... Квіти, яких ми не зриваємо, завжди збагачують нас своєю красою, пахощами й заряджають на добро. Мабуть, тому я якось боляче дивлюсь на зірвану квітку, а тим більше — на декілька зірваних квіток.

І це ж далеко не все. Винограду, винограду, достатньо для всіх. Навіть немало його залишиться на зиму для птахів. Птахи його споживають лише взимку, коли відчувають нестерпний голод, а так обходять такі плоди. А калина? Розкішна калина біля входу на подвір'я. Численні червоні й прозоро-блискучі її кетяги приваблюють до себе мене, та й кожну людину, і надсилають своє оздоровче проміння. Кетяги виблискують і зимою та з часом удосконалюються за смаком. Кожного дня я егоїстично тягнуся до неї (калини) та з насолодою смакую її гронами. І так до пізньої весни. Калино! Що ж ти за рослина така?! Я б навіть насмівився сказати: рослина над рослиною. А отже,

КАЛИНА

Біля хати, біля тину
Зустрічаємо калину,
Часто просимо в господу
Посидіти біля роду:
На весіллі, на хрестинах,
А також на іменинах.
Вона лагідна, цнотлива
І на диво всім — вродлива.
Та й пісні про неї склали
І врочисті, й величаві.
Як нездужає людина,
Їй на поміч йде калина,
І поступиться красою
Для цілющого напою.
В неї хисту є чимало,
Щоб здоров'я прибувало.

В душі нашого народу
Калинонька жила зроду.
Це ж бо кетяги калини —
Символ нашої України.

Лідія Шевело

А як же на Україні з'явився

КАЛИНОВИЙ ГАЙ

Санчата застрибали по бездоріжжю, і ми незабаром під'їхали до молодого, затканого помороззю гаю. Дядько Себастьян зупиняє коня, зіскакує з саней і радісно підіймає голову вгору. Над нами справді хтось розвішав дива: кожне прихоплене інеєм деревце насочилося сонцем і хвалилося червоними кетягами. Я ще ніколи не бачив стільки, як тепер, калини, й наче заворожений, оглядав і прибиті морозом кетяги, що нависали прямо над головою, і тіні, на яких теж виразно, як мальовані, виділялися грона.

«Гарно, Михайлику?» — змовницьки мружиться на мене дядько Себастьян. Ой, гарно як! — щипаю кілька промерзлих кетягів калини. — І де її стільки взялося?» «Де? — задумався, спохмурнів дядько Себастьян. — Старі люди кажуть, що колись і тут були несходимі болота. А коли одного разу ординці напали на село, сюди кинулось утікати весілля і всі дівчата, що були на ньому. Ординці — за ними, бо вони красою торгували аж по Царградах, а дівчата — у твань та й потопилися у ній. Згодом на цьому місці й виріс калиновий гай. Влітку, люди кажуть, ця місцина й досі стогне, озивається дівочими голосами» (М. Стельмах).

Чого лишень не буває на цій грішній землі?! Так що давайте повіримо дядькові Себастьяну, хотя б тому, що «... народ есть неиссякаемый источник энергии, единственно способный претворить все возможное — в необходимое, все мечты — в действительность» (Максим Горький). Так хотілося б мені. Так, читачу, хотілося б і вам, мабуть. Але... Але, на жаль, іноді минуле співзвучне теперішньому. По Івану Франку:

Жартуйте, дітоньки, Бог з вами!
Тепер вам вільно жартувать.
А як жили ми під панами,
Тоді жартовано із нами
Так, що не дай Бог споминать!
Було за найменшу провину:
Потрутиш панську худобину,
Собаку вдариш, що з руки

У тебе хліб рве, слово скажеш,
Віз перевернеш, сніп зле зв'яжеш —
Три шкіри спустять гайдуки (тепер можуть і вбити —
І. С.).

Пани тоді були не тее,
Що нині. Що тепер пани!
Хоч на нім шмаття дорогее,
Хоч ситі, наче кабани, —
То кожний ходить зосторожна,
Боїться мов біду збудить;
Довкола ниряє, глядить,
Де б грошиків позичити можна,
Що наборг їсть і наборг спить.
І що кишеня все порожня.

Не те за панщини було!
Там кожний пан ступав так бучно
І відзивався так бундючно,
Немов король, чи мав село,
Чи цілий ключ. Не перейшло
І через голову нікому,
Щоб що змінитися могло
В тім розпорядку віковому.
Пани і панщина у всьому
Зрослись, здавалось, нерозлучно.

Тоді-то стоїло поглянуть
На пана. Просто очі в'януть
У мужика, як пана вздрить,
Хоч пан не лає й не кричить!
Пощо кричать? Гнів крові шкодить!
Ні, нині й цар, мабуть, не ходить
Так гордо по своїй столиці,
Як пан тоді селом ходив.
Тут гарна доня у вдовиці —
У двір її! Загородив
Господар пліт новий; «Гей, хаме,
Городиш моїми лісками!
Пліт розбирай і в двір зведи
Або оплату положи!»

Чи ласка панська, чи кара —
Все, мов нехибний Божий суд,

Впаде на смирний, темний люд,
І навіть писнуть, сплакати — вара!
Тоді в панів сміялись очі,
Забави на дворах гули,
І лови по лісах ішли,
Лунали співи дні і ночі,
Тоді-то й раз пани були
До жартів, вигадок охочі.

А як в ту пору грали в карти!
І нині грають, звісна річ,
І туманіють день і ніч, —
Без карт, мабуть, ніщо й не варти
Забави панські. Але ж, діти,
Мабуть, не прийдесть вам уздріти
Таких грачів, як в давній час!
Дукатів всипав повну чарку
І на одну поставив карту,
Програв, не глянув ані раз,
Не зблід, не задрижав на волос
І навіть не понизив голос,
Хіба кишенею потряс.

Воно-то, дітоньки, й не диво!
Се ж з поту нашого і мук
Плило те золотее жниво
Сотками літ до панських рук.
Лицарський дух, воєнну славу,
Всю ту минувшину криваву,
Всі ті багатства і пишноти,
Все зісуття і всі підлоти,
Гумори панські, лови, карти,
І всякі гулянки шальні.
І ласки панські, й панські жарти —
Мужик все виніс на спині...

А життя триває... У жовтні цього року (2012) в Києві відбувся черговий конгрес педіатрів. Він є свідченням того, що «Людське суспільство розвивається... Ми можемо перенести практично що завгодно. Ми створені для того, щоб виживати, пристосовуватися — і, насамкінець, навіть розпочинати думати» (Доріс Лессінг). Але дуже повільно розпочинаємо думати... Ось цьому підтвердження. Медичні з'їзди, конгреси, конференції,

семінари, різноманітні школи, як правило, проводять іноземною мовою (російською) — українці. І тут словами Д. Білоуса можна сказати так:

НЕ НА ТЕ РЯТУВАЛИ ДІДИ

Спонукав нас імперський Прокруст
до невірності рідному слову.
В українця зринає із уст:
«Я, ты знаєшь, забыл свою мову!»

Як цього зрозуміть молодця,
що не здатен свого розкумекать,
коли навіть заблудла вівця
не забуде по своєму мекать?

Нашу мову в час горя-біди,
не одної тяжкої навали
не на те рятували діди,
щоб онуки її забували.

Нас просять, майже щоденно, не забувати своєї мови. А ми, передній край інтелігенції, України — медики — мовби оглухли. Я ніяк не можу знайти відповіді на те, чому наша українська наука плентється у хвості не лише США і Заходу, а навіть і Росії. Інколи на думку спадає так: ми, українці, як ніхто, забуваємо, що

ЗВИЧАЇ — СКАРБ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Кожний народ має свої звичаї, що виробляються протягом багатьох століть і освячені віками. Але звичаї не відокремлені явища в житті народу, а втілені в рухи і дію світовідчуття та взаємин між окремими людьми, які в свою чергу впливають на духовну культуру нації.

Звичаї — це ті неписані закони, якими керуються в найменших щоденних і найбільших всенародних справах. Звичаї та мова — ось ті найміцніші елементи, що об'єднують окремих людей в один народ, в одну націю.

В усіх народів світу існує повір'я, що той, хто забув звичаї своїх батьків карається людьми і Богом. Наш великий поет Тарас Шевченко, звертаючись до України, як до матері, що вічно страждає, питається:

Чи ти рано до схід-сонця
Богу не молилась?
Чи ти діточок непевних
Звичаю не вчила?

Як бачимо з цих слів Шевченка, не вчити своїх дітей звичаїв — то такий же великий гріх для матері (для батька також — І. С.), як і гріх — не молитися Богові... (О. Воропаєв).

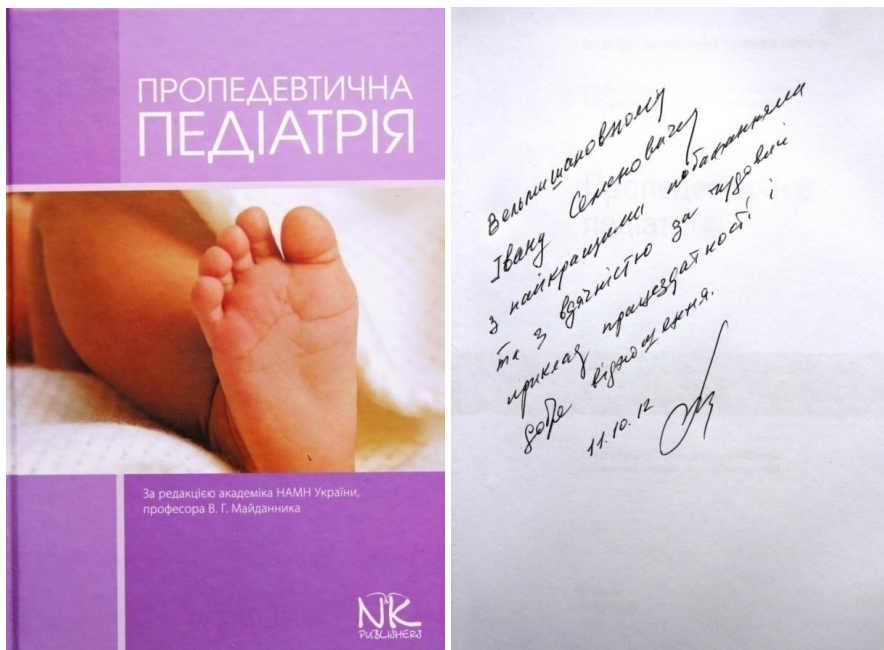
Не прийдемо ми до пуття до того часу, допоки не переконаємося, що значить для нас

НАША МОВА

Мова, наша мова —
Мова кольорова,
В ній гроза травнева
Й тиша вечерова,
Мова, наша мова —
Літ минулих повість,
Вічно юна мудрість,
Сива наша совість.
Мова наша, мова
Мрійнику — жар-птиця,
Грішнику — спокута,
Спраглому — криниця,
А для мене, мово,
Ти мов синє море,
У якому тоне
І печаль, і горе.
Мово, наша мово —
Пісня стоголоса,
Нею мріють весни,
Нею плаче осінь,
Нею марять зими,
Нею кличе літо.
В ній криваві рими
Й сльози Заповіту.
Я без тебе, мово,
Без зерна полова,
Соняшник без сонця,
Без птахів діброва.
Як вогонь у серці,
Я несу в майбутнє
Невгасиму мову,
Слово незабутнє.

Ю. Рибчинський

Через мою ученицю, професора Галину Андріївну, деякі учасники конгресу педіатрів передали мені вітання та найкращі побажання, а академік Віталій Григорович Майданник, крім побажань, передав такі свої творчі здобутки:

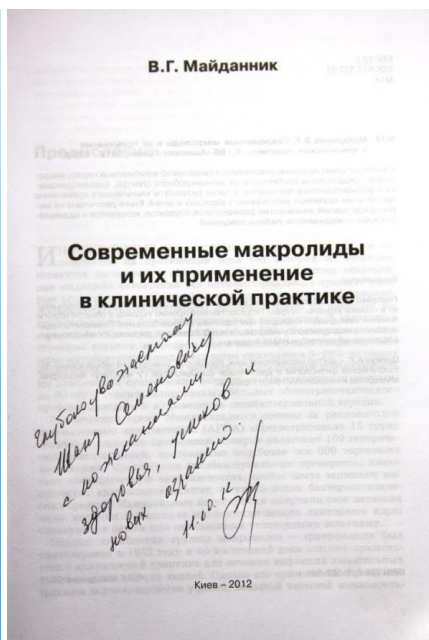


На підручнику «Пропедевтична педіатрія» Віталій Григорович написав: «Величшовному Івану Семеновичу з найкращими побажаннями та з вдячністю за чудовий приклад працездатності і добре відношення. 11.10.12»

З цього приводу я можу сказати: Віталію Григоровичу, завдяки вашій праці «Сьогодні ви перебуваєте там, куди вас привели ваші думки. І завтра ви будете там, куди вас ведуть ваші думки» (Джеймс Аллен). Як і всім старикам, мені притаманні недоліки, пов'язані з бажанням давати поради (навіть, коли мене про це не просять), які слід враховувати й мені:

1. Розвивайте свою духовність. Ви можете найти своє місце в мирі, ставшись с уверенностью в том, что оно от вас скрыто или что вы недостойны успеха. Верьте в то, что Дух Божий присутствует в вас и что свет его присутствия покажет вам путь.

2. Мыслите позитивно! Примите решение развить в себе позитивное отношение того, кто вы и что собой представляете, сменив негативные мысли и чувства на позитивные или нейтральные. Не забывайте: вы становитесь тем, что думаете.
3. Цените свою эмоциональную природу, как вы ценили бы верного друга или слугу. Пользуйтесь своими чувствами для того, чтобы ускорить свой рост, выражать любовь, укреплять вашу способность вести полную жизнь. Уважайте свои чувства и будьте внимательным и добрым другом не только другим, но и самому себе.
4. Пересматривайте устаревшие негативные программы и избавляйтесь от них. Конфуций сказал: «Решите одну программу — и вы прогоните еще сто». Избавляйтесь от чувства вины, учитесь прощать себя и других. Помните, что привычки — это не часть вас, а просто некие ваши действия. От плохих привычек можно избавиться, если вы только этого захотите. Решение изменить привычку делается сознательно, а ваша способность сделать это связана с тем, насколько хорошо вы умеете управлять своим подсознанием.
5. Проверяйте свои достижения, руководствуясь своим пониманием правильности, полезности и добра. Верьте в то, что в вас есть спокойствие и что вам не обязательно поддаваться бурям других людей и внешних обстоятельств. Стройте вашу веру из «кирпичиков» убеждений:
 - вы полны удивительной жизненной силы и здоров'я;
 - у вас есть все, что вам нужно и чего вы хотите;
 - вы окружены божественной любовью;
 - вы пробуждаетесь к бесконечной радости и полезности, и Божественный свет внутри вас служит источником вдохновения и руководства...» (Джон Темплтон).



А це вже друга книга Віталія Григоровича «Современные макролиды», на якій він написав: «Глубокоуважаемому Ивану Семеновичу с пожеланием здоровья, успехов и новых изданий. 11. 10. 12» підпис.

Багато пише Віталій Григорович! Багато вийшло у світ його книг медичного спрямування. Я думаю, що він у цьому напрямку попереду... Можливо, й цілої планети. А я... А я спостерігаю (адже місяць — жовтень)

ПАДОЛИСТ

Я нікому у житті не заздрив.
 Марева в непам'ять подались.
 Все хотів полинути у мандри
 І забрів нарешті в падолист.
 Як вальсує листя у польоті!
 Як чарує осінь золота!
 Залишає серцю щось на потім
 Мов не зна, що потім — мерзлота...
 І куди не кину зір — багаття,
 Аж у жовтня очі заплили...
 Все летять (о, як же їх багато!)
 З мріями у вирій журавлі.

Володимир Черепков

Можливо, я дещо спрощую, але мені вважається, що в лаштунках золотої осені найспокійніше та найбільш помірковано думається про життєві сходинок не лише людини, а й її досягнень. Особливо досягнень наукових... Дивно... Дивно те, що я на вечірній зорі свого життя прийшов до висновку про мізерність наукових досягнень взагалі, а медицини, особливо. Це моє, суб'єктивне бачення. Лише один приклад. На початку цього року (2012) різноманітні «специ» аграрного відомства країни пророкували, що суха осінь 2011 року зменшить врожайність зернових щонайменше на 30 %, а вже цієї осені доповідали: цьогорічний врожай зернових — третій за величиною за всю історію України... Дивно й те, що значна більшість із нас не керуються таким: «Кожна людина несе відповідальність перед усіма людьми за всіх людей і за все» (Ф. Достоєвський). Ось чому є потреба до заклик, щоб кожен з нас зміцнював

ЗАКОН ЗБЕРЕЖЕННЯ ДОБРА

Лише тут, біля останнього пристанища академіка Мороза, де вже зароджується могутній циклон майбутніх службових переміщень і створюються гіпотетичні варіанти індивідуальних кар'єр, де сльозами вмиваються запізнілі каяття, пригадався молодому вченому заповіт вчителя про необхідність утвердження законів Добра. Чому він, його учень, раніше недооцінював такі поетично захоплюючі, символічно-змістовні слова: «Я бачив хмари, і я щасливий. Доля кривдить людей і землі, яким дає безхмарне небо. Найжахливіший сон — хмари з залізобетону. Благословляйте народження вітру, корені його й джерела. Найстрашніший сон мого життя — смерть вітру. Воскові манекени в безповітряному просторі — нерухомисть дівочого волосся, непорушність трав. Історія вітру тільки-но стартує — людство ще розроблятиме невичерпні енергетичні поклади вітру, як нафтові поля. Вітер — найбільший руйнівник і будівничий, це великий Реформатор неба. Я кличу вас у довгу путь на небесні пасовиська, і той, кому підкоряться свавільні отари, стане непереможним, всемогутнім. І ніколи не забувайте: крім законів збереження енергії і матерії, існує закон збереження Добра. Воно як кисень, тонка й животворна оболонка, яка оточує Землю. Але Добро, як і кисень, треба охороняти від затруєння; від вас залежить ким станете: зеленим, очисним для повітря деревом або мертвлячим смогом, убиваючим все живе і суще. Робіть усе, щоб запанував на Землі довгий час Добра (Ю. Щербак).

І свої роздуми щодо подарованих мені книг академіком Віталієм Григоровичем Майданником я закінчу так:

Письмо закончено, мой друг,
И ощутил я сразу, вдруг
в душе, подобье жженья.
Я одного хочу, ей-ей,
чтобы пришел к тебе скорей
конверт бессонницы моей
и самовыраженья.
Еще я то имел в виду,
что ты сегодня на пруду,
а не середь зал и комнат.
У Салтыкова-Щедрина
есть сказка мудрая одна.
Хочу тебе напомнить:
карась посмел предположить,
что можно правдой жизнь прожить
и тем себя прославить,
но точка зрения ерша
была не мене хороша:
нельзя, чтоб не слукавить!
В пруду глубоко до сих пор
не утихает давний спор.
И рыбий род не вымер.
И ты, письмо прочтя, поймешь,
где я — карась
и где я — ерш.
До встречи.

Владимир Костров
(из «Письмо-поэма»)

І знову ad perpetuam rei memoriam (на довiчну пам'ять про подiю).

м. Суми — вересень 2012

Доброго здоров'я

Вам шановні наші Ліда і Ваня!

З золотим початком осені, як на титулі нової книжки. Спасибі!

Розглядаючи фото — пригадав, що Крушельницькій чудовий пам'ятник-скульптура в парку біля ВР, вважають, що автором створено також пам'ятник Л. Українці — це дійсно прекрасні роботи.

А Кавказькі мотиви мене переносять в такі незабутні витвори з каменю, що людині створити їх неможливо.

Галичина... Ми з Мотею були не часто і недовго, але враження вкрай позитивні і якісь дуже теплі.

Друзі, насилаю дві інформації про рідне місто, все ж таки і спогади Коробейника — ретроспектива дуже повчальна річ для сьогодні, завтра і далі.

Велика подяка історикам (тим, що пишуть правду!).

Ми бажаємо Вам добра і благополуччя, дуже цінуємо наше спілкування.

Обнімаємо, цілуємо. Мотя, Микола!

P. S. Побратим дуже вдячний Івану за такий сюрприз (Коля має на увазі мою брошуру, яку я присвятив його 80-річчю).

Ваші Пшеничні

Дорогі друзі,
Ваші медіові матеріали і Відео!
З золотими мотачками осені, як
на титли нові книжки. Спасибі!
Розповідаючи фоті - згадав що Крушевський
згадав пам'ятки - енциклопедія в чорну білу
вважаючи що автором єврейським
1. Українці - це дійсно прекрасні люди.
А Кавказці мають лише нерешучість в тому
незайняті вибори з кам'яно, що люди не вживають їх
вживаючи.
Галичина... ми з Мотею були нечасто і недовго.
Але враження вкрай позитивні і якісь дуже теплі.
Друзі насилаю дві інформації про рідне
місто, все те-так і спогади Коробейника -
ретроспектива дуже повчальна річ для сьогодні,
завтра і далі.
Велика подяка історикам (тим, що пишуть правду!)
Ми бажаємо Вам добра і благополуччя,
дуже цінуємо наше спілкування.
Обнімаємо, цілуємо Мотя, Микола!
P.S. Побратим дуже вдячний Івану за такий сюрприз.
Ваші Пшеничні

Тезисний відгук Миколи щодо моєї 23-ї книги — тішить. У мене складається враження, що ми разом не лише читаємо мої книги, а й пишемо. Читач, який знайомий з усіма моїми книгами, помітив, що мої відносини з Миколою Пшеничним засновані на взаємній доброзичливості. Ми завжди ніби керуємося побажанням Будди: «Смотрите благожелательно на все сущее, пусть каждое ваше слово будет спокойно, приветливо, благо-склонно: пусть каждое ваше действие служит исправлению ошибок, развитию добра». Так мені здається. Так я хотів би. Адже «Благодарение ведет к увеличению числа поводов для благодарности» (Джон М. Темплтон). Так, усе це життя минулого і сьогодення... Ми продовжуємо жити, ми продовжуємо щось творити, ми... Нам не притаманна Олександра Олеся

ГУМАННІСТЬ

Я чую смерть... О Боже чулий!

Спини її, спини її!

Я хочу жити, жити, жити:

Не могу я в землі лежать!..

Не дамсь я в руки смерті лютій!

Я розірву її в шматки,

Я не віддам їй, хижій, серце,

Що прагне так безкрає жить!..

І так промовив Бог до смерті:

«Тобі я іншого віддам,

Сьому ж пошлеш горбату старість

З мішком хвороби і нудьги».

Ми з Миколою Михайловичем пройшли тривалий шлях опікування здоров'ям наших людей. І, як у більшості медичних працівників, у нас склалося враження, що

1. Основою здоров'я людей є попередження (профілактика) виникненню і розвитку різноманітних людських недуг. Я пам'ятаю роки моєї фельдшерської молодості (1948–1951 рр.), коли кожную середу всі медичні працівники присвячували свій час лише профілактичній роботі: обходи по дворам, огляд торгових та промислових підприємств, бесіди та лекції, а я ще й оглядав старших людей та проводив їм лікувальні процедури, спрямовані на покращення діяльності серцево-судинної системи. Проведення активної вакцинації дітям — це було с в я т е дійство. Так до нього ставився я, так до нього ставилися батьки та колектив школи. Я пам'ятаю, коли мене переводили на іншу роботу уже завтра, я сказав, що не можу виконати

наказу, оскільки мені необхідно провести вакцинацію дітям. Керівництво таку ситуацію зрозуміло і мене залишили в спокою. Я не можу сказати, що профілактична робота була ідеальною в минулому, але про неї ніколи не забували. Коли оцінювали якість праці того чи іншого медичного працівника, обов'язково говорили про його здобутки в галузі профілактичної медицини. Згадайте час, коли призначали (на декілька тижнів) на посаду міністра охорони здоров'я України кардіохірурга Ємця, всі (починаючи з першої особи держави) «тріщали» про його золоті руки в хірургії та жодного слова не говорили про його здобутки в профілактичній медицині.

2. Отже, профілактика захворювань у роки незалежної України відійшла на задній план як у організаторів охорони здоров'я, так і у фахівців різного профілю. І особливо боляче, що сказане повною мірою стосується й установ, що будують свою діяльність на основі профілактики — санітарно-епідеміологічних установ. Для останніх найсуттєвішим у діяльності було й залишається «накладення» штрафів. А яке задоволення на обличчі штрафуючого можна було бачити, коли вони це робили в медичній установі?! А ви кажете про колегіальність!

3. Профілактичним напрямком у медицині недостатньо, критично недостатньо займається держава (її чиновники), керівники всіх галузей господарства, медичні працівники (і вчені, «не вчені»). Це наша загальна біда. І що цікаво: найбільш ефективна галузь медицини (профілактична) є найменше матеріально втратною. А її слабкість — у тому, що вона приносить конкретній людині, яка впроваджує профілактичні напрямки захворювань, найменше похвали і нікчемні особисті матеріальні вигоди, на відміну від інших галузей медицини.

4. На жаль, п р о ф і л а к т и к а — це

НАДЛОМЛЕННАЯ ВЕТВЬ

В едином хоре из цветенья жизни,
Что оплела собой весной сады,
На бело-розовой душистой стройной вишне
Пробился вдруг понурый взгляд беды:
Среди ветвей, что так тянулись к солнцу,
Надломленная ветром сникла ветвь,
Комок печали подкатился к горлу,
Как крик души за чью-то злость и месть.
Ей так хотелось счастья, наслаждений,
Напитаться сладких запахов весны,
Услышать звуки птичьих пробуждений,

Нектар готовить пряный для пчелы.
Ее бы нежно росы оросили,
Умыли тепле весенние дожди,
Лучи с небес цветы бы превратили
В пахучие и сладкие плоды.
Мечты ушли — завяла, загрустила,
В красе весенней ей уже не жить,
Глаза цветком желтеющим закрыла
И тем дала себя вконец сломить.

Анатолий Антонов (лікар, доцент).

5. Але є ще ростки надії на відродження в наших головах здорового глузду. Про це деякою мірою (незначною) свідчить зміст XV з'їзду гігієністів, який щойно відбувся і про який писала у своїй статті Ольга Скрипник. Наведу лише окремі уривки з неї:

**«МЕДИЦИНА МАЙБУТНЬОГО: 4 П... ПІД ПИВО»
(«ДТ», 27 ЖОВТНЯ 2012 Р.).**

Новини з дитячих закладів нагадують фронтові зведення — то в одній, то в іншій області кишкова паличка, прорвавши оборону, атакує і бере в полон малих дітей, підлітків і навіть дорослих. Хоча спекотне літо давно скінчилося, ситуація незмінна — лише за останні тижні на харчовому фронті «полягли» десятки, а то й сотні дітей. У Богодухівському районі Харківської області довелося не тільки госпіталізувати понад 70 учнів, а й закрити на карантин 20 шкіл та чотири дитсадки. Перед тим були Крим, Дніпропетровська область, Обухів на Київщині, а ще раніше — десятки дитячих таборів відпочинку й інтернатних закладів по всій Україні. У Криму хоча б визнали, що причина госпіталізації — харчове отруєння. А на Дніпропетровщині, як повідомляли ЗМІ, «місцеві чиновники факт масового отруєння заперечили». Звісно, хворобливий стан дітей можна списати на будь-який вірус, аби не дратувати начальство. Однак статистика переконливо свідчить, що санітарно-епідеміологічне благополуччя віддаляється від нас семимильними кроками.

На жаль, це стосується усіх сфер нашого життя — умов проживання і праці, якості харчування, питної води та повітря. Лихоманка, що охопила санепідемслужбу після рішення про її оптимізацію (яку фахівці називають ліквідацією), призвела до повної вакханалії: правила санітарної гігієни і профілактики не просто порушують, ними відверто нехтують. Як такі реорганізації позначаться на нашому майбутньому?..

...Аналіз стану здоров'я людей і динаміка змін у довкіллі, що відбулися впродовж останніх двадцяти років, свідчать про необхідність пошуку нових шляхів мінімізації ризиків для населення України.

Країни «Великої вісімки» серед завдань на найближчі 15 років на перше місце поставили боротьбу з біологічними загрозами — тобто забезпечення національної біологічної безпеки. До біобезпеки належить боротьба з особливо небезпечними хворобами людей, тварин і рослин, з інфекційними захворюваннями, які мають великий соціальний та економічний негативний вплив, з можливим біотероризмом і загрозами, що виникають під час свідомого чи несвідомого використання досягнень сучасної біології та біотехнології.

Саме життя диктує нам необхідність створення надійного «санітарного кордону». Ситуація, яка склалася в країні, вимагає від гігієністів і працівників санітарно-епідеміологічної служби зосередити зусилля на вирішенні нагальних проблем збереження стану здоров'я населення у зв'язку з антропогенним забрудненням довкілля».

Значення профілактики важко переоцінити. Однак у нас легше вибити бюджетні кошти на ліквідацію катастрофи, ніж на запобігання їй...

— Санепідемслужба не знайшла себе в нових економічних умовах, — ділиться враженнями після з'їзду **Юрій Кундієв, академік, директор Інституту праці НАМНУ.** — Критика на її адресу лунає справедливо. Але чи варто скорочувати СЕС лише тому, що вона заважає бізнесу? Погляньте, як знаходять золоту середину в країнах, що досягли високого рівня санітарно-епідеміологічного благополуччя. Маю на увазі не Грузію, яку нам часто ставлять за приклад, а перш за все Фінляндію, Швецію, Норвегію. Фахівці, які займаються профілактикою, максимальну увагу приділяють соціальному партнерству, а не контрольним функціям. У Фінляндії, приміром, лікар медицини праці співпрацює з підприємцями, буває в цехах, радить, що необхідно зробити задля збереження здоров'я робітників. На прикладі Скандинавських країн ми бачимо, який колосальний ефект дає така копітка багатолітня праця.

Один мудрець сказав, що будь-яка влада деформує особу. Що стосується СЕС — деформація величезна. І заплющувати на це очі не можна...

Кажуть, медицина майбутнього складатиметься з чотирьох «П»: профілактика, персоніфікація (генетичні дослідження), прогнозування (на основі вивчення соціальних факторів і впливу довкілля на людину). І, нарешті, — партнерство. У широкому розумінні — партнерство лікаря з пацієнтом і наукою, пацієнта — з лікарем і роботодавцем, клінічної медицини — з профілактичною і т.д.

— Скількох «П» бракує нашій медицині?

— Все починається з профілактики, а це — слабка ланка. Зв'язки СЕС із науковими інститутами втрачено, лікарі не цікавляться результатами наукових досліджень, не прагнуть нового у своїй роботі. СЕС не може розвиватися без науки, якщо ж вона топчеться на місці, то стає виключно контрольним органом, а лікар — чиновником, для якого головне — контроль і санкції. Така медицина не має майбутнього.

Робота наукового форуму, як і належить, завершилася ухваленням резолюції. Однак не обійшлося без метаморфоз. Першого дня, виступаючи на відкритті з'їзду, очільник ДСЕС дуже просив науковців включити до резолюції пропозиції його колег, які звучатимуть на пленарних та секційних засіданнях, і передати документ керівникам уряду та МОЗ. Надвечір другого дня, коли обговорювали резолюцію, у залі сиділи тільки науковці. Бо представники СЕС поїхали... дегустувати пиво на запрошення господарів відомої броварні.

Напевно, формула «4П» під пиво засвоюється краще.

Можливо, я й помиляюся, але в мене складається враження, що в своєму реформуванні медицини (та й не лише медицини) ми не стільки шукаємо оптимальних її форм, скільки присвячуємо свій час впровадженню «досягнень» Заходу та США...

Коли з Америки приїде
Найневідоміший земляк,
Чому в нас дзвонять в усі дзвони,
Чому це так?

Газети повні біографій
І панегіриків йому...
Портрети, раути, концерти...
Але чому?

Поети, критики, учені
З пером в руках не сплять ночей
І тільки пишуть, пишуть, пишуть...
Із-за очей?

Не треба надто дивуватись.
Це світовий уже трагізм.
У всьому винен той проклятий
Капіталізм.

Олександр Олесь (1878–1944)

Я нерідко випускаю критичні стріли щодо реформ взагалі й у медицині зокрема. І при цьому мені на пам'ять приходять слова Джона Стейнбека: «Чим старішою стає людина, тим більше вона упирається переминам, особливо змінам на краще». І це мене заспокоює і, одночасно, роздратовує. Роздратовує, що старію, а значить — дурнішаю. А може справа докорінно не в цьому, а в сумлінні людини? А тому

ПРО СУМЛІННЯ

Якось, подорожуючи, ми з сіром де Лабрусом, моїм братом (а діялось це під час наших горожанських воєн), спіткали одного статечного шляхтича. Він був прихильником ворожого нам сторонництва, але я і гадки про це мав, бо він підшивався під наше. Найгірше у таких війнах те, що карти в них перемішані: противник не різнився від вас жодною виразною ознакою, ані мовою, ані строєм, він вихований серед тих самих законів, звичаїв і клімату, отож важко не вклепатися, не набрати в халяви. Ось чому я потерпав, як би самому не нахопитися на наші підрозділи там, де мене не знають і де довелось би назвати себе або вскочити у ще гірший клопіт, як це вже одного разу зі мною було. Внаслідок такого непорозуміння я втратив не тільки своїх людей та коней, а й свого пахолка, волоського шляхтича, якого я дбайливо виховував і який загинув у розквіті юності, сповнений найрожевіших надій. Але той наш випадковий кумпан був такий розгублений і так страшився при кожній появі комонників або коли ми поминали місто, що тягло руку за королем, аж я врешті здогадався: то була гризота його нечистого сумління. Сіромі видавалося, ніби крізь його маску та хрести на плащі хтось може вчитати загніджені в його серці таємні заміри. Ось як химерно може озиватися у нас совість! Вона велить нам зраджувати, оскаржувати і поборювати самого себе. Навіть як нема іншого свідка, вона сама свідчить проти нас:

*Душа, мов кат, сама себе бичує,
махаючи прихованим бичем. Ювенал, XII, 195*

А цю оповістку знають і малі діти, не то що. Фінікієць Бісій, коли йому закидали, що він навмисне видрав гороб'яче гніздо і повбивав горобців, виправдовувався тим, що ці птахи даремно винували його в вбивстві батька. Досі про батьковбивство ніхто не здогадувався і не знав, але мстиві фурії сумління змусили розкрити цю таємницю, хто мав зазнати за неї кари.

Платон твердив, що кара йде слідом за злочином, а Гесіод поправив його, заявивши, що кара вершиться разом зі злочином, тієї самої миті. Хто

очікує кари, зазнає її, а хто її заслужив, очікує її. Вчинене зло породжує тортури:

*Замір лихий на того й поверта, що лихе це задумав
(наводиться у Авла Геллія, IV,5),*

— так оса, жалячи іншого, завдає собі ще більшого зла, бо втрачає жало і гине:

З жалом і життя своє втрачає (Вергілій, Гергіки, IV, 223).

Муха-майка має в собі якусь речовину, що править за антидот проти власної отрути. Так само, мірою того, як ми зазнаємо утіхи від гріха, сумління спізнає протилежне почуття, яке мучить нас прикрими видивами і наяву, і вві сні:

*Можна вві сні самого себе зрадити чи при хворобі —
Часто ж буває таке, що маячить людина в горячці, —
Вчинений хтозна-коли і затаєний зраджує злочин*

(Лукрецій, Про природу речей, V, 1157).

Аполладорові наснилося, нібито скити здирають з нього шкуру і ваяють його в казані, а серце його при цьому промовляє: «То я причина усіх уих картушів». Лиходіяю, як казав Епікур, годі сховатись, бо вони не можуть утекти від власного сумління.

*Винному перед власним судом не відмовитись:
Ось перша кара у чім... (Ювенал, XIII, 2).*

Подібно до того, як сумління сповнює нас страхом, воно вливає в нас також певність і душевний супокій. І я можу сказати, що часто й густо я йшов твердішим кроком завдяки внутрішньому пересвідченню в чистоті своїх намірів та волі:

*Кожний, в сумління своє зазирнувши,
Після діяння виказує страх чи надію (Овідій, Фасты, I, 485).*

Прикладів таких тисячі, а мені стане і трьох, пов'язаних з однією й тією самою особою. Сципіон, оскаржений перед людиною римською у тяжкому переступі, замість виправдовуватися або підстилатися під суддів, заявив: «Дуже вам пасує вершити суд і вимагати голови того, завдяки кому здобули силу судити увесь світ!». Іншим разом у відповідь на обвинувачення, що кинув йому в лице народний трибун, він замість захищатися сказав: «Громадяни, ходімо складемо подяку богам за звиягу над

картагенцями, що вони мені ниспослали такого самого дня, як сьогодні», а коли перший рушив до святині, все зібрання і сам скаржник подалися слідом. Коли Петилій, із Катонowego наусту, зажадав у Сципіона подати рахунки витрачених ув Антиохії грошей, той, прийшовши з цією до сенату, дістав із-під плаща книгу і заявив, що це грошовий звіт про прибутки та видатки; та коли йому запропонували подати книгу на судовий розгляд Сципіон навідріз відмовився, мовляв, він не хоче завдавати такої ганьби самому собі; і власноруч, перед очима сенату, розшарпав і подер її на клупті. Навряд щоб людина з нечистим сумлінням могла діяти так рішуче. Сципіон мав від природи шляхетне і, за словами Тита Лівія, надто звикле жити високими пориваннями серце, аби мати рильце в пушку або припинюватися до того, щоб доводити власну невинність.

Слідство з допомогою тортур — дуже небезпечний винахід; мені видається, що це радше проба терпцю, ніж проба правдивості. Приховує правду і той, хто подужає тортури пересилити, і той, хто ні. Справді, чому біль змусить мене радше визнати те, що є, ніж те, чого нема? І навпаки, якщо той, хто не вчинив того, в чому його оскаржують, досить терпеливий, аби ці муки витримати, то чому той, хто це зробив, не буде незгірш терпеливий, з уваги на те, що на нього чекає така гарна винагорода, як життя? Гадаю, цей винахід ґрунтується на оцінці порухів сумління: якщо людина винна, вона буцімто допомагає мучителям, схильючи її до визнання провини, і буцімто її ослаблює, натомість невинному додає сили терпіти муки. Проте, по щирості сказати, тортури вельми ненадійний і небезпечний засіб. Чого тільки людина не набалакає на себе, чого тільки не зробить, аби лиш уникнути цих страшних страждань?

Біль на брехню штовхає! (Публілій Сир, Сентеції, 236).

Отак і лучається, що, закатувавши когось, аби не засудити до страти невинним, суддя прирікає його на смерть як невинну жертву тортур. Тисячі людей обмовляли себе кривосвідченнями. До них зарахую і Філоту, зважаючи на обставини судочинства, що його влаштував Олександр, та на те, як його катували. А про те кажуть, що тортури найменше зло, яке могла вимислити людська неміч. Як на мене, це засіб не людський і користі з нього як з цапа вовни.

Багато народів ставляться до цих речей не так по-варварському, як греки і римляни, хоч ті й зуть їх варварами, і вважають за огидну жорстокість мордувань і мучити людину, чия провинна ще сумнівна. Хіба вона винна у вашій необізнаності? Хіба це справедливо, що ви, не бажаючи

вбивати ні за що ні про що, прирікаєте її на те, що гірше за смерть? А що це так, то погляньте: скільки разів допитуваний воліє померти ні за цапову душу, ніж відбути слідство, ще гірше за страту і зчаста з огляду на свою жорстокість випереджає кару і додає зайвих мук? Забув, де я вискіпав цю оповідку, але вона докладно малює образ нашого правосуддя. Сільська жінка оскаржила перед воєначальником, великим поборником закону, якогось жовніра в тім, що він відняв у дітей одробину вареного м'яса, що залишилася в них на поживок, бо військо спустошило всі околиці. А жодних доказів вона не мала. Воєначальник звелів жінці спершу добре подумати над своїми словами, бо їй доведеться за них відповідати, якщо виявиться, що її оскарження брехливе. Та жінка і далі обстоювала своє. Тоді він наказав розпороти жовнірові живіт, аби переконалися в правдоподібності повідомленого факту. Виявилось, що жінка має слушність. Ось яка страшна кара! (Із книги другої Мішеля Монтеня «Проби». К.: 2006).

Сьогодні і XVI століття (М. Монтень — 1533–1592 рр.): як це далеко у часі! І як це близько за змістом життя!

Сумління... Сумління притаманне людству, людині... Є його частиною. У людини з чистим сумлінням

Буває мить якогось потрясіння:
побачиш світ, як перше у житті.
Звичайна хмара, сіра і осіння,
пропише раптом барви золоті.

Стоїш, як стогін, під склепінням казки.
Душа прозріє всесвітом очей.
Кричить гілля. З облич спадають маски.
Зі всього світить суть усіх речей.

І до віків блаженька приналежність
переростає в сяйво голубе.
Прямим проломом пам'яті в безмежність
уже аж звідти згадуєш себе.

Ліна Костенко

Так, чимало є людей, які живуть з чистим сумлінням. Так, є й немало людей, яким невідоме сумління. Для них все добре, що

ПРОТИВ ЗАКОНОВ

Итак, с сегодняшнего дня
Не существует для меня

Настольных и ручных часов,
Колоколов и петухов
И времени с его всегдашним
Наказом пленникам домашним,
А где остановило ход,
Там и законы все — не в счет.

Фридрих Ницше

Бачите, я розпочав із здоров'я фізичного, а перейшов до духовного. І знову — до фізичного здоров'я. Адже *par pari refertur* (рівне рівнем відш-кодується).

Обійняти, те, що неможливо обійняти, неможливо. Так як і освітити профілактику у всіх аспектах одній людині також неможливо. Це я до того, що продовжувати думку Ольги Скрипник може як фахівець, так і кожна людина. Тим більше, що

Судити легше, ніж робить,
Як знаєш істину. Тим паче,
Що істина проста: ледачий
Ти думать, вчитися і жить.

За кожен день, за кожна мить
Борися! Бо вона остання,
Бо будуть марні сподівання
У світі щось перемінить.

Немає: то — вони, то — я.
Вони такі з твоєї волі.
Ми всі із однієї школи.
Вона і їхня, і твоя.

Бо то ж писалося й для тебе:
«Якби ми вчилися так, як треба...»

О. О. Мороз

Виходячи зі змісту цього вірша, я хотів би й собі щось сказати. Так, «4 П» важливі в реалізації профілактичної дії, я б сказав не медичної, а загальнолюдської дії профілактики. У кожного є й своє бачення оздоровлення людства. У мене, як педіатра, воно зводиться до давно відомого і, мабуть, банального: народжена здоровою дитина не може бути здоровою дорослою людиною без: а) раціонального харчування; б) достатнього фізичного руху; в) повсякчасного свіжого повітря; г) лише чистої води і

д) переконання кожного в тому, що «Той, хто бажає бути завжди здоровим, — уже ним стає» (Дещо змінений мною вираз Бокаччо). А цьому допоможе зміст цієї пісні:

ТОМУ, ХТО БІЛЯ ТЕБЕ

1. Тому, хто біля тебе, руку дай, руку дай,
Тому, хто біля тебе руку дай.

2. Незалежно від раси чи кольору людей,
Ти люби усіх, усім роби добро.

Тому, хто біля тебе, дай любов...
Незалежно...

Тому, хто біля тебе, серце дай...
Незалежно...

Тому, хто біля тебе, усміхнись...
Незалежно...

Тому, хто біля тебе, все віддай...
Незалежно...

Того, хто біля тебе, поцілуй...
Незалежно...

*(З книги «Молитовник дитини.
Бог завжди зі мною». Львів. 2009).*

Цьому допоможе також й усвідомлення того, що

МЫ ДОЛЖНЫ ОСОЗНАТЬ ДОБРО НЕОБХОДИМОСТЬЮ

Человек должен осознать добро необходимостью, иначе он будет мучиться. И сказать, что не все могут осознать добро необходимостью, было бы неправдой. Я такого мнения оправдать не могу. Добро в состоянии осознать необходимостью даже пятилетний ребенок. Скажем, у какого-то малыша поднялась температура. Родители зовут врача, тот говорит: «Держите ребенка крепко» — и раз! — делает ему укол. После этого малыш, едва заметив врача, пускается в рев и убегает. Но если ему сначала скажут: «Послушай-ка, ты болен, у тебя температура. Ты не можешь ни в школу пойти, ни играть. Другие-то дети вон играют. А если ты дашь врачу чуть-чуть тебя уколоть, то температура спадет и потом ты сможешь пойти играть», то ребеночек тут же зажмурит глазки и сам протянет врачу свою

ручку для укола. Я хочу сказать, что если уж малыш может осознать добро необходимостью, то насколько более это доступно человеку взрослому.

С того момента, как человек поймет, что правильно, а что нет — все, вопрос закрыт. Предположим, я вам говорю: «Я вышвырну вас из окна». Что это значит, вы понимаете. Даже умственно отсталый понимает, что если он выпадет из окна верхнего этажа, то переломает себе ноги. Он понимает, что такое обрыв и что такое ровное место, что такое хорошо и что такое плохо. Человек взрослый, читавших святых отцов, Евангелие, знает, что правильно и что нет. С этого момента надо себя переключить. Но часто, когда говоришь некоторым особам: «Почему ты это делаешь? Разве ты не понимаешь, что это неправильно?» — они начинают: «Вот, к несчастью, я такая...» — «Да оставь ты, какая ты была раньше! Сейчас, когда я тебе это говорю, что ты делаешь, чтобы исправиться?» Если у них не соображает голова, то это другое дело, тогда у них есть оправдание, но только младенец схватить вместо карамельки уголек по той причине, что у него не соображает голова.

— Геронда, ваша мать была очень чутким человеком, любила вас. Как же она с самых пеленок воспитывала вас в строгости?

— С младых ногтей человек может помочь себе в том, чтобы постичь глубочайший смысл жизни и радоваться по-настоящему. Когда я был маленьким и бегал с ребятами наперегонки, то оставлял их позади. Они не давали мне бегать, прогоняли меня, дразнили «эмигрантиком», беженцем. Я приходил к маме в слезах. «Что ты плачешь?» — спрашивала меня она. «Мне ребята не дают с ними бегать», — отвечал я ей. «Тебе хочется побегать? Вот двор, бегай. Почему ты хочешь бегать на улице? Чтобы на тебя смотрели и говорили «молодец»? В этом есть гордость». Другой раз мне хотелось играть в мяч, а ребята опять меня прогоняли. Я снова плакал и шел к маме. «Что случилось, что ты опять плачешь?» — спрашивала меня она. «Ребята не дают мне играть в мяч!» — говорил я. «Двор у нас большой, мячик у тебя есть, играй здесь. Что хочешь, чтобы на тебя смотрели и любовались? В этом есть гордость». И тогда я подумал: мама права. И потихоньку мне расхотелось и бегать, и играть в мячик, чтобы меня видели, потому что я понял, что в этом есть гордость. «И правда, — думал я, — какая же все это чепуха! Мама права». И после, видя, как другие дети носятся, бьют по мячу и хвалятся этим, я не очень переживал. Я смеялся и говорил: «Ну чего вытворяют?» — а сам был тогда маленьким — в третий класс начальной школы ходил. Потом я жил естественной жизнью. И сейчас, если меня спросят: «Что выберешь: подняться в августе месяце

босиком по колючкам на вершину Афона или же поехать на какое-нибудь торжество, где тебя облачат в мантию и осыплют почестями?» — то я скажу, что предпочитаю босиком подняться на Афон. Не от смирения, а от того, что мне это по душе.

Люди, имеющие гордость, в детстве не получили помощи в семье. Мирское мышление человека мучает. Если кто-то запустит себя в этом отношении, если родители не помогут детям, когда те еще маленькие, то после это станет уже состоянием. Одно дело — маленько похвалить ребенка, чтобы он не падал духом, другое — раздувать его эгоизм. Скажем, ребенок спутался, читая стишок, и теперь унывает. Его мама, видя это, говорит ему: «Ну все, все. Хорошо прочитал». Однако если он прочитал стихотворение хорошо, и мать начинает нахваливать его перед другими: «Ну какой же ты молодец! Ты прочитал лучше всех детей! Мой ребенок лучше всех!» — то это плохо. Так родители культивируют в детях гордость. Или, к примеру, ребенок наозорничал в школе, и его за это отчихвостили учитель. Он приходит домой и жалуется отцу: «Учитель несправедливо меня отругал». Если отец и мать встают на сторону ребенка и к тому же в его присутствии говорят про учителя: «Я вот ему покажу! Да как он смел, да моего ребенка!..» — то ребенок потом считает свое озорство правильным, а в итоге мучается из-за пустяшных вещей. Основа всему в том, чтобы дитя кое-что поняло еще в родительском доме. Если человек с юных лет усваивает глубочайший смысл жизни, то потом все идет как нужно. В противном случае он получает удовольствие от тленного, от человеческих похвал, которые в действительности не приносят ему покоя, и остается тленным человеком (Из книги старца Паисия Афонского «Духовное пробуждение» т. II. Киев).

Це все я пишу для того, щоб людина бачила шлях, який дає змогу їй позбутись того стану, про який пише Євген Євтушенко:

Усталость самого измученного тела
легка в сравнении с усталостью души,
но если две усталости сольются
в одну, — то и заплакать нету сил,
а плакать хочется особенно — когда
устал настолько, что не можешь плакать...
Так я устал однажды...
От чего?
От жизни?
Жизнь превыше обвинений.
Устал я от всего того, что в ней

скорей на смерть, а не на жизнь похоже.
Не сразу умирает человек,
а по частичкам — от чужих болезней,
таких, как равнодушные, жестокость,
тихонько убивающих его.
Но горе человеку, если он
болезнями такими заразится, —
тогда не только мертвым стал он сам,
но пребывая мертвым, умерщвляет...

Чи це не про цих теперішніх «китів» писав Є. Свтушенко? Теперішніх учасників парламентських перегонів в Україні:

«Великий пшик» на цих виборах (28.X.2012 — І.С.) — **фіаско партії Наталії Королевської «Україна — вперед!»**. Це ж треба було витратити захмарні суми на рекламу, яка висіла всюди, ледь не в громадських туалетах, звабити під своє крило самого володаря «Золотого м'яча» Андрія Шевченка і кіно-театральну зірку Остапа Ступку (додам ще й кількатижневого міністра охорони здоров'я України кардіохірурга Ємця — І. С.), «приватизувати» всі телеканали — й у підсумку лише 1,58 %! Історія з Королевською — приклад того, що українці навчилися відрізняти зерно від полови. Навіть якщо та половина — у золотих фантиках...

Вибори-2012 поставили **великий жирний хрест на політикові Віктору Ющенку**. Діагноз його краху виборці написали ще у 2010-му, коли «прокатили» на президентських виборах. Теперішні 1,11 % за «Нашу Україну» — це три одиниці її фантомному лідеру за те, що обманув мільйони обнадіяних українців (уринок зі статті Івана Фаріона «Вибори — 2012: хто чому виграв, хто чому «пролетів»». Високий замок 8-14 листопада 2012). І тут доречно навести слова Василя Симоненка:

ПЕРЕСТОРОГА СЛАВОЛЮБЦЕВІ

Одійде в морок підле і лукаве,
Холуйство у минувшину спливе,
І той ніколи не доскочить слави,
Хто задля неї на землі живе.

Одній «пшик», а другому три одиниці... З цього приводу Епіктет сказав би: «Ни с одним человеком не может случиться ничего такого, что не составляет удела человека; с быком, виноградной лозой, камнем — что не составляет их удела. Если с каждым случается только то, что для него

обычно и естественно, то на что же ты станешь негодовать? Общая природа не ниспослала тебе ничего такого, чего ты не мог бы претерпеть».

Я не перестаю дивуватися тому, що думки щодо людського буття, які висловлювалися десятки, сотні, тисячі років тому, не втрачають своєї актуальності і сьогодні... Я не перестаю дивуватися тому, що розум людський завжди був і є необмеженим ні в часі, ні в території, ні в нації, ні... Я не перестаю дивуватися тому, що звичайна людина є й провидцем майбутнього... Як от «Шестнадцать ответов на два вопроса» (Наталя Машарова, «Юность» 1990, 12): 1. Что для вас последние пять лет жизни? 2. Как вы видите нашу страну в двухтысячном году?

Наведу відповідь лише Миколи Монтика з Барановичів:

1. ЕСЛИ БЫ ЗА ПОСЛЕДНИЕ ПЯТЬ ЛЕТ я увидел жену какого-нибудь аппаратчика средней руки (не говоря уже о министрах и выше), давящейся в очереди за ливерной колбасой или бутылкой «Агдама», я удивился бы больше, чем если бы встретил беременного мужчину.

Не меньшее удивление произвел бы и директор совхоза, разваливший хозяйство, который с горя и стыда, посыпая голову пестицидами, добровольно сложил бы с себя полномочия и отправился бы пасти ангорских коз.

Или, к примеру, дочь дипломата пошла учиться на оператора машинного доения, а сын генерала — на сапожника, или сына сапожника приняли в Институт международных отношений.

А некий высокопоставленный пресвитер заявил бы во всеуслышание, что в годы застоя он служил Антихристу.

Произойди нечто подобное в последние пять лет — я с уверенностью сказал бы, что в нашей стране произошли некие перемены. Но увы!

Новые законы — это записки в бутылках, брошенных в океан.

Управленческий аппарат — это вообще сказка: отрубив одну голову, на ее месте вырастают три других.

Пессимизм — это последние пять лет.

2. Могу с уверенностью сказать следующее: к 2000 году мы перегоним Америку по количеству автомобилей и самолетов (угнанных), по безработице, разврату, преступности, самогоноварению и т. д., и т. п.

І після цього, дещо не спокійного висновку, підемо далі. До зовсім приємного... Для мене.

Шановний Іване Семеновичу!

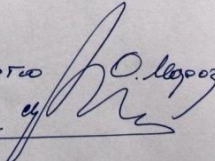
Вдячний, що не забуваєте.

Ваші книжки читаю із захопленням. Захопленням від вашого таланту ЖИТИ. Хтось називав ваші твори спогадами (так прочитав). Ні, це не спогади, це хрестика життя в суверенитеті талановитої людини, в змозгу постійно знаходити миттє, сугавне, і надіє на майбутнє.

Бажаю, що ви самі не полигаєте зрештаю дібну свої майстерності. Майстерності літературної, яка дозволяє просто, красиво і переконливо викласти властну філософію життя. Так викласти, щоб у читача з'явилася бажання прочитати, осмислити і... вголос повторити.

І хотіли б сказати про історію вашого колеги Ю. Белоусова ("...Чем меньше леньты одежды...", цей вірш і роздуми для друзів говорять про історію, бачу, що і ви, і ви писали по-справжньому, як і годиться людині).

Заставившись такими ще мого життя!

З повагою і вдячністю
10.11.12 

Шановний Іване Семеновичу!

Вдячний, що не забуваєте.

Ваші книжки читаю із захопленням. Захопленням від вашого таланту ЖИТИ. Хтось називав ваші твори спогадами (так прочитав). Ні, це не

спогади, це хроніка життя в сприйнятті талановитої людини, в якому постійно присутні минуле, сучасне і майбутнє.

Гадаю, що Ви самі не помічаєте зростання рівня своєї майстерності. Майстерності літературної, яка дозволяє просто, красиво і переконливо викласти власну філософію життя. Так викласти, щоб у читача з'явилося бажання прочитати, осмислити і... в чомусь повторити.

І хоч блискучі поезії Вашого колеги Ю. Белоусова («... Чем меньше жизни остается...»), цей вірш я розмножив для друзів) говорять про інше, бачу, що і він, і ви живете по-справжньому, як і годиться Л Ю Д И Н І.

Зоставайтеся таким же багаті літа!

З повагою і вдячністю підпис

01. 11. 12

Зміст цього листа спричинив у мене неабияке хвилювання. Я прочитав його своїм дітям, онукам, дружині, багатьом моїм знайомим... Не буде перебільшення, коли скажу, що слова Олександра Олександровича викликали в мені одну за другою хвилі вдячності та відчуття справжньої насолоди, приємності та втіхи від своєї пізньої літературної діяльності. Я додам і таке: за своє життя я не отримував таких теплих і щирих слів, що свідчить про любов Олександра Олександровича до ближнього, а тому

ПРО НАС

Не віддаляйтесь, так не треба.
Хтось хитру видумав мораль,
Де слово й зміст — земля і небо,
А часу жаль.

Переконався. Все — суєтне.
Одне, що важить — час і Бог,
Все інше — просто безпредметне,
Та — не Любов!

Її із заголовних літер
Писав би, бо моє
Переконання: в цілیم світі
То Бог і є.

О. О. Мороз

Лист Олександра Олександровича своїм натхненням щодо мене сприяв тому, що мої думки закінчувати свою «писанину» геть відійшли...

Адже я отримав від Олександра Олександровича вергунця, про який ідеться в сміховинці

РОЗМОВА

Пекла мати вергуни до Нового року, а синок Івась (себто я — І. С.) біля неї крутився. Далі Івась і каже:

— Чом ви, мамо, зі мною не говорите?

— Та бачиш же, що ніколи! — одказує мама. — Та й що ж там я буду тобі говорити?

— Та що-небудь! От сказали б: «Ось на тобі, Івасику, вергунця!»

Я дивуюсь творчій (літературно-художній) активності Олександра Мороза. В цьому напрямку він сокіл... «Видно сокола по польоту, а сову по погляді». Ось і тепер я отримав нову його збірку «За правду разом станем» (Київ. 2012). З Олександром Олександровичем відбувається щось навпаки. Відомі письменники, які «пішли» в політику гаснуть (помітно) із року в рік, а Олександр Мороз, політик, квітне як поет і письменник. Гарна метаморфоза.

Свого часу Олександр Олександрович подарував мені книгу Павла Загребельного «Думки наррозхрист», з якої я наведу «політичну» цитату для роздуму читачам: «...Багато чого приваблює в ісламі. Скажімо, заборона зображення людських лиць. Жодних тобі халіфів, шахів, султанів, мурфтіїв. А в нас гігантські портрети Сталіна на аеростатах, і членів політбюро на паличках над юрбами демонстрантів і «Слава КПСС» не тільки в мізках, а й в печінках. І це ж перейшло в день нинішній, в роздеклароване й розафішоване суспільство демократичне, — книжок не друкуємо, букваря дітям дати не можемо, зате підлабузники-підскакувачі першого вересня кожному першокласнику презентують листівку з портретом Президента, і в кожного чиновника на стіні кольоровий портрет глави (так і згадується Маяковський: «А на стенке декорацией — Карлі-Марли борода...»). Як на мене, то я б погодився з російським письменником Володимиром Набоковим: коли вже роздруковувати портрети президентів, то не більше як у поштову марку!..»



З дарчою посвятою: «Івану Семеновичу з щирою повагою».

Останнім в цій збірці звучить

МАРШ СОЦІАЛІСТІВ

Вставай, хто за свободу,
За право бути людьми!
Великого народу
Сини і дочки ми.
В надії ми єдині.
Нам світять, як зоря,
І доля України,
І думи кобзаря.

Приспів: Здобудем разом волю у чесній боротьбі.
Не жди дарунку долі — раба здолай в собі!
За правду разом станем. Не спи! Борись! Гори!
Ладнай свій крок із нами: і раз! І два! І три!

Вставай, хто проти горя,
Зметем злодюг кубло!
Не жди погоди з моря:

За горло зло взяло.
Вставай — не будеш скраю!
Дивись: з усіх сторін
Не марево над краєм —
Заграва прапорів.

Приспів: Здобудем разом волю у чесні боротьбі.
Не жди дарунку долі — раба здолай в собі!
За правду разом станем. Не спи! Борись! Гори!
Ладнай свій крок із нами: і раз! І два! І три!

Вставай, заграли сурми,
Пора в похід іти.
Відкинь останній сумнів,
Бо хто, якщо не ти!
Ми як весняна повінь,
Як бистрина Дніпра,
Усі, хто має совість,
Єднаймося! Пора!

Приспів: Здобудем разом волю у чесній боротьбі.
Не жди дарунку долі — раба здолай в собі!
За правду разом станем. Не спи! Борись! Гори!
Ладнай свій крок із нами: і раз! І два! І три!

Ось такий підсумок — заклик Олександра Мороза як політика, як людини! І, мабуть, це й про Олександра Олександровича: «Хто в собі поставив краще над гіршим і вчинив краще вільним від впливів гіршого, той мисленно знайшов собі житло між мисленими духами, ставши і сам мисленим духом, хоч і видимо тілом живе між людьми» (із книги «Добротолубієс». Т. II). Що важливо — в поезії Олександра Мороза присутня

МРІЯ

Без вітру не родить жито,
Без вітру вода не шумить,
Без мрії не можна жити,
Не можна нікого любить.

Заколосить в полі нива,
Зацвітуть усі сади.
Для того, щоб стать щасливим,
Треба мріяти завжди.

М. Сом

Мріяти — це один бік нашого ества. Altera pars (інший бік) — це наше буття. У тому числі й буття спілкування... Жаль, страждання, сум, задоволення, піднесення, насолода, радість... — це наші постійні супутники, які межують одне з одним. І разом з тим: «Що означає виразити чи висловити почуття насолоди? Продемонструвати це комусь? Виходить адлеризм — суспільна потреба висловити й поділитися з іншим. Вираження чи висловлення страждання полегшує його, вираження чи висловлення насолоди, радості підсилює їх» (Ілько Лемко). Це стосується й мене, коли я читаю ось такий лист:

Шановний Іване Семеновичу,
сердечно дякую Вам за чудовий подарунок —
Ваші книжки з великим задоволенням я
познайомився з авторськими віршми, з
українським пейзажем. Ви, Іване Семенови-
чу, старанний збирач перлів — великих поетів
різних епох. Читавши Ваші книжки я завжди
знайомлюся з кращими медичними: цілю-
щою силою великих віршів.
Два багата Україна!
Где ек-кобто світлого поетів на фоні
блесні, обману, занепад міражі...
Шановний Іване Семеновичу, мене
завжди приваблює, що біблійний ста-
ринець Ваших книжок просякнута любовю
до людей, до природи.
Не ерікверія, не мітература, не на-
ука досягне у Ваших книжках, а
велика любов.
Тому, шановний Іване Семеновичу,
я бажаю Вам міцного здоров'я і
творчого задоволення!
З сибиром поважаю І. Москат
7.09.2019 р.

Шановний Іване Семеновичу,

Сердечно дякую Вам за щедрий подарунок — Ваші книжки. З великим задоволенням я познайомилася з античними вченими, з українськими класиками. Ви, Іване Семеновичу, старанний збирач перлів — великих поетів різних епох. Читаючи Ваші книги, я заочно знайомлюся з корифеями медицини: цілою плеядою великих вчених.

Яка багата Україна!

Це як ковток свіжого повітря на фоні брехні, обману, занепаду моралі...

Шановний Іване Семеновичу, мене завжди приємно дивує, що більшість сторінок Ваших книжок просякнута любов'ю до людей, до природи.

Не філософія, не література, не наука домінує у Ваших книжках, а велика любов.

Тому шановний Іване Семеновичу, я бажаю Вам міцного здоров'я і творчого довголіття!

З глибокою пошаною І. Шостак

6. 09. 2012 р.

Іванна Іванівна Шостак, багаторічна завідувач відділення обласної дитячої клінічної лікарні, є чудовим представником великої армії педіатрів, яка все своє найбільш плідне життя присвятила оздоровленню дітей. ...Великої армії педіатрів, яку сьогодні цілеспрямовано спотворюють, перетворюючи їх на казкового універсала (це лише бажання, а не дійсність) — лікаря загальної практики, сімейного лікаря. Нам пощастило з Іванною Іванівною — нас не встигли трансформувати в «ніщо». У час неабияких досягнень в медицині та й в науці взагалі, перетворювати випускника сучасного медичного вузу в земського лекаря XVIII–XIX століття, великий гріх. Їздили, їздили по закордонах наші реформатори, витратили незчисленні кошти і трансформувалися в невгамовних пропагандистів, як той

ЕЛЕГАНТНИЙ ЛЕКТОР

Лектор дуже популярний
Едуард Макуха
Придбав чеського в крамниці
Собі капелюха.
Купив також, аби мати
Вигляд молодецький,
Сорочину югославську
І костюм німецький.

Десь дістав по блату туфлі
Фінські ультрамодні.
Має він читати в клубі
Лекцію сьогодні.
Гарна лекція у нього,
Справжня тобі повість:
Про чудову українську
Легку промисловість.

Павло Глазовий

Я б так перефразував М. Гоголя: медицина, брат, не шутка... І додав би думку Дені Дідро (1713-1784): «Завжди пам'ятай, що природа не Бог, людина — не машина, гіпотеза — не факт».

Це по-перше, щодо листа Іванни Івановної, щодо нас педіатрів.

І по-друге, те про що говорить Іванна Шостак щодо моїх книжок — це те, на що я розраховував, коли розпочинав свої спогади і роздуми. Їй вдалося найбільш глибоко заглянути в мої сподівання: миром керує та й рухає ним добро та любов. Любов та добро — це

НАЙДОРОЖЧИЙ ДАРУНОК

Любов виростає з дитинства.

Чарівне це слово знаємо змалечку, навчилися вимовляти його з-поміж перших слів і дорожити ним, як молитвою. Але не пригадаємо тієї часиночки, коли воно вперше засяяло в душі і наповнило її ясною хвилею тепла. Бо чи ж дано запам'ятати ту благодатну мить, коли білими крилами чистоти війнула над нами колискова, коли блиснуло в небі сонце і земля постелилася для найпершого кроку?

І тиха колискова, і святий образ мами, і сонце в блакитному небі, і земля — все це дається, як найдорожчий дарунок світу, і приходить у життя непомітно, як являється у всій красі і силі добро і любов.

Все ж таки настає добра година, коли витворюється велике диво, — на чистих берегах дитинства враз виринає перший знак життя і на увесь вік западає в небеса пам'яті.

Людина починається з любові. А любов виростає з дитинства.

Виростає з лагідного дотику маминих рук і ласкавого слова, з тихої колискової і веселки в небі, з квітки і вишні або яблуні під вікном, бо в квітці і дереві так багато добра до людини. Торкнувшись цнотливої дитячої душі, воно впродовж цілого життя зоріє, як неопалима купина (Я. Гоян).

І звідси випливає посвята

МОЄМУ ЧИТАЧЕВІ

Мій друже, що в нічну годину тиху
Отсі рядки очима пробігаєш
І в них народному заради лиху
Чи власним болям полегші шукаєш, —

Коли тобі хоч при одному слові
Живіше в грудях серце затріпоче,
В душі озветься щось, немов луна в діброві,
В очах огонь сльозу згасить захоче, —

Благословлю тебе, щоб аж до скону твого
Доніс ти серце чисте й ширу душу
І щоб ти не зазнав сирітства духовного,
В якому я свій вік коротать мушу.

Іван Франко (17. IX. 1905)

Я з приємністю і розумінням сприймаю слова пристрасного та доброзичливого читача моїх книг, Іванни Шостак, коли вона пише: «Це як ковток свіжого повітря на фоні брехні, обману, занепаду моралі...». Що ж, Іванка Іванівна, у всі віки в різних суспільствах було безліч брехні, зрад, обману... Так буде завжди на нашій грішній планеті, яка має назву — Земля. Адже диявол діє. Діє постійно. Діє, незважаючи на те, що загальної перемоги він не отримував і не отримає. Не отримає тому, що постійно триває

БОРЬБА ЗА ОСВЯЩЕНИЕ ДУШИ

Мне очень радостно, когда я вижу в мире, наполнившемся тангалашками, души внимательные и подвизающиеся. Бог, будучи, добр, справедлив, всем нам дал соответствующие дарования: например, мужество мужчинам и любовь женщинам. Он дал их нам для того, чтобы мы подвизались, с помощью божественной Благодати поднимались по духовной лестнице и все больше приближались к Тому, Кто есть наш Творец. Никогда не надо забывать, что, кроме людей, которые могут помочь нам духовно, мы имеем близ себя и Самого помогающего нам Христа, Пресвятую Богородицу, Херувимов, Серафимов и всех святых. Итак, дерзновение! Христос очень силен, Христос всесилен, Он даст нам Свою божественную силу, чтобы мы «сломили рога» лукавого. Он постоянно невидимо следит

за нами, Он будет укреплять нас, если мы будем иметь благое произволение и совершать малый, по нашим силам, подвиг.

Станем, насколько возможно, избегать поводов ко греху. Будем внимательны к нашим чувствам, ибо все начинается с этого. Если подчас это для нас тяжело, то давайте, по крайней мере, избегать любопытства, чтобы наши глаза не разглядывали греховных картин и бесы потом не устраивали бы нам киносеансов. Если взять горящий уголек и сжать его в руке, то он ее, естественно, обожжет. Но если мы станем катать его в руке — конечно, не слишком долго — то он не причинит вреда. Так и скверные образы: когда они мелькают быстро, глаза их не удерживают, но только касаются слегка, и эти образы не жгут потом душу.

Те люди, которые были не внимательными и в мирской жизни приобрели дурные привычки, пусть после своего обращения безропотно терпят брань от врага, не возделывая, однако, злых похотей. Если они станут таким образом подвизаться, то очистятся и достигнут состояния людей целомудренных, которые не познали больших грехов, не приобрели дурных привычек, но не терпят и большой брани. Весьма преуспеют те, кто использует свои предыдущие падения как опыт. Идя по минному полю, не зная местности, человек вынужден продвигаться вперед очень медленно и осторожно, иначе взлетит на воздух. А если знать местность, то с имеющимся опытом можно, и будучи раненым, продвигаться вперед суверенно и быстро. Тот, кто занялся неводеланной нивой своей души, выполет из нее все терния страстей и насадит на их место добродетели. Однако это очень тяжелое дело, требующее большой силы воли и терпения.

— Геронда, не могли бы вы рассказать нам о практической стороне этого делания?

— Надо стараться каждый день помещать в себя что-то духовное, противодействующее чему-то мирскому и грешному и так, потихонечку, совлечься ветхого человека и впоследствии уже свободно двигаться в духовном пространстве, заменять греховные картины, находящиеся в памяти, святыми образами, светские песни — церковными песнопениями, мирские журналы — духовными книгами. Если человек не отвыкает от всего мирского, грешного, не будет иметь связи со Христом, с Божией Матерью, с торжествующей Церковью и не отдаст себя всецело в руки Божии — не сможет достичь духовного здравия.

— Геронда, что такое духовное здравие?

— Духовное здравие равняется чистым помыслам, просвещенному уму и очищенному сердцу, постоянно имеющему в себе Христа и

Пресвятую Богородицу. Многое внимание, самонаблюдение и молитва весьма помогают приобрести здравие души. Молитва необходима для очищения души, и благоразумие — для сохранения доброго духовного состояния.

Конечно, жизнь — это не дом отдыха: она имеет радости, но имеет и скорби. Воскресению предшествует Распятие. Удары испытаний необходимы для спасения нашей души, ибо они ее очищают. Как и с одеждой: насколько больше мы ее трем, когда стираем, настолько чище она становится. Тоже самое и осьминог: чем больше мы его бьем, тем чище и мягче он становится. И рыба кажется прекрасной, когда она живая плавает в море и даже, когда она лежит на базаре — в чешуе и невыпотрошенная. Но в употребление она годится, только когда очистится — станет с виду безобразной и потом испечется. Так и человек: когда он сбросит с себя все мирское, то при кажущейся внешней потери жизни, мирской живости — чешуи, он выскребает из себя все ненужное, «пропекается» и тогда становится годным к употреблению (Старец Паисий Афонский. «Духовное пробуждение». Т. II.).

Як нелегко боротися зі злом! Ще складніше упізнати зло! Навіть така талановита, а з моєї точки зору, геніальна людина, як Расул Гамзатов, якийсь час служила дияволу (як і більшість із нас, людей старшого покоління), про що він й пише:

В кругу вершин стою на крыше сакли
И к темной бездне обращаю взгляд.
Мерцают звезды вещи не так ли,
Как два тысячелетия назад?

Пришла пора задуть огни селеньям.
Спокойной ночи, люди! Надо спать.
И, в дом сойдя по каменным ступеням,
Гашу я лампу и ложусь в кровать.

Но почему глаза мои открыты
И нет покоя мыслям в голове?
Раскалены их тайные орбиты,
Как жар на неостывшей головне.

И со слезами шепотом усталым
Я мысли пощадить меня молю
И, с головой укрывшись одеялом,
Лежу как мертвый, будто вправду сплю.

И вижу, сдавшись времени на милость,
Оставшийся с былым наедине:
Я не один в себе, как раньше мнилось,
Два человека ужились во мне.

В дали туманной годы, как планеты,
И, верный их загадочной судьбе,
Раздвоенного времени приметы
Я чувствую мучительно в себе.

Когда и где попутать смог лукавый?
Но кажется, два сердца мне даны:
Одно в груди постукивает с правой,
Горит другое — с левой стороны.

А на плечах, как будто две вершины,
Две головы ношу я с давних пор.
Воинственен их спор не без причины,
И не поможет здесь парламентар.

И сам с собой дерусь я на дуэли,
И прошлое темнеет, словно лес.
И не могу понять еще доселе,
Когда я Пушкин, а когда Дантес.

И слезы лью, и веселюсь, пируя,
Кричу, едва губами шевеля,
И сам себя победно в плен беру я,
Как белый император Шамиля.

У славы и бесславия во власти
Летели годы, месяцы и дни,
И, викормив, держали на запястье
Голубку и стервятника они.

Порой я время заключал в объятья,
Восторженным признанием почив,
И посылал не раз ему проклятья,
От собственного сердца отлучил.

Добро и зло. И белый цвет, и черный.
Когда был прав я, а когда неправ.
То возносил, подобно выси горной,
То низвергая, лавиной снежной став.

За много лет до середины века
Не временем ли были рождены
Во мне одном два разных человека,
Враги, не прекращавшие войны.

И памяти распахиваю дверь я,
Порою всемогущ, порою слаб.
В себе познавший веру и безверья,
Любви слуга и ненависти враг.

Вновь каюсь перед собственной свободой
За то, что мною на виду у всех
Оболган был Шамиль рыжебородый.
Поныне не искуплен этот грех.

В смятенье чувств и помыслов невольно
Смотрю на фотографию свою.
Как ни печально мне, как мне ни больно,
Я сам себя на ней не узнаю.

Кто виноват? Не ты ли, мой Учитель,
Кремлевский житель, злая голова,
Доверия людского отравитель,
Поссоривший поступки и слова.

Живой, ты возносился, бронзовея,
И, что скрывать — тебе я славу пел
И вынести потом из Мавзолея
Как делегат партсъезда повелел.

Ничто в минувшем не переизменишь,
Я сам себе защитник и судья.
О ты, моя комедия, что плачешь?
Смеешься что, трагедия моя.

Комедія, трагедія і драма — ось три основних складника нашого буття. Частіше вони переплітаються між собою, аніж проявляються самостійно. Ці три складника життя характерні як для суспільства (кожного), так і окремої людини. Найуразливішою трагедією українського народу за всю його історію був Г О Л О Д О М О Р — геноцид. Подібного «вишуканого» знищення людини історія людства не знала. Ось, який його механізм на рівні держави:

ПОЗА КОН'ЮНКТУРОЮ (ЮРІЙ ШАПОВАЛ. «ДТ» 24. 11. 2012)

Ми напередодні Дня пам'яті жертв Голодомору і політичних репресій. За мінімальними підрахунками, голод в Україні забрав близько п'яти мільйонів людських життів. І цей рік, і наступний — «ювілейні», адже минає 80 років із часу подій, що сталися у 1932 і 1933 роках. Ось чому насамперед варто бодай стисло пригадати — а що ж тоді, власне, сталося.

Надзвичайщина

22 жовтня 1932 р. прийнято рішення Політбюро ЦК ВКП(б) про роботу в Україні «надзвичайної комісії» на чолі з одним із найближчих сталинських соратників Вячеславом Молотовим. Комісія та її голова конкретно працювали на те, що пізніше назвуть «геноцидом». Уже 30 жовтня 1932 р. Молотов повідомляв Сталіну: «Довелося жорстко покритикувати Українську організацію і особливо ЦК КП(б)У за демобілізованість у заготівлях».

«Надзвичайна комісія» з листопада 1932 по січень 1933 року вичавила з українських селян близько 90 мільйонів пудів хліба. Значною мірою за рахунок того, що в українських селах у складі спецбригад із вилучення зерна діяло понад 100 тисяч активістів, які отримували певний відсоток від награбованого зерна та харчів (і тим кормилися, а відтак виживали).

5 листопада 1932 р. Молотов і секретар ЦК КП(б)У Мендель Хатаєвич надіслали директиву обкомам партії, вимагаючи від них термінових та рішучих дій із виконання закону від 7 серпня 1932 року «з обов'язковим і швидким проведенням репресій та нещадної розправи зі злочинними елементами у правліннях колгоспів».

18 листопада ЦК КП(б)У з участю Молотова ухвалив постанову «Про заходи по посиленню хлібозаготівель», якою посилювалися репресії на селі. Зокрема, до одноосібників, які не виконували планів хлібоздачі, дозволялося застосовувати натуральні штрафи: із м'ясозаготівель — у розмірі 15-місячної норми та з картоплі — у розмірі річної норми. І при тому треба було здавати хліб. Куркулів просто репресували за статтею за «контрреволюційні злочини».

20 листопада Раднарком УСРР ухвалив рішення про запровадження натуральних штрафів до колгоспів, котрі зривають план хлібозаготівель. 26 листопада у пресі надруковано наказ наркома юстиції і генерального прокурора УСРР, у якому підкреслювалося, що репресія — один із

потужних засобів подолання класового спротиву хлібозаготівлі. Було дозволено застосовувати нещадні заходи до куркулів та всіх «класових ворогів».

1 грудня Раднарком УСРР заборонив торгувати картоплею у районах, які злісно не виконують зобов'язань із контрактації і перевірки наявних фондів картоплі у колгоспах. 3 грудня у ряді районів України заборонено торгівлю м'ясом і тваринами. 6 грудня ухвалено постанову ЦК КП(б)У і Раднаркому УСРР «Про занесення на „чорну дошку“ сіл, які злісно саботують хлібозаготівлі». Це рішення спричинило збільшення жертв Голодомору.

15 грудня ЦК КП(б)У затвердив список 82 районів, куди припинялися поставки промислових товарів через те, що ці райони не виконали плану хлібозаготівель.

19 грудня ЦК ВКП(б) і Раднарком СРСР розглянули питання про хлібозаготівлі в Україні. Вони визнали ситуацію незадовільною і доручили «виправити» її Лазарю Кагановичу та Павлу Постишеву як «окремо уповноваженим».

Коли було зафіксовані перші смертні випадки, влада почала зводити «стіну мовчання» насамперед у самому партійно-державному апараті, працівників якого карали навіть за розмови про голод, не кажучи вже про спроби допомогти селянам.

23 січня 1933 р. Сталін та Молотов надіслали партійним і радянським органам прецікаву директиву. В ній підкреслювалось: міграційні процеси, що розпочалися внаслідок голоду серед селян, виявляється, організовані «ворогами Радянської влади, есерами і агентами Польщі з метою агітації «через селян» у північних районах СРСР проти колгоспів і взагалі проти Радянської влади». Органам влади і ГПУ УСРР та Північного Кавказу наказувалося не допускати масового виїзду селян у інші райони. Відповідні розпорядження було дано транспортним відділам ОГПУ СРСР.

Прикметна деталь: голод не зачепив сусідніх з Україною областей Росії. Ось чому потерпілі від голоду українські селяни (які могли пройти через встановлені кордони) ходили туди міняти і купувати хліб. Запровадивши так звану харчову блокаду, режим намагався перекрити шляхи селянам, котрі втікали з України або просто їхали по продукти в Росію. Україна перетворилася на голодуюче гетто.

Пограбування

29 червня 1932 року було засновано Всеукраїнську контору ТОРГСІНУ, тобто Всесоюзного об'єднання для торгівлі з іноземцями. Система магазинів ТОРГСІНУ діяла й раніше, вона обслуговувала, крім іноземців, також громадян СРСР. За валюту можна було купити продукти харчування та речі. І ось мету ТОРГСІНУ уточнили: на ці магазини покладали надії у справі вилучення золота й коштовностей у населення, а тому мережу магазинів розширили. На жовтень 1933 року в УСРР діяло 263 магазини, які мали систему малих лавок, приймальних пунктів, відділень.

У 1931 році через систему ТОРГСІНУ до казни надійшло 6 мільйонів, у 1932 році — близько 50-ти, у 1933 році — 107 мільйонів валютних карбованців. Селяни несли до цих магазинів нагрудні хрести, обручки, сережки, родинні коштовності тощо. Протягом дня деякі приймальні пункти купували до 800 кілограмів золота. (Дуже часто, як засвідчують архівні документи, золото приймали однієї проби, а до реєстраційних актів записували — іншої). В обмін на обрядове золото селяни отримували товарні ордери (бони), а з 1933 року — так звані заборні книжки, які потім отоварювали на продукти. Цей процес нерідко затягувався до двох місяців, і траплялося, що врешті-решт отоварювати бони або заборні книжки було нікому: їх власники помирали від голоду. Існувала таємна інструкція — «не давати обіцянок покупцям на швидке одержання продуктів». Очевидці пам'ятають, що випадки смертей голодуючих прямо в кілометрових чергах по хліб або й відразу після отоварення були масовими.

Зі згаданих 107 мільйонів валютних рублів 86 мільйонів становили внутрішні надходження. До того ж магазини ТОРГСІНУ були для ГПУ свого роду «лакмусовим папірцем». Скажімо, якщо селяни здавали золоті монети, їх затримували відразу. Крім того, чекісти вимагали списки «золотоздавачів» з адресами та прізвищами. Директорів магазинів ТОРГСІНУ зобов'язували переказувати валютні цінності у фонд індустріалізації. Отже, Голодомор 1932—1933 років був не тільки геноцидом, а й масштабним грабунком людей.

На початку 1933 року голод в Україні перетворився не лише на інструмент терору, а й на інструмент національної політики. Скерований в Україну за спеціальним рішенням Павло Постишев із «командою» партійно-державних працівників швидко знайшов винуватців голоду. Ними стали... самі українці, себто «українські націоналісти». Це радикально відрізняло ситуацію в Україні від того, що відбувалося, скажімо, в Росії або Казахстані (де втрати від голоду були дуже значними).

Тотальні політичні чистки й арешти не лише ознаменували кінець політики «українізації». Це була вирішальна фаза ліквідації того україноцентричного потенціалу, який уже ніколи не повинен був відродитися. У травні 1933 року італійський консул у Харкові Граденіго у повідомленні до посольства Італії в Москві, оцінюючи наслідки Голодомору, напише: «...Можливо, в дуже близькому майбутньому не доведеться більше говорити ні про Україну, ні про український народ, а отже не буде й української проблеми, оскільки Україна фактично стане частиною Росії».

Неправда на експорт

Разом зі злочинно відібраним у селян хлібом комуністи почали експортувати на Захід неправду про голод в СРСР. 14 січня 1933 року, відповідаючи на численні запити з-за кордону, нарком іноземних справ СРСР Максим Литвинов заявив, що голоду немає. Та правда пробивалася на Захід. І дипломатичними каналами, і в повідомленнях іноземних кореспондентів.

Тоді 23 лютого 1933 року Політбюро ЦК ВКП(б) прийняло постанову «Про поїздки по СРСР іноземних кореспондентів». Було встановлено порядок, «в силу якого вони можуть їздити по СРСР і перебувати у визначених пунктах тільки з дозволу Головного управління міліції».

Коли на Заході з'явилися протестувальники проти радянського «голодного» хліба, сталінські дипломати вміло (слід визнати) цьому протистояли. Нагадаю, що до Радянського Союзу запрошували експрем'єр-міністра Франції Едуарда Ерріо, письменників Ромена Ролана, Анрі Барбюса, Бернарда Шоу. Вони заявляли, що голоду не бачили. На щастя, приїздили й ті, хто не заплющував очей на тодішні реалії.

Наприклад, у липні 1932-го в Україні опинився англійський письменник і філософ Артур Кестлер. Його подорож розпочалася з Шепетівки. Саме тут на захоплено-наївного європейського комуніста чекало перше знайомство з безрадісним радянським життям. Він побачив муки українських селян, про яких написав: «Поїзд, пихкаючи, повз українським степом, часто зупиняючись. На кожній станції юрмилися обірвані селяни, простягали нам білизну й ікони, благаючи в обмін трішки хліба. Жінки піднімали до вікон купе дітей — жалюгідних, страшних, руки й ноги як палички, животи роздуті, великі, неживі голови на тонких шиях. Сам того не підозрюючи, я потрапив в епіцентр голоду 1932–1933 років, що спустошив цілі області й забрав життя в кількох мільйонів...».

По вересень 1933-го Кестлер перебував в СРСР, описавши, зокрема, те, яким був Харків під час Голодомору. Радянський Союз Кестлер залишив із тяжким почуттям: «Хоча я і зберіг віру в комунізм, життя в Росії справило на мене гнітюче враження».

Ще один приклад — британський журналіст на ім'я Гарет Річард Воган Джонс. Він приїхав до Москви у березні 1933 року, після чого таємно їде в столицю УСРР Харків для вивчення чуток про великий голод. Виходячи з поїзда, він прямував українськими селами і скрізь бачив Голодомор. Кишеньковий щоденник Джонса зберіг слова одного сільського голови: «Раніше ми мали коней, корів, свиней та курей. Нині ми помираємо з голоду. Раніше ми годували світ. А нині вони забрали геть усе... я б мав запросити вас та пригостити як гостя курятинкою, яйцями та добрим білим хлібом. Але зараз ми і хліба не маємо в хаті. Вони вбивають нас».

Джонс надрукував серію статей про голод, за що став у Радянському Союзі персоною нон-грата. Ще один знаменитий англійський журналіст і письменник, Джордж Орвел, нарікав, що Голодомор в Україні «залишився поза увагою більшості англійських русофілів».

І не лише англійських. Але тепер поволі ситуація змінюється. Чимало країн уже визнали Голодомор геноцидом. У надрукованих останніми роками серйозних дослідженнях показано, що інструменталізація голоду, його різноманітні за формами, але універсальні за фатальним наслідком каральні практики підтверджують: це був геноцид. Докладно написано, як він чинився.

Хоча донині спровокована сталінським режимом неправда про Голодомор і прагнення дискредитувати (чи прибрати, як того ж Джонса) авторів правди про нього дається взнаки. Безперечно, ми спостерігатимемо новий тур полеміки, нові антиукраїнські хвилі (не лише зі Сходу, а й із Заходу!) у дискусіях про голод в СРСР на початку 1930-х років і про Голодомор в Україні.

Ось чому тепер мені хочеться надати слово людям, котрих важко запідозрити у заангажованості чи упередженості щодо проблеми Голодомору.

Послухаймо!

Автор відомої і підтриманої світовою спільнотою Конвенції про геноцид правник Рафаель Лемкін. Свого часу він солідаризувався з українцями з діаспори, підтримував їхні спроби донести до світу інформацію про Голодомор. Його стаття «Радянський геноцид», розшукана канадським професором Романом Сербиним.

Зверну увагу на таку тезу Рафаеля Лемкіна: «Доки Україна зберігає свою національну єдність, доки її народ продовжує думати про себе як про українців і домагається незалежності, доти вона становить серйозну загрозу для самої суті советизму. Нічого дивного, що комуністичні вожді надавали якнайбільшого значення русифікації цього самостійно мислячого члена їхнього «союзу республік» і вирішили переробити його, пристосовавши до свого зразка єдиної російської нації. Бо українець не є і ніколи не був росіянином». Якщо вдуматися у ці слова, можна зрозуміти, чому у 1930-х роках московські вожді намагалися «переробити» українців із допомогою Голодомору, а також зрозуміти, чому й тепер деякі російські політики (і політикини) прагнуть «переробити» незалежну Україну.

За цих умов і українцям, і всім, хто не на словах, а на практиці хоче нас підтримати, потрібна консолідація, базована на колективній пам'яті. На формування такої пам'яті, покликаній зміцнити, а не послабити нас, працює і видрукувана різними мовами стаття Рафаеля Лемкіна, який переконливо доводить, що проти України чинився геноцид.

Тепер слово професору Стенфордського університету Норману Наймарку, який написав книжку «Геноциди Сталіна». У 2010 році її було видано у США, а 2011 р. з'явилося українське видання книжки. На думку Наймарка, Голодомор в Україні слід вважати актом геноциду. Є вдосталь доказів, а може — і вирішальна сума доказів, які свідчать: Сталін та його оточення знали, що масовий голод в СРСР у 1932—1933 рр. завдав особливо дошкульного удару по Україні, і були готові спостерігати, як мільйони українських селян гинуть внаслідок цього. Вони не доклали жодних зусиль, щоб допомогти, не дали змоги селянам самостійно шукати їжу в містах чи деінде в СРСР й відмовлялися послабити умови хлібозаготівлі, аж доки не стало надто пізно. Наймарк підкреслює: «Сталінова ворожість до українців та їхніх спроб зберегти особливу форму самоврядування, а також роздратування опором проти колективізації з боку українських селян ще більше загострювали Голодомор».

А ось що стверджує французький професор Ален Безансон: «Саме ретельна організація екзекуції надала українському Голодомору характер геноциду — другого в нашому столітті після вірменського; третім став геноцид єврейський». І ще такі слова: «Російсько-українські відносини після злощасної Переяславської угоди розвивалися завше в напрямі поетапного нищення України. Тому надзвичайно важливо, щоб Україна знала свою історію».

У книжці «Лихо століття. Про комунізм, нацизм та унікальність голокосту» Безансон пише про схожість і різницю між комунізмом та нацизмом, між єврейським Голокостом і Голодомором. Він не плекає ілюзій із приводу поінформованості Заходу про трагічні події в Україні на початку 1930-х років, але при цьому підкреслює: самі українці мусять більше робити, аби пробити стіну мовчання.

Цю стіну він прагнув колись пробити сам, наштотуючись на спротив. Наприклад, коли у 1972 році хотів перекласти французькою мовою повість російського письменника Василя Гросмана «Все течет». Навіть перекладена, ця повість миттєво, за чієюсь вказівкою, зникла.

Ми згадали Василя Гроссмана. Його оцінкою і завершу. Він поставив поряд голодну смерть української дитини «серед степу широкого» і голодну смерть єврейської дитини в нацистському концтаборі. Дехто боїться таких порівнянь. Не біймося! Це правда.

Що тут скажеш? «Ще фараон знав секрет покори: щоб тримати народ в страху, карай не винуватих, карай невинних» (автор невідомий). А Йосип Віссаріонович Сталін зі своїми поплічниками винайшов найтяжчий і наймасовіший метод не просто покарання людей, а їх знищення. За цим винаходом він буде першим в книзі Гінесса. А для себе і більшості людей свого покоління я процитую Фрідріха Ніцше:

Из ничего себе вы сотворили бога;
не диво, что теперь он стал для вас ничем.

Сьогоднішній ювілей (80 років) цього небувалого в історії людства злочину, керівниками держави та ЗМІ «відмічається» занадто в'яло. І це негарний симптом. Адже «П А М ‘ Я Т Ь — це мідна дошка, покрита буквами, які час непомітно згладжує, якщо з плином часу не поновлювати їх різцем» (Дж. Локк). Так, передовий загін нашої інтелігенції — письменники — у своїй газеті «ЛУ» від 22.11.2012 р. знайшли можливість відзначити цей ювілей-трагедію лише одним віршем на 5-й сторінці, присвяченій цій глобальній проблемі:

БЕЗ ПРАВА НА ЩАСТЯ ДІТЯМ 33-го РОКУ

Таке чуття: хтось обрїй розірвав,
І всі стежки скотились до безодні...
В голодного нема на щастя прав:
Хіба були щасливими голодні?

Ще вищі стерні стали за селом,
В них не знайти живого колосочка.
І не прикриють ангели крилом.
І не зігріє латана сорочка.

Розбита церква — молитов чертог,
Чекіст збива з ікон подоби німба:
— Ви вроджені для щастя! — учить Бог.
А нам не щастя праглося, а хліба.

А де той хліб? — До скибки сотні меж.
А де те щастя? — Здибило в безодні.
Ось так зростем — та ні, не всі.
Та все ж — загублені в безщасному, голодні.

Микола Петренко

Багато бажаючих нівелювати голодомор-геноцид українського народу. Нерідко це робиться витончено — свідомо не помічають цього злочинства. Так, 5 грудня 2012 року на першому національному каналі Гордон вів розмову з відомим російським письменником Роем Ведмедевим про вождів сталінської епохи і, насамперед, про Сталіна. Говорилось немало про знищення людей Сталіним в кінці 30-х років XX століття, в першу чергу військових, і ні одного слова не було сказано про голодомор-геноцид українського народу. І це не випадковість! Більше того, Гордон з Р. Медведевим прийшли до висновку, що українська мова збереглася лише завдяки Л. Кагановичу, який три роки правив Україною, а отже і, завдячуючи йому (Кагановичу), стала можлива самостійна Україна та оранжева революція (у дужках додаю: Петро Симоненко помилився, коли ставив пам'ятник Сталіну в Запоріжжі, він ще тоді не знав кому завдячувати за самостійність України. Так що можна чекати на зміну пам'ятника. Поживемо — побачимо). А ви кажете. Слухайте «розумних» людей та зглянтесь на благання Олександра Олеса:

Коли б гора зневіри впала,
Коли б зажеврілась мета,
Моя б ще сурма золота
Весняним громом пролунала.

Мовчу, мовчу. Кому співати?!
Цим фарисеям, крамарям?
Та кожен з них готов продати
Ще раз зруйнований наш храм.

Хіба розбудиш їх громами,
Хіба їх душі кам'яні
Запалиш, проймеш блискавками
Ти, весь палаючий в огні?!

О ні! Єдина в них турбота —
Це хліб та гріш на чорний день,
Чужа для них твоя скорбота,
І плач, і гнів твоїх пісень.

Для них ти що? Страшна потвора,
Безсилий блазень, що упав,
Що криком-зойком ще учора
Заснуть їм міцно не давав.

Мовчу... Іду шляхом зневіри,
Тернами, кручами іду...
І капа кров з моєї ліри,
І квітне маком по сліду.

К о м е д і я — це більша частина нашого життя. Більша частина мого (твого) життя, яке ми сприймаємо, як правило, за дійсність. Адже всі кроки правителів всіх держав, всіх континентів, всіх сторіч щодо «покращання стану людей» уже сьогодні — є комедійним проявом (різного ступеня). Проявом, який більш концентровано видніється з часом. Таке Олександр Олесь помітив давно:

«Українці-анархісти».
Це ж є вигадка, брехня,
Та ж ми маємо щодня
Стільки влад, що ніде сісти!

І уряди, й парламенти, —
Не страшний для нас фашизм,
І немає жодних криз,
Хоч кричать про них студенти...

Директорія — в Варшаві.
Директорія — in Prag
Буде ще колись в Лубнах,
В Кобиляках і Полтаві.

В Мотовиловці, в Петрівці,
Від Кавказу ген, аж ген,
В кожній хаті суверен,
А парламент — в дітях, в жінці.

А партії, а парламентарі!? А вибори, вибори, вибори! В цьому захарашенні «Только добрый и талантливый народ может сохранить величавое спокойствие духа и юмор в любых, и самых трудных, обстоятельствах. Пословицы, поговорки, прибаутки, рождаясь в недрах народных масс, говорят о здоровом, могучем организме» (Владимир Даль). Та й талановиті люди з гумором дивляться на буревій політиків:

СПОРЩИКАМ

В спор вступают мудрецы,
Стоя на трибуне,
И летят во все концы
Слюни, слюни, слюни!

Нет души и смысла нет
В буре словопренья.
На любой вопрос — в ответ
Слюновыделение.

Мне милее дураки!
Умный спор затея,
Разменяли на плевки
Мудрость грамотей.

Будь хоть трижды мысль важна,
Не добьешься славы,
Если речь твоя — влажна,
А слова — слюнявы.

Фридрих Ницше

І, нарешті, драма. Драма повсякдення, драма добра та натхнення.

Вельмишановний Іван Семенович!
Отримав від Вас книгу «Рівновага — основний закон природи».



Книга дуже цікава, так само як і всі Ваші попередні видання.

На практичних заняттях я студентам розкажу про Вас, Ваш творчий шлях.

Коли у Вас знаходиться час для написання таких чудових книг!!!

Я передав дві свої книжки (навчальні посібники) Вашому сину Олександру Івановичу в м. Суми.

Бажаю Вам доброго здоров'я та натхнення в роботі.

До побачення.

З повагою проф. кафедри педіатрії № 2 ВДНЗУ «УМСА» Пеший М. М. підпис

13.09.2012 р.

Величшович Іван Селемович!
Отримав від вас книгу "Різнорода - основний
закон природи".
Книга дуже цікава, так само як і всі Ваші
попередні видання.
На практичних заняттях я студентам розкажу
про Вас, Ваш творчий шлях.
Коли у Вас знаходиться час для написання
таких чудових книг!!!
Я передав дві свої книжки (навчальні посібники)
Вашому сину Олександру Івановичу в м. Суми.
Бажаю Вам доброго здоров'я та натхнення
в роботі.
До побачення.
З повагою проф. кафедри педіатрії № 2 ВДНЗУ
"УМСА" Пеший М. М.
13.09.2012 р.

Ось так коротко, ясно і змістовно Микола Миколайович Пеший, відомий педіатр нашої держави, поспілкувався зі мною. Змістовно тому, що: 1. Звернув увагу на мою художньо-літературну діяльність останніх років мого життя. Останніх...

О люди! жалкий род, достойный слез и смеха!
Жрецы минутного, поклонники успеха!
Как часто мимо вас проходит человек,
Над кем ругается слепой и буйный век,
На чей высокий лик в грядущем поколенье
Поэта приведет в восторг и в умиление!

А.С. Пушкин

2. Професор Микола Пеший, між іншим, підтвердив, що вік (а він, М. М., також уже не молодий) не є перешкодою для творчої роботи, адже він написав два навчальних посібника, які надіслав й моєму сину. Він (М. М.) є витокком із байки Єзопа

КРЕСТЬЯНИН И ЕГО ДЕТИ

Крестьянин собрался помирать и хотел оставить своих сыновей хорошими земледельцами. Созвал он их и сказал: «Детки, под одной виноградной лозой у меня закопан клад». Только он умер, как сыновья схватили заступы и лопаты и перекопали весь свой участок. Клада они не нашли, зато перекопанный виноградник принес им урожай во много раз больший.

Басня показывает, что труд — это клад для людей.

Праця, праця і ще раз праця... «Праця як вічна доля людства безмежно різноманітна в своїх умовах, в своїх формах, в своїх комбінаціях, це море бездонне» (М. Михайловський). Це основна риса мого фахового товариша — Миколи, Миколайовича Пешого — невтомна праця, праця дитячого лікаря, праця вченого-педіатра.

3. Змістовність життя М. М. посилює Полтавщина, її історія, чудова природа, чудові люди, які його оточують. Нас з Миколою Пешим поєднує і найчистіша, і найспокійніша річка Ворскло, яка разом з різнотрав'ям, луговим квітами, лісами та привабливими птицями приносить насолоду людям Полтавщини і моєї Сумщини... Не було такого випадку, щоб я будучи на Сумщині чи Полтавщині, не спілкувався б із В о р с к л о ю. Це для мене взірець річки, української річки, яка надає життєвого піднесення кожному, хто з нею зустрічається... Я б навіть сказав: не зустрічається, а спілкується... Вічна Ворскла, про яку говорить й Ліна Костенко:

ПРИТЧА ПРО РІКУ

Давно колись була ріка Діала.
І цар персидський на імення Кір.
І лотоси білили, мов піали.

І берег грав вогнями, як факір.
Та царське військо йшло на переправу¹
Священний кінь з недогляду втонув.
І Кір порушив проти нею справу.
Судив ту річку. І таке уткнув:
Він присудив, щоб не було Діали.
Він смертний вирок їй оголосив.
Звелів прорити у пісках канали,
Зрубав дерева й трави покосив.
Одвів ті води у всі боки суші.
Ріка умерла. Не було ріки.
Пройшло по ній те військо, як по суші.
Пройшло те військо... І пройшли віки...
Піски пустель засипали канали.
Ріка в русло вернулася своє.
Царя немає. Є ріка Діала.
Немає Кіра. А Діала є².

Перед реченням «До наступного спілкування», я напишу таке: у нас і «У вас є сама сильна зброя на Землі любов і молитва» (Джон М. Темплтон). Давайте нею користуватися!

Від Полтави до Харкова два (а може більше!) кроку, як і навпаки. А тому й про вісточку з міста моєї alma mater:

Шановний Іване Семеновичу!

Щиро дякую Вам за привітання з нагоди Дня знань та надану в дар книгу за Вашим авторством.

В свою чергу хочу побажати Вам міцного здоров'я, нев'янучої енергії, щастя та добра, величезного творчого натхнення та нових здобутків. Мирного неба над головою, успіхів і творчих злеті, здійснення всіх планів і задумів!

Нехай у Вашому домі завжди панують добробут та усілякі гаразди!

З глибокою повагою

Ректор

підпис

В. М. Лісовий

¹ Петро І йшов через Ворскло — І. С.

² Петра немає, а Ворскло є — І. С.



УКРАЇНА
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
просп. Леніна, буд. 4, м. Харків, 61022; тел. (057) 707-73-80; факс (057) 700-41-32
e-mail: meduniver@knmu.kharkov.ua; web: <http://www.knmu.kharkov.ua>
код ЄДРПОУ 01896866

Члену – кореспонденту
НАМН України
заслуженому працівнику
вищої школи
д.мед.н., проф.
Сміяну І.С.

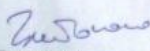
вул. Івана Франка, 6, кв. 8
м. Тернопіль 46001

Шановний Іване Семеновичу!

Щиро дякую Вам за привітання з нагоди Дня знань та надану в дар книгу за Вашим авторством!

У свою чергу хочу побажати Вам міцного здоров'я, нев'янучої енергії, щастя та добра, величезного творчого натхнення та нових здобутків. Мирного неба над головою, успіхів і творчих злетів, здійснення всіх планів і задумів!

Нехай у Вашому домі завжди панують добробут та усілякі гаразди!


З повагою

Ректор



В.М.Лісовий

Відома людина не лише на теренах Харківщини й України, а й за межами нашої країни, член-коресподент НАМНУ, професор, доктор медичних наук, ректор, директор клінічного центру урології і нефрології, завідувач кафедри урології, заслужений лікар України, лауреат Державної премії в галузі науки і техніки... Володимир Миколайович Лісовий, знаходить час для спілкування зі мною, давнішим (1957 р.) випускником цього всесвітньо відомого вузу — Харківського медичного. І зміст цього довгого речення переконує читача про наявність у Володимира Миколайовича неабиякої людськості. Завдяки таким людям, як Володимир Лісовий, мене і в 84 роки не покидає муза. Ось чому В. М. та таким людям, як він, наводжу

ПОСВЯЩЕНИЕ

Тебе я некогда вверял
Души взволнованой мечты;
Я беден был — ты это знал —
И бедняка не кинул ты.

Ты примирил меня с судьбой,
С мятежной властью страстей;
Тобой, единственно тобой,
Я стал, чем был с давнейших дней.

И муза по моей мольбе
Сошла опять с святой горы,
Но верь, принадлежит тебе
Ее венок, ее дары!..

М.Ю. Лермонтов

Мені приємно, що харків'янам (у якісь мірі я відношу до них і себе) притаманний живий життєвий

ВИБІР

Питали перші люди на землі у долі, яке майбутнє їх чекає. «Обирайте самі», — звеліла доля і вказала їм спочатку на камінь. Пройдуть віки, а він все одно залишиться незмінним, незворушним, не збудить ні в кого ні смутку ні радості. Проте вічний і неузавимий печаллю чи розачаруванням. Неподалік, уздовж того самого шляху зеленіло жито. Короткий у нього вік, зате наступна весна підніме з-під землі молоденькі вруна. З року в рік жито вмирає і народжується, щоб зі зміною поколінь зберігатися на віки вічні.

Замислився чоловік. Якщо торкнутися рукою до каменя, відчуєш холод. А візьми у долоні колоски жита, і ніжне тепло зігріє душу, дарма, що хмари огортатимуть небо.

«Ось моє майбутнє, — показав чоловік на жито. — Краще мені жити і вмирати, відтворюючись у нащадках, ніж застигнути каменем навіки». І сталося. Якби лиш менше каменів стриміло край шляху (О. Паламарчук).

Краще жити і... вмирати... Вмирати... Ми не помічаємо, що назавжди втрачаємо прожиті миті, години, днини... І нас надзвичайно хвилює смерть. Адже «Думка про с м е р т ь більш жорстока, аніж сама смерть» (М. Боецій).

Усе це я пишу до того, що цими днями пішла із земного життя людина, з якою я багато десятиліть спілкувався, з якою ділився своїми творчими здобутками, яка багато років надсилала мені різноманітні хвилі нахнення до життя, до урізноманітнення його проявів... Це — Юрій Володимирович Белоусов. Харків'янин. Педіатр. Учений. Письменник і поет. Дідусь. Тато. Чоловік.

Ось що написали про нього в журналі «Здоровье ребенка» (2012, № 6):



ПАМ'ЯТИ ПРОФЕССОРА Юрія Володимировича БЕЛОУСОВА

18 октября 2012 года на 77-м году ушел из жизни заслуженный деятель науки и техники Украины, доктор медицинских наук, профессор, заведующий кафедрой педиатрической гастроэнтерологии и нутрициологии Харьковской медицинской академии последипломного образования Юрий Владимирович Белоусов. Не стало выдающегося ученого, создателя школы детской гастроэнтерологии в Украине, врача, педагога, Учителя.

Вся творческая, научная, педагогическая, врачебная деятельность Ю. В. Белоусова была

неразрывно связана с педиатрией, детской гастроэнтерологией, Харьковской медицинской академией последипломного образования. Юрий Владимирович родился 18 сентября 1936 г. в г. Харькове в семье выдающегося отечественного педиатра, члена-корреспондента АМН СССР, профессора В. А. Белоусова. С детства его окружала атмосфера требовательности к себе, ответственности, уважения к окружающим, высокой культуры и интеллигентности. Эти качества Юрий Владимирович сохранил на всю жизнь, эти же качества всегда старался привить своим ученикам.

После окончания педиатрического факультета Харьковского медицинского института в 1960 г. Юрий Владимирович работал врачом-ординатором Люботинского детского туберкулезного санатория, а с 1962 г. на протяжении 50 лет — в Украинском институте усовершенствования врачей (ныне Харьковская медицинская академия последипломного образования). Он прошел путь ученого от аспиранта до заведующего кафедрой, в 1992 году за выдающиеся заслуги получил звание заслуженного деятеля науки и техники Украины. Юрий Владимирович Белоусов одним из первых среди ученых нашей страны оценил значимость проблемы патологии пищеварительной системы у детей. Защищенные им диссертации (кандидатская в 1966 г., затем докторская в 1979 г.) были посвящены наиболее актуальным проблемам детской гастроэнтерологии.

В 1979 г. Юрий Владимирович возглавил кафедру педиатрии № 1 тогда еще Украинского института усовершенствования врачей. С тех пор основной научной проблемой кафедры стала детская гастроэнтерология. По инициативе профессора Ю. В. Белоусова впервые в Советском Союзе была разработана программа, стали проводиться циклы тематического усовершенствования по вопросам детской гастроэнтерологии. Как показала практика, потребность в таких циклах была и остается чрезвычайно большой. Именно поэтому Юрий Владимирович выступил с предложением создать на базе кафедры педиатрии № 1 кафедру детской гастроэнтерологии, которая была первой и единственной такого профиля в СССР, остается таковой и в Украине, выполняя роль опорной по данной дисциплине. Еще одним примером научного предвидения Юрия Владимировича является проблема нутрициологии. Именно Юрий Владимирович более десяти лет тому назад объединил понятия детская гастроэнтерология и нутрициология, доказал неразрывную связь этих ключевых разделов педиатрии. Профессор Ю. В. Белоусов в массе проблем детской гастроэнтерологии всегда находил наиболее актуальные вопросы, требующие углубленного исследования. Под его руководством защищено более 40 диссертаций, каждая из которых

внесла ощутимый вклад в изучение патологии пищеварительной системы у детей. Ученики и диссертанты Юрия Владимировича работают во многих странах ближнего и дальнего зарубежья.

Научные исследования Ю. В. Белоусова, посвященные вопросам гастроэнтерологии детского возраста, хорошо известны не только в Украине, но и далеко за ее пределами. Профессор Ю. В. Белоусов является автором более 500 научных работ, в том числе монографий, учебных пособий, справочников, первого в Украине учебника по детской гастроэнтерологии. Под его руководством разработаны протоколы диагностики и лечения заболеваний пищеварительной системы у детей, утвержденные МЗ Украины, подготовлен национальный учебник по детской гастроэнтерологии.

Юрий Владимирович неоднократно входил в состав специализированных советов по специальности педиатрия, а в девяностые годы возглавлял таковую в ХМАПО. На протяжении 10 лет он был деканом педиатрического факультета Украинского института усовершенствования врачей, многие годы являлся членом правления Харьковского педиатрического общества. Именно по его инициативе организована Ассоциация детских гастроэнтерологов Украины. Юрий Владимирович обладал высочайшим авторитетом врача, за советом к которому обращались пациенты из разных уголков нашей страны, специалиста, никогда не отказавшего в совете и помощи коллеге, преподавателя, лекторское мастерство которого непревзойденно. Его лекции были образцом для подражания не только для слушателей циклов, но и для опытных преподавателей, неисчерпаемым источником информации, изложенной языком классической литературы.

Врожденная интеллигентность, широчайшая эрудиция, дар научного предвидения делали авторитет Юрия Владимировича Белоусова неоспоримым.

Юрий Владимирович был мужественным человеком: до последнего дня активно руководил кафедрой, выступал с докладами на конференциях, проходивших не только в Харькове, но и в других городах Украины. Светлая память о Юрии Владимировиче Белоусове — прекрасном человеке, ученом, клиницисте, организаторе и педагоге сохранится в наших сердцах.

Коллектив Харьковской медицинской академии
последипломного образования, сотрудники кафедры
педиатрической гастроэнтерологии и нутрициологии

Редакционная коллегия журнала «Здоровье ребенка», коллектив издательства соболезнуют семье и близким Ученого, Врача и Человека, профессора Юрия Владимировича Белоусова.

Он был большим другом нашего журнала и всех нас. Его книги, многочисленные публикации, в том числе и в нашем журнале, были и будут школой по детской гастроэнтерологии для педиатров. От нас ушел яркий и красивый человек. Вечная ему память...

Редколлегия журнала «Здоровье ребенка»

Які узагальнення з цієї трагічної події навів би я?

1. Зі змістом наведеного в цій статті погодиться кожен педіатр і, на-самперед, я.

Во сне я горько плакал:
Мне снилось, тебя погребли,
И я проснулся в страхе,
И все еще слезы текли.

Во сне я горько плакал:
Мне снилось, забыт я тобой,
И я проснулся и долго
Рыдал над своей судьбой.

Во сне я горько плакал:
Мне снилось, мы вновь вдвоем,
И я проснулся, и слезы
Доныне льются ручьем.

Генрих Гейне

2. З сім'єю Белоусових я знайомий цілу вічність (67 років). Батько Юрія Володимировича, Володимир Олександрович, відомий педіатр, був моїм керівником при написанні кандидатської дисертації та консультантом при виконанні докторської. Отже, ми вели різноманітні розмови, насамперед, наукового характеру. Неодноразово я з ним радився і щодо моїх службових питань. Його (В. А.) відрізняла неймовірна скромність у побуті, чіткість та самодисципліна в повсякденній діяльності, велика вимогливість у науковій і лікувальній роботі. Мене тішило те, що він дуже тонко підкреслював мої неабиякі досягнення в науці. Уперше він це зробив, коли в 1962 році (п'ятому році моєї науково-лікувальної роботи) вийшла у світ моя монографія «Санаторно-курортное лечение детей с хроническими

заболеваниями печени и желчных путей» в центральному видавництві «Медгиз» (Москва) 10-тисячним тиражем.

Отож, сьогодні, у день пам'яті сина Володимира Олександровича, Юрія, я процитую їм обом, У Ч И Т Е Л Я М, коротеньке оповідання Бориса Олійника:

НА ВСІ ЧАСИ

На світі є багато пам'ятників великим, меншим і зовсім маленьким людям. Пам'ятника ж учителю немає. Як і самому життю. Я ставлю знак рівності між цими двома неосягненими величинами з повним усвідомленням того, що вчитель живе в кожній людині. Отже, без учителя не обійтись ніколи й нікому.

Час і прогрес (а чи надмірне ним захоплення) міняють і ландшафт, і людину, і професії деякі відходять в архів. Та серед небагатьох незмінних величин є одна найверховніша — ви, Учителю. І через віковіччя ви так само заходитимете в клас (у студентську аудиторію, у палату з хворими дітьми... — І. С.), і вже школярам грядущих тисячоліть відкриватимете теж незмінні величини. Батько. Мати. Вітчизна. Народ.

Схиляю голову в глибокій шанобі перед вами, Вчителю. Бо все добре, гуманне, що світиться в душі будь-кого, хай він водій тролейбуса чи президент країни, від Учителя. І якщо добро вічне — а це воістину так — то безсмертний єси, Вчителю, як саме життя.

3. Юрій Володимирович є особливим сином своїх мами і тата. Багато ми маємо спогадів письменників, поетів, вчених, лікарів, вчителів... Але спогади лише про своїх тата і маму, дружину, доньку і онуку, мені відомі одні: «Суб'єктивно о брэнном» Юрія Белоусова.

У цій книзі є й такий вірш Ю. В.:

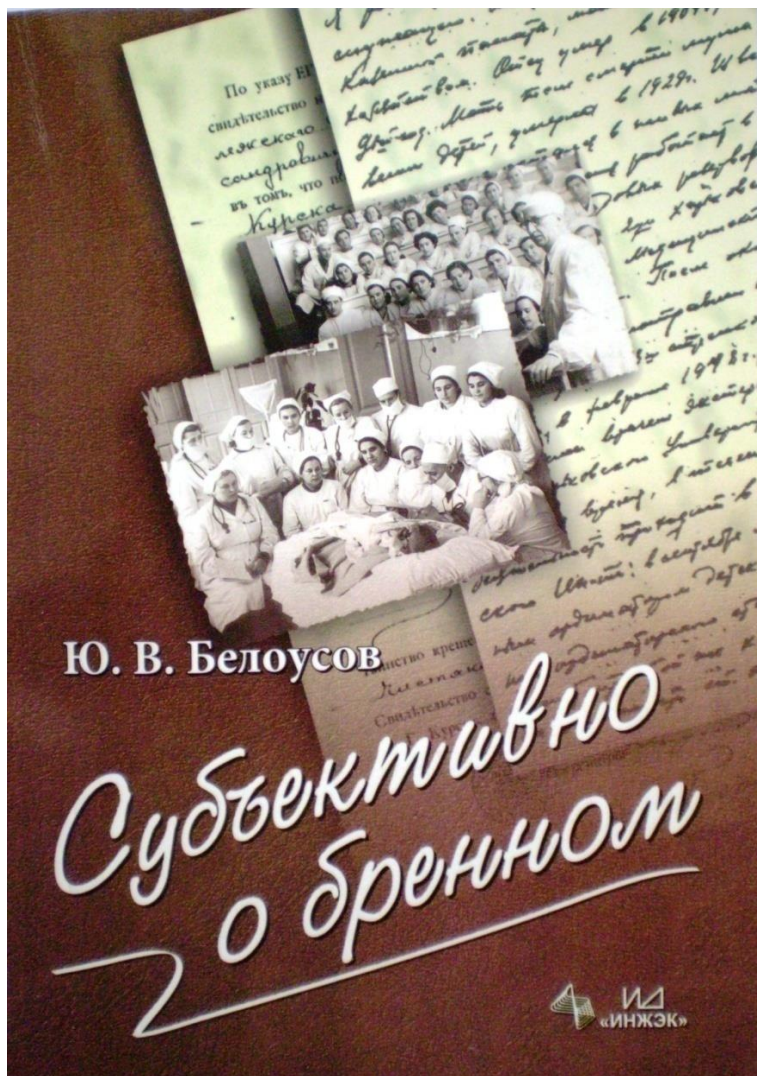
Годы рассеялись, как дым,
И, в общем, виден год последний,
Шестидесятипятилетний
Отец казался молодым.

Слетал в Канаду на Конгресс,
Не пропустил московской сессии,
И никакой тебе депрессии,
А явный к жизни интерес.

Я из другого поколения,
Живу в эпоху перемен.

Тревоги, горести, сомнения,
И ничего почти взамен.

Но в этом возрасте я тоже
Пока не подвожу итог.
Кажусь — как говорят — моложе.
Что это стоит — видит Бог!



А це вже звернення до дружини:

Какие наши годы, Таня!
И память, вроде бы, светла.
Сижу охотней у стола,
Чем отдыхаю на диване.

Не предвещает жизнь беду,
Есть мысли, чувство есть размаха,
И я без нищенского страха
Дорогой старости иду!

Болят суставы в непогоду,
Но я могу еще пока
Сказать: «Какие наши годы!»
И хлопнуть рюмку коньяка.

Ця книга розпочинається розділом «ВЛАДИМИР АЛЕКСАНДРОВИЧ БЕЛОУСОВ», три перші абзаци з якої я наводжу:

26 апреля 2002 года состоялось торжественное открытие мемориальной доски выдающему украинскому педиатру, Заслуженному деятелю науки УССР, члену-корреспонденту АМН СССР, доктору медицинских наук, профессору Владимиру Александровичу Белоусову. Мемориальная доска установлена на фасаде здания бывшей детской клиники Харьковского императорского университета, где профессор Белоусов проработал около 50 лет, начиная с 1918 года и заканчивая трагической гибелью в дорожном происшествии в 1971 году.

У дужках вставляю вірш Ю. В.:

Мемориальная доска.
И запертая дверь.
Я раздосадован слегка,
Забилась жилка у виска:
Вход со двора теперь.

Охота к перемене мест.
Издерганный народ
Теперь заходит не в подъезд,
А через черный ход.

Ходили мы сюда, как в храм,
Подъезд сиял стеклом.

Теперь лежит здесь всякий хлам,
Все поросло быльем.

Я молча захожу во двор
Искать, где черней ход.
Доска чернеет, как укор,
Уже который год.

Сам факт увековечивания памяти выдающихся деятелей государства не является чем-то экстраординарным и свидетельствует, прежде всего, о культуре человеческих отношений, о нежелании общества напоминать «иванов, не помнящих родства». Но установление мемориальной доски спустя 31 год после смерти, к тому же, ученому-педиатру (насколько мне известно, это первый случай в истории педиатрии Украины) является событием неординарным и во имя будущего заставляет возвратиться к прошлому.

«Спогади про В. О. Белоусова — це одночасно і згадка про свою alma mater, про свої студентські і зрілі роки, про своє становлення як вченого, як людини, — wspominaє заведуючий кафедрою госпитальної і факультетської педиатрії Тернопільської державної медичної академії ім. І. Я. Горбачевського, член-корреспондент Академії медичних наук України, Заслужений працівник вищої школи, професор Іван Семенович Сміян. — Безумовно, всі його учні відчули його благотворний вплив, який залишився на все життя. Високий інтелект, стриманість, передбачливість, абсолютна принциповість у взаємовідносинах з колегами і учнями — ці характерні для Володимира Олександровича риси завжди приваблювали творчу молодь. І той, хто потрапляв у коло його біохвиль, залишався там на все життя. На жаль, ми, його учні, не в повній мірі взяли на озброєння його стриманість (*вообще, люди малознающие много говорят, а те, которые много знают, говорят мало* — Ж. Ж. Руссо), вибірковість у друкуванні своїх творчих здобутків, вибірковість у співавторстві, відповідальність перед самим собою у великих і малих вчинках. Його постать особливо звеличується сьогодні, коли моральна особиста відповідальність, у тому числі й у наукових дослідженнях має не тенденцію, а закономірність падіння до нульової позначки. Його постать була і є окрасою Харківського державного медичного університету, наукових медичних досягнень і педагогічної майстерності в Україні та колишньому Союзі. Я вдячний долі за можливість багаторічного спілкування з Володимиром Олександровичем, я вдячний долі за те, що мені вдалося перейняти якусь частку

його Людських чеснот. Мені шкода, що я не виконав усіх його дороговказуючих опроміненень для прийдешніх поколінь...»

Белоусови... Про вас я напишу словами Юрія:

Вы в газетах о них ничего не прочтете.
Ничего! Хотя читайте газеты до дыр.
Их в сухом деловитом газетном отчете
Называют «другие», а чаще — «и др.».

И когда тебе славу приносит работа,
Позади беспримерный по трудности путь,
Принимая заслужено лавры почета,
Ты о тех, кто тебе помогал не забудь.

Не забудь про того, кто завинчивал гайки,
Про того, кто ночами чертил чертежи.
И о многих других, напрямик, без утайки,
Очень громко, чтоб слышали все, расскажи.

Они рядом всегда — незаметны, как будни,
И, как будни, всегда остаются в тени.
Только если их рядом с тобою не будет,
Ты увидишь, что главное — это они.

4. Людина-унікум (унікум тому, що письменники, поети, проходячи в парламент, закономірно втрачали свою фаховість, людина-унікум тому, що, будучи в парламенті стала ще й письменником, поетом), двічі голова Верховної Ради України, Олександр Олександрович Мороз в останньому листі до мене написав і таке речення: «І хоч блискучі поезії Вашого колеги Белоусова («...Чем меньше жизни остается...», цей вірш я розмножив для друзів) говорять про інше, бачу, що і він, і ви живете по-справжньому, як і годиться Л Ю Д И Н І». Бачите, читачу, що високу оцінку Юрію Володимировичу даємо не лише ми, педіатри, а й така відома людина, як Олександр Олександрович. Це по-перше. По-друге, ви вже також переконались, що Юрій Володимирович — не лише відомий фахівець-педіатр, а й високоосвічена та різнобічно розвинута людина: поет, письменник... І філософ... Як у цьому його вірші:

Мы не становимся моложе,
Но мы становимся нужней
Для тех, с кем вместе вспомнить можем
Дела давно минувших дней.

И эти «те», конечно, тоже
Для нас становятся дороже.

Мы вместе вспомним все дороги,
Где проходили ты и я,
И легче станет на пороге
Грядущего небытия.

5. Юрій Володимирович успадкував не лише значну частку позитивних життєвих проявів свого тата, Володимира Олександровича, а і його фах — педіатрію. Донька Юрія Володимировича, Оля, теж успадкувала професію дідуся і батька — педіатрію. Вона також доктор медичних наук, професор. Сьогодні, у часи вираженого прагматизму, таке успадкування — рідкість. Рідкість щирої любові до свого народу через малюків.

І ще одне загадкове явище: батько, Володимир Олександрович, і його син, Юрій Володимирович, прожили однакове за тривалістю життя (1895–1971 — батько; 1936–2012 — син). Їх тепер немає з нами. Але, читачу:

«Всегда размышляй о том, сколько умерло врачей, часто хмуривших чело над ложем больного, сколько математиков, гордившихся своими предсказаниями смерти другим людям, сколько философов, распространявших о смерти и бессмертии, сколько воителей, загубивших множество людей, сколько тиранов, пользовавшихся своей властью над чужой жизнью с таким высокомерием, точно они сами были бессмертны, сколько умерло, так сказать, целых городов, как Геликия, Помпея, Геркуланум и бесчисленное множество других. Перебери одного за другим и тех, кого ты знал лично: один хоронит одного, другой — другого, а затем умирают и сами — и все это в течение краткого промежутка времени. Вообще следует смотреть на все человеческое как на мимолетное и кратковечное — то, что было вчера еще в зародыше, завтра уже мумия или прах. Итак, проводи этот момент времени в согласии с природой, а затем расстанься с жизнью так же легко, как падает созревшая олива: славословя природу, ее породившую, и с благодарностью к произведшему ее дереву» (Эпиктет).

А Юрій Володимирович так дивився на своє життя:

Я родился в бабье лето,
В середине сентября
Незадолго до рассвета
В будний день календаря.
Это добрая примета.

Страшен, опухоль под глазом,
Красен вдоль и поперек.
Но отец промолвил сразу:
«Экий славный паренек!»

Мама помнит эту фразу.

Тридцать пять с отцом я прожил,
Тридцать пять как нет его.
Жизнь давно пора итожить,
Тридцать пять на два умножить.

Что в итоге? Ничего!

Я проснулся в бабье лето,
В середине сентября.
Незадолго до рассвета,
В будний день календаря.

Жив, спасибо и за это.

Страшен, вспухли оба глаза,
Лысый, сморщен, как стручок,
Но жена сказала сразу:
«Экий славный старичок!»

Буду помнить эту фразу.

6. І закінчу свої думи про Юрія Володимировича Белоусова словами Сергія Єсеніна:

Все мы, все мы в этом мире тленны,
Тихо льется с кленов листьев медь...
Будь же ты навек благословенно,
Что пришло расцвеств и умереть.

Усе в природі перебуває в постійному русі, який (рух) є надзвичайно різнобарвний як в часі, так і у вимірі. А для людини ще й притаманна свідомість того, що світло у темряві (*lux in tenebris*) навіть є. А тому перейдемо до світлих життєвих відзеркалень.

ЖИТТЄВА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

Читали й перерахували окремі сторінки вже 23-ї книги «Рівновага — основний закон природи», яку нещодавно видав член-кореспондент НАМН України, професор Іван Семенович Сміян.

Кожен, хто читатиме глибоко філософсько-публіцистичні та автобіографічні роздуми, задумається, а що я корисного зробив, чи моє життя прожите не даремно? Використовуючи великий життєвий досвід, талант, автор сіє для сучасників і нащадків корисне: про виховання здорового покоління, підготовку лікарських і наукових кадрів, здорові стосунки між людьми, про реформу сучасної охорони здоров'я, цінність часу, про широкі коло відомих людей, прославляє медичні заклади, в яких навчався й працював, тощо.

Свої роздуми автор уміло пов'язує з кращими поетичними та літературними й філософськими творами українських, зарубіжних, а також давньогрецьких і римських поетів та філософів.

Ця безцінна життєва енциклопедія дорога не лише для родини Сміяна, але й для громадськості краю та для історії взагалі. Книги заслуговують на ширшу популяризацію серед студентів і випускників нашого ВНЗ.

Іване Семеновичу, бажаємо Вам подальшої творчої наснаги, життєвих сил і невичерпного життєвого запалу. Трудіться, доки дозволяють сили і роки! (Василь Пришляк, заслужений лікар України, Наталія Грималюк. «Медична академія 6 жовтня 2012»).

Ось такий привабливий відгук на мої книги-спогади та роздуми надрукували в університетській газеті Пришляк Василь Дмитрович та Грималюк Наталя Василівна. Тато і донька. Обоє терапевти. Терапевти відомі на Тернопільщини своєю лікарською майстерністю. Обоє доценти. Невтомні трудівники на ниві охорони людського здоров'я.

Ми с Василем Пришляком однолітки. Ми с Василем Дмитровичем і в свої не молоді роки продовжуємо активно працювати та насолоджуватися наслідками своїх зусиль. І

С ГОДАМИ

С годами мы становимся умнее,
С годами мы богаче и сильней,
С годами мы сплоченнее, дружнее,
С годами мы любимее, родней.

С годами мелочей не замечаем.
С годами стали ночи коротки.
С годами мы прислушиваться стали,
Как сердце стонет жалобно в груди.

С годами только молодость познали,
С годами оценили смысл любви,
С годами всем себя и все раздали
По зову, по велению судьбы.

С годами стали изредка общаться.
Года заставят свертывать дела.
С годами стали жизнью восхищаться,
Зачеркивать и... вновь копить года.

А. Антонов (лікар, доцент, Донецьк).

А тепер останні новини щодо Василя Пришляка («Медична академія»
10 листопада 2012):

ДОЦЕНТ ВАСИЛЬ ПРИШЛЯК СТАВ ПЕРШИМ ЛАУРЕАТОМ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ПРЕМІЇ

Лауреатом Національної медичної премії (НМП) став Василь Пришляк, лікар-кардіолог, доцент кафедри терапії Тернопільського медуніверситету, відмінник охорони здоров'я, заслужений лікар України. НМП — перший в Україні масштабний проект, у рамках якого відбувається вибір і нагородження найкращих медичних працівників та лікарняно-профілактичних закладів. Здійснюють його за підтримки Міністерства охорони здоров'я. Тернополянин переміг у категорії «Медик регіону». Він — перший і єдиний лауреат цієї премії у нашому краї. Конкурс на її здобуття організатори оголосили ще 2008 року, отримавши майже 50 тисяч подань з усієї країни. Кандидатури номінантів та їхні заслуги в медицині ретельно вивчали експерти й високваліфіковані колеги-фахівці. До фіналу дійшли лише 60 претендентів. Грошовий еквівалент Національної медичної премії — 2 тисячі гривень — лауреатові пообіцяли виплатити впродовж 6 місяців. Тепер Василь Дмитрович має право рекомендувати нових претендентів на її здобуття. Василь Дмитрович Пришляк народився в смт Козлів Козівського району. Його дитинство випало на важкі передвоєнні та післявоєнні часи. Коли йому виповнилося два місяці, батько продав клаптик землі, коня, корову та подався на заробітки до Канади. Вдома залишилася мама з трьома маленькими дітьми — двома сестрами чотирьох і двох років та двохмісячним Васильком. На перші зароблені батьком гроші мати купила корову — основну годувальницю сім'ї. Багатолітні батькові заробітки належної користі не принесли. На заваді стала війна. Втративши здоров'я на заробітках і не витримавши воєнного лихоліття, батько передчасно помер.

Мати згуртовувала дітей, привчала їх до праці, шкільної науки та поваги до людей. Після закінчення семи класів, працював страховим бухгалтером, навчався в Бережанському педагогічному училищі. З 1950 до 1957 року — служба в армії: спочатку в стройових частинах, потім навчався в Омському військово-медичному училищі, продовжував службу старшим фельдшером та начальником аптеки погранбатальйону, далі — у військово-му шпиталі на посаді старшого операційного фельдшера й водночас закінчив десятий клас вечірньої школи в місті Галле зі срібною медаллю.

1963 року Василь Пришляк з відзнакою закінчив Тернопільський медичний інститут та отримав скерування на наукову роботу. Далі — роки навчання в клінічній ординатурі, захист кандидатської дисертації та робота на терапевтичних кафедрах на посадах асистента, доцента. Паралельно удосконалював лікарський фах: курси з електрокардіографії, клінічної фармакології (м. Москва, 1978 р.), цикли удосконалення (м. Москва, 1982–1985 рр.). Здобув вищі лікарські категорії з терапії та кардіології. Понад 20 років поєднував роботу педагога, лектора з курсу клінічної фармакології та куратора кардіологічного відділення у блоці інфарктних хворих міста Тернопіль. Тоді Василь Дмитрович сформувався не лише як висококваліфікований педагог, але й як визнаний лікар-клініцист. Не одне покоління студентів захоплювалося заняттями з терапії та кардіології, які проводив Василь Дмитрович. З надзвичайною майстерністю та любов'ю навчав він студентів і завжди зазначав: «Щоб бути хорошим вчителем майбутніх лікарів, потрібно любити тих, кого навчаєш». Недарма у 80-х роках опублікував статтю в «Медицинской газете» про обов'язкове здобуття лікарських категорій педагогічними працівниками. Автор і співавтор понад 110 наукових праць, методичних посібників для лікарів, зокрема: «Лікування гіпертонічної хвороби», «Диференційована терапія стенокардій», «Лікування аритмій серця», «Лікування невідкладних станів в клініці внутрішніх хвороб». Написав понад 40 статей на медичну та суспільну тематику, які опубліковані в місцевій пресі. Неодноразово виступав на обласному радіо для краян з проблем профілактики та невідкладної кардіології. Серед рекомендацій пацієнтам, крім медикаментів, обов'язково призначає профілактичні заходи (антисклеротична чи гіпокалорійна дієта, обмеження солі, кави, алкоголю, нікотину, фізична активність та ін.) і дає поради щодо самодопомоги при невідкладних станах. Розробив пам'ятки для пацієнтів: «Дієта при гіперхолестеринемії», «Самодопомога при невідкладних станах». Багато працює над поповненням медичних знань та йде в ногу з розвитком кардіологічної науки. Всі новини вітчизняної і світової медицини

занотовує у власний фармакотерапевтичний довідник. З проголошенням незалежності України Василя Дмитровича обрали до складу Тернопільської крайової ради Українського лікарського товариства, в якій очолив сектор «Лікувальна справа». Тричі виступав з доповідями на конгресах Світової федерації українського лікарського товариства у Харкові, Івано-Франківську та Ужгороді. З 2000 року — член Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка. Опублікував дві статті «Проблеми формування української сім'ї» та «Зниклий хутір. Маловідомі сторінки історії». Проте не можна сказати, що професійний шлях Василя Дмитровича суцільно встелений трояндами. Кардіологія — важка спеціальність, постійна передова. Серце лікував власним серцем, яке також чимало зносилося. Він — гідний приклад для своїх нащадків: доньки — ревматолога, доцента, та двох внучок — терапевта та офтальмолога. Незважаючи на вік, його кредо: «Лікарів-пенсіонерів не буває», Василь Дмитрович продовжує активну лікарську діяльність, веде здоровий спосіб життя, зрідка користується громадським транспортом (він, за словами пацієнтів, «лікар, що ходить пішки»). Це живий зразок служіння людям. Часто наголошує: «Медицина — моє життя!». Натхненну працю знаного лікаря удостоєно нагородами. Він — відмінник охорони здоров'я (1981 р.), має медаль «Ветеран праці» (1984 р.), звання «Заслужений лікар України» (1997 р.), медаль «Захиснику вітчизни» (1999 р.). Про нього пишуть газети: «Цілитель тисяч сердець», «Визнаний лікар-кардіолог», «Висококваліфікований педагог і клініцист», «Лікар, який не каже «До побачення». Прізвище В. Пришляка внесено до Тернопільського енциклопедичного словника (том 3, 2008 р.) та до Бібліографічного довідника «Українські лікарі» (книга третя, Львів, 2008 р.)

А вдячні пацієнти дарують йому свої вірші. Як скажімо, тернопільський поет Іван Горбатий, який 2 березня 1984 року написав: / Людині, в чіїх руках я / вдруге народився, / Торкнулася смерть / До знеболених скронь, / І пуста, мов тиша, / Вірвалася в очі. / Як хочеться жити!.. / Дня мого вогонь / Блідою іскринкою / Ледве тріпоче. / Як хочеться жити!.. / Палата пливе... / Все далі і далі / Сполохані звуки. / Торкнулися скронь / Ваші добрії руки, / Стрепенулося серце — Почуло: живе! / А ви, як солдат, / Перед ворогом вперто — / Ні кроку назад! / Хоч дорога крута. / Ви винесли вирок / Недузі і смерті / Своїм і моїм, / І чийсь ще життям. / Єдине? О, ні! / Скільки їх нині б'ється / У ранках блакитних / В щасливих піснях! / Чуже, як своє, / Порятоване серце / Малює посмішку / На Ваших устах. / Ой літ, та й ще літ / Вам бажаю прожити! / І радість на мить / Нехай Вас не мине! / Схиляю життя / Я до стиглого жита / Людини, що вдруге родила мене.

Отакої! В 83 роки! Знай наших! Ну, а

ЩО ДОПОМАГАЄ ДУХОВНО ДОСЯГНУТИ УСПІХІВ

...— Геронда, что необходимо для духовного обращения?

— Любочестный подвиг с надеждой и доверием Богу. Простота с любочестным подвигом приносит внутренний мир и уверенность, и тогда душа наполняется надеждой и радостью. Для того чтобы борющийся был увенчан, необходимо терпение, любочестие и духовная отвага. Отвага изливается из любочестного сердца, а если от сердца делать что-то для Христа, то это не утомительно и не больно, ибо боль за Христа есть духовный пир. При небольшом любочестном упорстве и наблюдении за собой можно духовно развиваться в очень короткий срок. Затем душа будет получать помощь от Христа, Пресвятой Богородицы, ангелов и святых. Очень помогают также чтения, молитвы, обращенные внутрь себя. И немного побезмолвствовать помогает тоже.

Христос наш дает силу тем, кто подвизается *«подвигом добрым»* (1 Тим. 6, 12), который совершили все святые ради того, чтобы подчинить плоть духу. Даже если мы получили раны, не нужно терять хладнокровия. Но просить помощи Божией и с мужеством продолжать борьбу. Пастырь Добрый услышит и тут же поспешит [на помощь], как бежит на помощь пастух, слышав, как жалобно блеет ягненок от полученной раны, укусов волка или пса. К тем, кто [прежде] жил жизнью, которая достойна плача, и [ныне] подвизается, я питаю больше любви, постоянно имею их в своем уме и чувствую за них боли, чем за тех, кто не мучим страстями. Так и чабану за ягненка раненого или заморыша больно больше, чем за других, и о нем он заботится особо, пока и тот не станет здоров.

А иногда причиной того, что мы, подвизаясь правильно, не видим никакого преуспеяния, бывает вот что: бес, поскольку мы объявили ему войну, попросил у сатаны подкрепления. И если год назад мы воевали с одним бесом, то нынче воюем с пятьюдесятью, а через год их будет еще больше и так далее. Бог не попускает нам этого видеть, чтобы мы не возгордились. Мы не понимаем этого, а Бог, видя [в нас] доброе расположение, работает над нашей душой.

— Геронда, в чем причина, если кто-то подвизается и действительно не преуспевает?

— Может быть он подвизается гордо. Но сказать вам, на чем погорают некоторые и не преуспевают? Имея предпосылки [для духовного развития], они растрачивают их по пустякам, и потом у них нет сил,

соответствующих духовному подвигу. Предположим, мы начинаем наступление на врага, и собрав все необходимое, готовимся к сражению. Однако враг, боясь поражения, старается диверсиями и атаками в других местах фронта расколоть и отвлечь наше внимание. Мы обращаем наше внимание туда, отправляем войска направо и налево. Время уходит, боеприпасы и продовольствие идет на убыль, обмундирование в части мы даем старое. Среди солдат начинается ропот. В результате истощаются все наши силы и мы не сможем сразиться с врагом. И в духовной брани некоторые ведут себя также.

— Геронда, а не поможет ли духовному преуспеванию и окружающая среда?

— Да, помогает, но иногда можно жить среди святых и не преуспевать. Разве существовали предпосылки большие, чем у Иуды, который постоянно находился со Христом? Иуда не имел смирения и доброго расположения. После своего предательства он опять не смирился, с гневом и эгоизмом швырнул сребреники и с лукавством полез в петлю. А фарисеи поступили по-дьявольски. После того, как их дело было сделано, они сказали Иуде: «*Ты узриши*» (Мф. 27, 4). Бог действует в соответствии с состоянием человека. Духу Святому не препятствует ничто. И вот что я понял: где бы ни оказался человек, если он будет подвизаться любочестно, может достичь желаемого, то есть спасения своей души. Лот вообще жил в Содоме и Гоморре, а в каком духовном состоянии он находился! (Быт. 19, 1 и далее). Сейчас же, хотим мы этого или нет, нам должно подвизаться, чтобы стать лучше и в нас действовала божественная Благодать. Происходящее вынуждает и будет вынуждать нас еще больше приблизиться к Богу, чтобы иметь божественную силу и правильно действовать в любой ситуации. И, конечно, Бог не оставит, Он окажет нам Свое покровительство.

Должно знать и то, что улучшая свое духовное состояние, мы и сами себя чувствуем лучше и Христа радуем. Кто может представить себе ту великую радость, которую испытывает Христос, когда Его дети преуспевают? Желаю всем людям духовно преуспеть и соединиться со Христом, Который есть Альфа и Омега. Когда вся наша жизнь находится в зависимости от Альфы и Омеги, тогда все освящено (старец Паисий Афонский. «Духовное пробуждение». Т. II. Киев).

Бачите, читачу, усе не так уже й сумно у нас, стариків, а тому й не хотілося б вірити, що

ОТГОВОРИЛА РОЩА ЗОЛОТАЯ (РОМАНС)

Отговорила роща золотая,
Березовым, веселым языком,
И журавли, печально пролетая, } 2 раза
Уж не жалеют больше ни о ком.

Стою один среди равнины голой,
А журавлей относит ветер вдаль.
Я полон дум о юности веселей, } 2 раза
Но ничего в прошедшем мне не жаль.

Не жаль мне лет, растроченных напрасно,
Не жаль души сиреневую цветь.
В саду горит костер рябины красной, } 2 раза
Но никого не может он согреть.

*(Слова С. Есенина,
музыка Г. Пономаренко)*

Тим більше, що раз-у-раз якась «рання пташка сонце сповіщає» (нар. приказка). Як от протягом 2012 року:

а) Шановний Іване Семеновичу!
Христос охрещається!

Хай Господь завжди береже Вас та Вашу родину. А освячене вода Йордану очищає наші надії та помисли.

Щиро О. Волосовець

б) Прекрасного Лікаря та Вченого вітаю з Днем Медика!
Шаную Вашу людяність та професіоналізм.
З повагою О. Волосовець

в) Шановний Іване Семеновичу!
Сердечно поздоровляю з великим святом Покрова Пресвятої Богородиці!

Нехай Божа Матір береже Вас в усіх Ваших добрих справах.
З пошаною О. Волосовець

Це збережені SMS-ки від відомої людини в нашій країні та за її межами Олександра Петровича Волосовця, члена-кореспондента НАМН України, професора, доктора медичних наук, завідувача кафедри педіатрії Київського національного медичного університету, керівника вищої і

середній спеціальної медичної освіти МОЗ України. Ось ці коротенькі але змістовні послання О. П. надихають мене продекламувати Івана Франка:

По довгім, важкім отупінню
Знов тріскає хвиля пісень,
Неначе з-під попелу разом
Язиками блимне огонь.

Що щастям, спокоєм здавалось,
Те попелу тепла верства;
Під неї жаги і любові
Не згасла ще іскра жива.

Не згасла ще, тліла, ятрилась
Помимо сліз моїх роси;
Та вітер повіяв і попіл розвіяв —
Тепер ти огонь той згаси!

Ні, годі! Не буду гасити!
Най бухає грішний огонь!
І серце най рветься, та вільно най ллється
Бурхливая хвиля пісень!

Ось уже 22-й рік ми реформуємо все, що тільки можна. У тому числі і вищу медичну школу. Я не можу собі пояснити: чому великі й малі вожді ввесь час пнуться уткнути якусь реформу? Невже це бажання увійти в історію? Чому не жити та працювати з повсякчасним удосконаленням своєї праці та стосунків з навколишніми й отримувати повсякденну насолоду? Тим більше, що завжди «Реформи перебувають на такому етапі, на якому вони не помітні» (Віктор Черномирдін). Це я пишу до того, що Олександр Петровичу випала нелегка доля впроваджувати в життя реформи... Тим більше, що «Когда пришло время для какой-нибудь реформы, сторонники status quo тщетно пророчествуют подобно Кассандре — никто не слушает их; тщетно предсказывают они, подобно Ною, потоп — ни один зверь не соглашается следовать за ними в ковчег, чтобы спастись от водной стихии» (автор невідомий).

І це — незважаючи на майже вічне запитання

ЯК ПІДГОТУВАТИ ЛІКАРЯ НОВОГО ПОКОЛІННЯ?

Олександр Волосовець: молодь вірить у майбутнє медицини...

— Як можете оцінити процес євроінтеграції вищої медичної освіти України (кор.)?

— ...Тож ми повністю модернізували план підготовки лікаря (його було розроблено на базі 40 кращих планів країн Європи і США. Тож наш випускник отримає європейський додаток до диплома, який і в Європі, і США «зрозуміють» і за назвами дисциплін, і за системою оцінювання. І за кредитно-модульною системою навчання. У цьому аспекті ми практично повністю інтегровані. До того ж у наших ВНЗ впроваджено англomовне навчання, тож якщо молоді лікарі мають бажання знайти себе в іншій країні, вони можуть його задовольнити. Хоча я завжди нагадую своїм студентам слова Тараса Шевченка: «Де народився, там і згодився». І наше завдання — зробити так, щоб молодь, яка вірить у нашу медицину, відчувала свою захищеність та необхідність у рідній країні. Заробітна плата лікарів останнім часом зростає. Раїса Васи́лівна Богатирьова звернулася до регіонів із закликом щодо запровадження системи місцевих стимулів — це прозвучало і в соціальних ініціативах Президента України. Молодий спеціаліст має відчувати до себе увагу комунальної громади та місцевої влади, він має бути впевненим, що отримає не тільки зарплату, а й регіональну надбавку, гідне житло та належні умови праці. Коли люди це відчують, зменшиться і плинність медичних кадрів усередині країни та й еміграційний відтік в галузі (А.В.).

— Клінічна база — важлива умова якості підготовки майбутніх лікарів. Які справи в цьому напрямку (кор.)?

— Хочу відзначити, що останнім часом значно посилено взаємодію освітніх закладів із установами НАМНУ. Свідченням успішної співпраці є останній наказ МОЗ, де всім науковим інститутам Академії, які мають клініки, надано статус клінічних. Академічні клініки — це кращі бази, де зосереджено обладнання, цвіт нашої науки і практики. Регіональні управління охорони здоров'я також створюють умови для підготовки студентів на базі кращих обласних та міських лікарень. Наприклад, Донецьке клінічне територіальне медоб'єднання за рівнем оснащенням не поступається науково-дослідним інститутам особливо в галузі нейрохірургії, кардіохірургії. Тож не випадково студенти Донецького НМУ за результатами незалежного аудиту МОЗ — системи ліцензійних інтегрованих інститутів «Крок», традиційно посідають перші місця. Наявність власних університетських клінік у Запорізькому та Кримському державних медичних університетів і Дніпропетровській медичній академії теж сприяє досягненню високих показників їх випускників. До речі, Україна першою серед країн східної Європи впровадила систему «Крок» 10 років тому. І нині наші суспільні звертаються до нас по досвід (А. В.).

— А як щодо ідеї університетських клінік: вона то оживає, то завмирає (кор.)...

Ця ідея ніколи не завмирала, над нею ми постійно працюємо. Однак це не простий шлях. Донецький НМУ має кілька своїх клінік і науково-дослідних інститутів. Одеський НМУ теж у числі перших створив таку клініку. Прекрасні стоматологічні центри є у НМУ ім. О. О. Богомольця та Львівського НМУ ім. Д. Галицького. До речі, в Одесі завдяки ініціативі ректора університету академіка В. М. Запорожана буде відновлено історичну справедливість — закладу повернуть його клініки, які відкрилися понад століття тому, коли заснувався медичний факультет Новоросійського університету — на це є відповідне рішення міської влади. І населення міста, і студенти від того тільки виграють. НМУ ім. О. О. Богомольця постійно працює над реалізацією такої ідеї. У Луганську також заплановано передати одну з міських лікарень Луганському медуніверситету. Маємо також досвід створення навчально-науково-лікувального комплексу «Тернопільська університетська лікарня», створеного Тернопільським медуніверситетом спільно з місцевою радою на корпоративних засадах, словом, робота у цьому напрямі постійно триває. Зараз свої університетські клініки або стоматологічні центри мають 10 ВНЗ, у 2000 році ж році їх було одиниці. Це дуже важливо, адже коли майбутній лікар не бачить процесу лікування пацієнтів, сучасного обладнання, новітніх технологій, він ніколи не стане відмінним фахівцем (О. В.).

— Які головні проблеми в системі додипломної освіти вбачаєте на нинішньому етапі (кор.)?

— Вони спільні для до- і післядипломної освіти. Передусім це якість освіти. Хоча і зроблено в цьому напрямку чимало — створюються клініки, впроваджено систему ліцензійних інтегрованих іспитів, ми повернулися до проведення державних іспитів біля ліжка хворого (практично орієнтовані іспити відповідають європейській системі ОСКІ). Це дуже хороші «фільтри», через які щороку приблизно 200 випускників медичних ВНЗ, включаючи й іноземних студентів, не допускаються до лікарської діяльності, вони не отримують дипломів, знову навчаються на 6-му курсі і повторно здають державний іспит. Зрозуміло, це брак вищої освіти. Але країні потрібні хороші фахівці (О. П.). [«ВЗ» 7 вересня 2012]...

Научит кто? Куда идти? (Гете «Фауст»)!

Ой, як усе не просто! Адже

Над Падерборном солнце в тот день
Взошло, сощурысь кисло.
И впрямь, освещенье глупой земли —
Занятие, лишённое смысла.

Едва осветило с одной стороны,
К другой несется поспешно.
Тем временем та успела опять
Покрыться тьмой кромешной.

Сизифу камня не удержать,
А Данаиды напрасно
Льют воду в бочку. И мрак на земле
Рассеять солнце не властно...

Генрих Гейне (уривок із поеми)

Мабуть тому, що віщуни із року в рік сповіщають про кінець світу...
Увесь 2012 рік всі ЗМІ говорять про кінець світу 21 грудня цього року.
Будують сховища... Таке враження, що здоровий глузд, про який говорять
священнослужителі (ніхто не знає про кінець світу, навіть Христос, лише
Отець), сприймається далеко не всіма. Ще в кінці минулого століття (1989
рік) Ігор Шкляревський («Роман-газета — 21–22») писав про

КОНЕЦ СВЕТА

В одежде висящей нелепо,
по лужам шагаю домой.
Знаешь, кто я такой?
Заместитель директора синего неба!
Министр облаков и дождей!
Главный бухгалтер ворон!
Дирижер приднепровского
майського жабьего хора!
Неподкупный и. о. прокурора,
адвокат изнасилованной черемухи,
чрезвычайный посол — от стрекоз,
от жуков и гонимых берез,
летописец последних язей.
Будда! И Магомет! И Христос —
На асфальте жарою распятый...

В год 2209-й от зноя скрутились ботинки. На тризнах и на поминках люди плачут в печальные чашки. Просто плакать нельзя. В переулках стоять опреснители слез. По дороге на кладбище путают чашки старухи:

— Я наплакала больше.

— Не ври, никогда ты не плачешь.

— Отдай мои слезы.

— Отстань!

Потеряла косынку земля...

Пробежав раскаленную площадь, люди падают и прилипают к асфальту.

Прошлым лето поля покрывали зловонные птицы. Мухи тучами бились о стекло. Умирали в подъездах бобры. Дети с хитрыми старыми лицами днем лежали, а ночью учили уроки.

У французов голландцы украли грозу. Отравились детдомовцы, ночью лизали росу. Академик Петров оживил комара. Впереди еще целое лето — ура! — конец света.

Якось складно та сумно Ігор Шкляревський написав про кінець світу... А я виходжу на своє подвір'я (14.12.2012) та дивлюсь, примружуючись, на сонечко, яке посилає мені (всім) свої промінчики, що виблискують на кучугурах снігу та сповіщають про вічність життя, життя людського, життя пташок, рослин, снігу та води, узгір'їв та долин, неосяжності та навколишнього, з чим (ким) я спілкуюся... Сніг скрипить під моїми ногами, Ярик «плутається» під ногами, вишні, черешні, яблуні, груші, кущі смородини, малини, туї... вкриті товстою плівкою снігу та хвастаються одне перед одним своєю красою та архітектурною неперевершеністю своїх форм й тихого, заспокійливого спілкування з гармонією природи. Підходжу до калини... Розлогі гілки, на яких червоні-червоні китиці ягід калини, не лише виблискують, а й розмовляють з усім живим і неживим... Їм не заважає значний прошарок снігу, який вони утримують на собі, навпаки, вони вдячні за додаткові прикраси у вигляді білої-білої корони... І все це об'єднує сонечко своїми світлими та привітними виблискуючими промінчиками...



*Бачите, майже цілорічно ягоди калини приносять усіляку насолоду
(візуальну, смакову...) людині. Будь-якій. І передусім мені. Отож, і калина
причетна до того, що я і в глибокій старості ставлю*

ТРИ КРАПКИ

Усе сприймаю через серце:
І позитив, і негатив.
Й на сонце гляну через скельце,
Яке в дитинстві закоптив.
Є долі велетні й підранки.
У кожного своє життя.
Я ставлю у кінці три крапки —
Щоб не кінчалося життя.

Володимир Черепков



Калину, і не лише її, прикрашає розкішна туя, а їх у мене аж чотири. Коло неї — гілки лози винограду, який уквітчує «парадне» крильце мого «маєтку».

І все ж таки про калину. Недаремно так багато написано про неї (каліну), недаремно підкреслюється:

НЕ РУБАЙ КАЛИНУ

Калина в Україні — символ рідної землі. Народне прислів'я каже: «Без верби і калини нема України». Здавна була вона і символом дівочої краси й долі. Ми з любов'ю називаємо її червоною, а південні слов'яни — доброхитною. З давніх-давен перед нареченою і нареченим ставили букети калини з ягодами. Ними прикрашали весільний коровай і страви, а вінком — голову молодої. У кожній сільській хаті на покуті красувався пучечок з червоними гронами. Випечена людською любов'ю, пишається вона біля хат, колодязів, копанок, ставків, у садках. Народ свідчить: де росте біля колодязя калина, там і вода чистіша. Люди помітили, що коли вона зацвітає, треба починати сіяти на грядках огірки, гарбузи, кукурудзу.

У процесі життєдіяльності калина виділяє багато фітонцидів та інших речовин, які вбивають хвороботворні мікроорганізми й очищає повітря, тому в її заростях легко дихається. Завдяки цим властивостям калині приписували чудодійну силу, обкурювали нею житло, щоб вигнати злих духів.

Калина є унікальною лікарською рослиною. Причому лікувальну дію мають усі частини чудодійного куща: квіти, плоди, листя, кора, насіння, деревина. Відвар з пересмаженого насіння використовують замість кави.

Посадіть на своєму обійсті калину. Вона не тільки милуватиме зір красою, а й дасть цінну харчову і лікарську сировину, запобігатиме руйнуванню ґрунту (із книги «Українська мова». Г. Т. Шелехова, Л. В. Скуратівський, А. В. Ярмолук, В. І. Новосьолова, Л. В. Плетньова. Київ. 2002).

Перше дерево, яке я посадив біля своєї садиби, це була калина. Сьогодні (15 градусів морозу) вона не лише приваблює своєю красою, а й доставляє мені велике смакове задоволення: соковите, кисло-солодке створіння. Кожний день я насолоджуюся ягодами калини. Часто сусіди звертаються з проханням зірвати декілька грон калини. Я із задоволенням говорю: будь ласка, *quantum satis* (лат. переклад по студентськи — скільки схопиш). Її так багато, і кожний рік, що на всіх достатньо. А в дуже холодну зиму — ще й птахам.

На калину я дивлюсь, як на якусь журливу істоту, а тому мені й зрозуміла пісня

ОЙ У ЛУЗІ ЧЕРВОНА КАЛИНА

Ой у лузі червона калина похилилася,
Чого наша славна Україна зажурилася.
А ми тую червону калину підіймемо,
А ми нашу славну Україну, гей, гей, розвеселемо } двічі

(Із пісні — слова С. Чернецького)

«Журба і радість обнялись...», а тому я переходжу до радісної звістки:

Добрый день, дорогие мои однокурсники Лида и Ваня!!

Сегодня праздник — День незалежності. И я поздравляю Вас с ним и желаю Вам здоров'я, здоров'я, долгих лет творческого вдохновения (кому в чем), успехов в Ваших добрых делах и процветания Вашему большому семейству.

Иван Семенович, получила вчера 22-ю — 23-ю твои книги и очень благодарна, что не вычеркнул меня из списка желающих ознакомиться с твоим творчеством. Спасибо за книжки и внимание.

Не перестаю удивляться и восторгаться твоему умению видеть прекрасное даже в малом цветке, дуновении ветра, лучике солнца, твоему лирическому настроению, философскому мышлению.

Но заметила повтор фотографий и поэтому высылаю тебе одну из своих запасов. Насколько я помню — это заседание бюро нашего курса. Может у тебя такой нет, пригодится?

Встреча в этом году однокурсников не состоялась. Никто не взял на себя этот груз организации. А Даценко заболел. Будим жить дальше и надеяться на лучших организаторов!

Готовлюсь к своему юбилею, к юбилею училища (с которым мы ровесники), и которому я отдала 45 самых активных лет своей жизни. О чем не жалею.

Везде свои выпускники. Это здание (надіслала календар з приміщенням медичного училища — І. С.) и все, что в нем творилось — мой труд.

Еще раз, Ваня, желаю тебе и всему семейству здоров'я, вдохновения и долгих лет плодотворной жизни.

С сердечным приветом и наилучшими пожеланиями

Зина Закордонец

24/08 2012 г.

А це вже фотографія листа Зіни Закордонець, листа — відповіді, листа — вдячності, листа — заохочувальника до праці, до творчої праці, листа — любові до ближнього... Листа, який спонукав мене привести із книги Джона Темплтона «Всемирные законы жизни», невеликий за розміром, уривок:

Представьте себе, будто вы поднимаетесь над всеми заботами и тревогами, выбрасывая балласт предубеждений и обид, которые могли доставить вам слова и поступки других. Твердо заявите, что не связаны ничем личным. Обратите свои мысли к Богу и ощутите свободу Духа. Завершите этот момент причастности Богу таким утверждением:

«Я приношу Творческому Источнику Всего дар моего внимания к делам этого дня. Я делаю это, сосредотачиваясь на том, что в мире прекрасно и хорошо. Я знаю, что если я буду искать прекрасное и доброе, то именно их и найду. Выполняя мои повседневные дела, я приношу Богу мое полное внимание и служу ему в том, в чем призван служить. Принося Ему дар моего внимания, я начинаю полнее ощущать свое единение с Духом и уверенно иду вперед».

В цьому році (2012) Зіна відзначає свій ювілей, як і значна частина випускників (1957) нашого курсу педіатричного факультету Харківського медичного університету. Що для неї знаменно? Так це одночасний та однорічний ювілей медичного училища, яке вона очолювала десятиріччями (45 років). Її вклад в розвиток медицини України незрівнянний. Тисячі і тисячі медичних працівників, підготовлених нею, творили і творять добро... Добро-здоров'я для людей... Все саме гарне та добре, що уже сказано і чого ще не сказали — це про доброчесних медичних працівників. Адже «Подобно тому, как факелы и фейерверки бледнеют и делаются невидимыми при свете солнца, так и ум, даже гений, а равно и красота бледнеют и затмеваются перед сердечной добротой» (А. Шопенгауэр).

І все-таки для Зіни, для мене, для всіх нас, читачу, нехай прозвучить Ліни Костенко

ПІСЕНЬКА З ВАРІАЦІЯМИ

І все на світі треба пережити.
І кожен фініш — це, по суті, старт.
І наперед не треба ворожити,
І за минулим плакати не варт.

Тож веселімся, людоньки, на людях.
Хай меле млин свою одвічну дерть
Застряло серце, мов осколок, в грудях.
Нічого, все це вилікує смерть.

Хай буде все небачене побачено,
Хай буде все пробачене пробачено.

Хай буде вік прожито як належить,
На жаль, від нас нічого не залежить...

А треба жити. Якось треба жити.
Це зветься досвід, витримка і гарт.
І наперед не треба ворожити.
І за минулим плакати не варт.

Отак, як є. А може бути й гірше.
А може бути зовсім, зовсім зле.
А поки розум од біди не згірк ще, —
не будь рабом і смійся, як Рабле!

Тож веселімся, людоньки, на людях.
Хай меле млин свою одвічну дерть
Застряло серце, мов осколок, в грудях.
Нічого, все це вилікує смерть.

Хай буде все небачене побачено.
Хай буде все пробачене пробачено.
Єдине, що від нас іще залежить, —
Принаймні, вік прожити, як належить.

Ось воно як! *Nunc tibi cane cantilenam* (співай сам собі цю пісеньку!).
І це тобі (мені) допоможе. Допоможе! А ще й навіє приємні спогади твоєї
молодості, старче Іване. Усі ми знаємо пісеньку, де є такі слова: а моло-
дість не вернеться, не вернеться вона... Об'єктивно це так, а суб'єктивно
— ні. Це довела Зіна Закордонець, яка надіслала мені ось цю фотографію.
Фотографію нашої молодості, студентської молодості, яку я відчув щойно
поглянув на нас молодих.



Нас восьмеро і дев'ятий зайвий на стіні. Червоний куток у гуртожитку на вулиці Островського. Комсомол у дії (засідання бюро). 1955 рік. 150 років Харківському медичному інституту. Зіна Закардонець третя справа. Мануйленко, комсорг, по-моєму, з четвертої групи, доповідає (стоїть). Я, третій зліва (секретар комсомольського бюро курсу), уважно слухаю...

А сьогодні, коли всі ЗМІ діють за вказівкою зверху, подаючи одну і ту ж інформацію, я дивуюся, що в період тоталітаризму (сталінізму) ніхто не давав вказівку нашому комсомольському бюро, як і що обговорювати...

Я це пояснюю тим, що верхи були впевнені в нас, у нашому вихованні (жовтенят, піонерів, комсомольців), і що страх, який після геноциду українського люду закріпився на генетичному рівні, надійно зробив свою справу. Адже «Люди завжди будуть розрізнятися за народженням; але тим більше схожими вони будуть один на одного, чим подібнішим буде їх виховання» (Іван Федорович). І тому для нас була притаманна Володимира Висоцького

СТУДЕНЧЕСКАЯ ПЕСНЯ

Кто старше нас на четверть века, тот
Уже постиг и близость и дали.
Им повезло — и кровь, и дым, и пот

Они понюхали, хлебнули, повидали, —
Прошли через бригаду или взвод.

И ехали в теплушке — не в тепле —
На стройки, на фронты и на рабфаки.
Они ходили в люди по земле
И — в штыковые жесткие атаки.

То время эшелонное прошло —
В плацкартных едем, травим анекдоты...
Мы не ходили — шашки наголо,
В отчаянье не падали на доты.

Но все-таки традиция живет:
Взяты не все вершины и преграды, —
Не потому ли летом каждый год
Идем в студенческие наши стройотряды —
И сверх программы мы сдаем зачет.

Песок в глазах, в одежде и в зубах —
Мы против ветра держим путь на тракте.
На дивногорских каменных столбах
Хребты себе ломаем и характер.

Мы гнемся в три погибели — ну что ж,
Такой уж ветер... Только, друг, ты знаешь, —
Зато ничем нас после не согнешь,
Зато нас на равнине не сломаешь!

Бачите, читачу, як багато загальнолюдського в студентства, хоча не завадило б пам'ятати, що «Хто впрягся у власний візок, хай буде уважний на поворотах. Себе ж везе» (Станіслав Єжи Лец). Воно, це попередження, не завжди спрацьовує тому, що «Коли ми бачимо щось приємне уві сні, ми хочемо, щоби це стало реальністю, коли ж ми зазнаємо важкого удару долі, нам здається, що це сон, тому що ми б хотіли, щоби це був сон» (Ілько Лемко).

Різноманіття думок та дій незчисленне. Життя у своїх проявах не має меж. Він гадає, вона гадає, «воно» гадає, а

Я думаю о Земле, витая где-то,
Всплывал в рассвет и уходил во тьму.
Но в этой долгой схватке тьмы и света
Победа не давалась никому.

И все же были дивные мгновенья...
Мне, словно космонавту с корабля,
Увиделось, как сон, как откровенье,
Вся в голубом мерцании Земля!

Там гроздились горы, как на снимке,
Заснеженными пиками горя.
И растекались в чуть заметной дымке
Озера, океаны и моря.

И вдруг Земля мгновенно стала рядом.
И я увидел, тронутый до слез,
И ласточек, мелькающих над садом,
И куст кипрея, влезший на откос.

И думал я: «Они живут, не зная,
Что могут их в одно мгновенье сжечь...»
И снова думал: «Мать-Земля родная,
О как же мы тебя должны беречь!»

Я думал вновь: «Семья планет несметна,
И лишь одна из них населена.
Я — смертен, человечество — бессмертно
И все живое, что несет она».

...Опять мелькнули ласточки над садом
И статный куст кипрея, весь в цвету...
И я глядел на них прощальным взглядом,
Пока не провалился в темноту...

Николай Старишинов

Ось так щодо того, «А молодість не вернеться...»... Людина може вернутися, повернути, звернути... Лише не може стояти на одному місці. Множинність зовнішня і внутрішня... Кругом призови, поради, вказівки, рекомендації, накази, прохання... Кругом міністри, колишні й теперішні, президенти і прем'єр-міністри — також колишні й теперішні, депутати, чиновники, вожді, які всі вважають себе великими, діячі різного пошибу, радники, помічники, експерти... — незліченна камарилья дармоїдів... Яка претендує на краший кусень білого хліба та ще й з чорною ікрою. На відзнаку всьому цьому «Десять заповідей лише тому такі лаконічні, ясні та зрозумілі, що були написані без допомоги радників і експертів» (Шарль де Голь).

Як не крутись, як не вертись, а залишається зрозуміти співвідношення:

ЛЮДИНА І ЖИТТЯ

От як воно буває в житті. Людина щось витворює для себе, на перший погляд, наче й велике та вічне, сподіваючись вразити світ та й самому мати від того радість бодай наприкінці життя. А життя мудріше за людину. Її не стає, вона віднуртувала свою мить і вгасла, спалила себе на власному багатті, яке кожна людина розводить на самім початку, щоб потім спалити себе. І тепло багаття доброї людини ще довго гріє інших, а може, навіть не згасає ніколи. Й тим вільно скористатися кожному, хто здатний не відкидати пріч тепло життя, які горіли до нього, не ставити одне своє життя в центрі всесвіту серед безмежної галактики життів. Лише геліотирані можуть плекати надію, що всесвіт належить їм увесь без обмежень. Вони навіть можуть існувати деякий час у тому ілюзорному надсвіті, певні, що вони вічні, тоді як вони такі ж весняні метелики, як і всі інші, хіба що з більшим чи меншим вкрапленням на крильцях мінорної барви (В. Земляк).

Тепло багаття життя свого... Для близьких, для всіх з ким спілкувався й не спілкувався... З кожною людиною, людиною... Такою мрією мусить оволодівати, знову-таки, людина. Навіть демон не все і не завжди зневажав, про що сповіщає нам О. С. Пушкін у вірші

АНГЕЛ

В дверях эдема ангел нежный
Главой поникшею сиял,
И демон мрачный и мятежный,
Над адской бездною летал.

Дух отрицанья, дух сомненья
На духа чистого взирал
И жар невольный умиленья
Впервые смутно познавал.

«Прости, — он рек, — тебя я видел,
И ты не даром мне сиял:
Не все я в небе ненавидел,
Не все я в мире презирал».

Бачиш, Зіно, у якому ми різнобарв'ї живемо! Так що нас так званими реформами в медицині не здивуєш. Чого лише ми не бачили за своє

тривале життя! Сталін: колективізація; індустріалізація; друга світова війна; атомна бомба; геноцид українського народу; знищення інакомислячих... Хрущов: осудження культу особистості Йосифа Сталіна; створення культу особистості Микити Хрущова; кукурудза скрізь, навіть хліб з кукурудзи; хрущовки (житлові будинки), політ Гагаріна в космос... Брежнев: погони, ордена, зірки, медалі, насамперед, собі любимому; культ мисливця, любителя автомашин; час прославлення склерозу... Черненко, Андропов: експеримент щодо можливостей хворобливої старості управління великою країною... Горбачов: розмови зранку до вечора про реформи (перебудову); вдала спроба ліквідації Союзу Радянських Соціалістичних Республік; лауреатство Нобеля...

Щодо України, нібито самостійної держави Україна: Кравчук — великий знавець і вчитель непомітного проходження між крапельками дощу; основоположник знищення промисловості, сільського господарства, культури, мистецтва, охорони здоров'я, освіти, науки... в Україні. Кучма — продовжувач справи Кравчука та спроба впровадження на теренах країни навиків директорства великим підприємством... Ющенко — невдалий бджоляр... Янукович — реформатор: по новому колу...

Отже, є всі підстави вигукнути

УКРАЇНО

Україно
Перше і святе
Слово це у мові Кобзаревій.
На твоєму мисленному дереві
Я листок,
Що жовто одцвіте,
Але не послабить моці дерева —
Лиш добавить пагонів нових...
Україно,
Мертвих і живих
Освятила дума Кобзарева.
Я ж — твоя невисохла сльоза...
Я — твоя пролита крапля крові,
Літера
В твоїй ласкавій мові
І твоя не вицвіла роса.
А без тебе —
Душу мла приспить,
У моїм потоці вмруть джерела...

Це неначе гілку тополеву
На безводній скелі посадить.
Ти для мене — небо,
Я ж — крило.
Ти для мене — колос,
Я — насіння.
Я для тебе — крона,
Ти ж — коріння,
Ми єдині —
Ніби ґрунт і зело.
В цьому, мабуть, вища сила є,
Що не дасть зрости нам пустоцвітом.
Хто з любов'ю Мама йде до світу —
Той лиш сином СВІТОВІ стає.
Україно!
Ти вода жива!
Бо коли знесилюються крила
Й подолати бурю вже несила —

П'ю тоді
З твого джерела.

Святослав Праск

І все я веду до того, що сучасні «реформи» в медицині — це малопомітні піщинки в нашій історії, в історії нашої держави. І ось декілька слів про піщинки:

**РЕФОРМИ — ВІТЕР ЗМІН
ЧИ ШТОРМ БЕЗ ПОПЕРЕДЖЕННЯ?
(СВІТЛАНА ТЕРНОВА «ВЗ» 14. 12. 2012. КІЛЬКА АБЗАЦІВ)**

Реформи в охороні здоров'я перейшли зі стадії очікування у стадію реалізації. І на цьому етапі вони почасти нагадують ситуацію, коли «ліс рубають — тріски летять» — не лише з причин інтенсивності нововведень, а й через їх радикальність. Та, як дехто вважає, і непродуманість. Погоджуючись із необхідністю і невідоротністю змін у галузі, медичні працівники не сприймають роль піддослідних у цьому процесі. Головний фігурант реформ має бути в них зацікавлений — це гарантує успіх. У крайньому разі держава повинна хоча б зберегти законні права й інтереси людей, яких торкнувся «вітер змін», тоді вона може очікувати від них бодай розуміння. Але не все так сталося, як обіцялося. Про це йшлося на черговому засіданні ЦК Профспілки працівників охорони здоров'я, учасники якого аналізували стан дотримання трудових прав та соціального захисту працівників галузі в ході реформування. Найгостріше обговорення стосувалося нинішньої ситуації з так званим реформуванням санепідслужби, яке по своїй суті звелося до її ліквідації і трактувалося учасниками засідання як катастрофа для галузі і її працівників. Як мінімізувати «побічні наслідки» реформ і що потрібно зробити, аби в кінці реформаторською тунелю медичні працівники побачили світло — про це наша розмова з головою галузевої Профспілки Вікторією Коваль.

ВЗ. Реформи в медицині завжди проголошувалися як послідовні. Ліквідація санепідслужби порушує логіку послідовності, чи не так?

— Профспілка з самого початку виступала проти проголошеної стратегії, адже ми вважаємо: службу потрібно реформувати, але не шляхом її ліквідації....

ВЗ. Чи завжди спрацьовує принцип «боріться і поборете»?

— ...Говорімо відверто — не можна проводити реформи за рахунок мед-
працівників!..

Сергій Боровець (голова Рівненської обласної організації Профспілки працівників охорони здоров'я України). ...Тож можна говорити про поспішність і непродуманість рішень щодо ліквідації служби (має на увазі санепідслужбу — І. С.), як і про те, що її ініціатором було не МОЗ України — подібні реформи здійснюються за лобіювання певних промислово-олігархічних структур, яким ця служба як кістка в горлі на шляху трансферу в Україну контрафактної та неякісної продукції з метою отримання надприбутків....

Олексій Ремжин (завідувач санітарно-гігієнічного відділу Запорізької санепідстанції). ...Відбувається не просто ліквідація Держепідслужби як наглядової системи (її закладів, штатів тощо), а й знищення «святая святых» — профілактичного напрямку в охороні здоров'я. А це вже трагедія. Нещасна країна, яка дозволяє з собою таке витворяти!

Володимир Загородній (голова Української федерації роботодавців охорони здоров'я). ...А так ми чітко бачимо лише одну «перспективу» — ліквідація санепідслужби може створити загрозу безпеці країни... Реформи потрібні, але лише за 3-х обов'язкових умов — роздержавлення, децентралізації, автономізації суб'єктів національної системи охорони здоров'я. Одразу зазначу, що роздержавлення — це не приватизація, а відхід від надмірного адміністрування, щоб на місцях керувалися не тими чи іншими наказами, а нормами чинного законодавства, в інтересах найманих працівників, роботодавців і пересічних громадян.

Я спочатку був налаштований дати коментар усім цим подіям, а потім зникло таке бажання. Зникло тому, що побачив, які розумні люди навкруги нас, коли вони стають на захист справедливості... Адже *Iustitia non povit patrem nec matrem, solam veritatem spectat* (справедливість не визнає ні батька, ні матері, а тільки прагне до істини). І що важливо, вони говорять

ПРО ГОЛОВНЕ

Слышу голос утешающий,
вижу рук движение плавное...
— Понимаете, пока еще
не нашли вы что-то главное.
Здесь у вас волнует многое,
но пошли вы, к сожалению,
не широкою дорогою,

не в центральном направлении...
Уходя, киваю вежливо,
уношу листки шуршащие...
Прихожу сюда все реже я,
говорю себе все чаще я,
что к сердцам-то не раздольные,
не широкие и людные, —

а порой пути окольные,
а порой подъемы трудные,
а порой трясины топкие,
скалы, гладкие до ужаса...
Пусть не ходят люди робкие
там, где требуется мужество.
Не в погоне за известностью,
не в расчете за признание
я иду суровой местностью,
не имеющей название.
И мои награды высшие

вне графы о награждении:
чья-нибудь печаль затихшая,
чье-нибудь сердцебиение.
Чье-нибудь раздумье строгое,
Чья-нибудь надежда дерзкая...
...Нет, идти своей дорогою
у меня причина веская.
Как от корня — крона дерева,
Так от сердца — дело славное...
...Нет, редактор, я уверена,
что про сердце — это главное.

Вероника Тушнова

Чомусь реформатори не подумали про головне... Головне, про яке пише і Вероніка Тушнова, і Володимир Загородній, і... І найголовніше — це довіра до безпосередніх виконавців всякої роботи, в тому числі, і так званих реформ. Найбільша наша біда, особливо українства — це тотальна недовіра один до одного, яку Йосипу Віссаріоновичу Сталіну вдалося укорінити в нашій свідомості через смертні вироки (голодомор, тюрми, Сибір...), і яку ми не лише не бажаємо долати, а щоденно посилюємо. Тисячі, уявляєте, тисячі інструкцій, наказів, розпоряджень, інструкцій, обов'язкових рекомендацій..., які творять армії чиновників і які спадають на голови наших громадян. Тисячі тих, хто перевіряє виконання цих вказівок...

Така маленька структура в медичному вузі, як кафедра (від 5 і більше чоловік), має десятки обов'язкових планів та методичних розробок. Викладач зобов'язаний розробити план практичного заняття по хвилинах, й не лише розробити, а й виконувати...

І до чого тут норми чинного законодавства, як пише Володимир Загородній? Важлива інструкція, яку легко перевірити і, за бажання, «вставити перо під ложечку» кожному. Чи може план, вказівка, інструкція... виконати основні дві принципові задачі навчального процесу (і не лише): а) мотивація щодо вибраної студентом професії і б) активація студента щодо оволодіння знаннями? Ніколи. Якість виконання цих двох завдань залежить від інтелектуального рівня викладача і здібностей студента (людський фактор) і ніколи від «паперу».

А до чого тут чиновник? Останньому Василь Симоненко співчуває:

ЛЮБИТЕЛЮ ВКАЗІВОК

У цього від досади пика кисла:
Нема в могилі телефону й крісла.
А хочеться, їй-богу, хоч разок
Ще надавать підлеглим вказівок...

Інструкції, розпорядження, накази, доручення... від вищестоячих (чи сидячих) уже наперед визначають придуркуватість підлеглого (він не знає, що і як йому робити) та повну недовіру йому від вище... Наказ і контроль, контроль і наказ... Ось стержень значної більшості не лише перших осіб держави, а й клерків різного рівня.

«У світі існує лише один спосіб спонукати когось що-небудь зробити (якісно — І. С.). Чи замислювалися ви над цим? Цей спосіб полягає в тому, щоб викликати в людини бажання зробити це. Запам'ятаймо: іншого способу не існує... Ендрю Карнегі хвалив своїх помічників і віч-на-віч, і привселюдно. Прагнучи стимулювати їх працю навіть після своєї смерті, він замовив для свого надгробка таку епітафію: «Тут спочиває той, хто вмів згуртувати навколо себе людей, розумніших за нього»... (із книги Дейл Карнегі «Як здобувати друзів і впливати на людей». — Київ, 1990).

Отож усякий успіх полягає не в тому, скільки ви породили паперів, а в тому, наскільки широко ви цікавитесь людьми! Це раз. І два. Якщо складання «цінних» паперів перешкоджає досягненню в кожній галузі, а зменшення таких паперів приведе до механічного зменшення їх складачів, то зникнуть десятки, сотні... бюрократичних структур. А тому не доведеться проводити адміністративні реформи.

Тому лозунг соціалізму «Довіряй і перевіряй» автономно перетворився на «Перевіряй, перевіряй і ще раз перевіряй» і взятий на озброєння сучасним неокapіталізмом в Україні...

Что обретається вокруг вас,
то и над вами силу обретаёт,
в привычку вашу входит.
Где приобьёт сидеть,
там и обычай возрастает.

Фридрих Ницше

Гасло неокapіталізму необхідно замінити на: «Довіряй та співпрацюй!» та «При кожному поступку задавай себе вопрос: «Каково его отношение ко мне? Не придется ли мне раскаиваться в нем?» Еще немного и я уже

мертв и все для меня исчезнет. Если моя настоящая деятельность достойна существа разумного, общественного, подчиняющегося тому же закону, что и Бог, то чего еще мне желать?» (Эпиктет).

Я підкреслюю ще раз, що якраз в Україні особлива недовіра вищестоячого до нижче (лежачого)... Цьому приклад. У 1972 році я знайомився з роботою кафедри педіатрії лікувального факультету Московського першого медичного інституту (нині академія), яка була аналогом кафедри, яку я очолював. Був присутній на лекціях, практичних заняттях, клінічних обходах, спілкувався з усіма співробітниками кафедри... І під кінець вирішив ознайомитися з планами, методичними рекомендаціями для студентів і викладачів... На той час на «моїй» кафедрі було 32 папки з документами різного напрямку, які були обов'язковим атрибутом у функціонуванні колективу. Як же я був здивований, коли мені відповіли, що на кафедрі немає жодної папки з документами, жодного плану щодо роботи... Я не міг повірити. І вигукнув: невже жодного папірця немає?! Мені відповіли: є один. І показали його. Це був невеличкий (на піваркуша) табель з прізвищами студентів, де в кінці циклового заняття виставлялась одна оцінка (а в нас по декілька на день). І пояснили: за три тижні викладач докладно знає про студента все, що необхідно, а тому оцінка завжди об'єктивна. Ми ж із декількох десятків оцінок у кінці циклу виводимо середню. І якщо була випадкова двійка, то кінцевої п'ятірки студенту не бачити. Хіба це не дивно було: одна країна (на той час) — різна довіра до колективу кафедри. І нас зрушити з місця ні тоді, ні тепер неможливо. Ми бажаємо бути завжди попереду, а тому, коли в Москві стригли нігті, ми відрізали собі пальці (це до незалежності), а тепер це порівняння можна віднести до Відня, Парижа, Нью-Йорка... Нам важко бути самими собою... А що скажуть... А тут

Англійська делегація!
Фунти, фунти, фунти...
Паради, декорації, —
Два кроки до мети.

Англійці роздивилися:
Ну, бізнес — чорта з два.
Почухались, скривилися...
Скривилась і Москва.

Англійська делегація
Купила самовар.

Одна орієнтація:
На світовий пожар!

Олександр Олесь

Я навів порівнянню паперову чехарду, яка панувала в нас і яка була відсутня на аналогічній кафедрі в Москві. Але, що можна в Москві, — заборонено в Тернополі.

Так, в останні роки існування СРСР на нараді ректорів вузів Союзу в Москві я запропонував надати Тернопільському медичному інституту повну автономію без зміни фінансування. При цьому я зобов'язувався:

а) зменшити термін навчання з 6 до 5 років за рахунок підвищення якості навчання та відмови від поїздок студентів на сільськогосподарські роботи та організації будівельних загонів;

б) збільшення заробітної плати працівникам інституту;

в) збільшення стипендії студентам;

г) підвищення результативності наукових досліджень.

Після мого виступу слово взяв керівник інспекції вузів міністерства вищої освіти СРСР і заявив: ось ми приїдемо в Тернопіль і подивимось, що це за медичний вуз там, який роздає такі обіцянки (приїздили, перевіряли і дали високу оцінку. І все.). Щодо моєї пропозиції на нараді в присутності вищих керівників партії та уряду — ані пари з уст. Отож щодо волі в діяльності, то про неї ще Тарас Шевченко писав:

Не жди сподіваної волі —
Вона заснула: цар Микола³
Її приспав. А щоб збудить
Хиренну волю, треба миром,
Громадою обух сталить;
Та добре вигострить сокиру —
Та й заходиться вже будить.

У кожного своя доля, у кожного своя суб'єктивна думка щодо удосконалення та поліпшення життя суспільства і життя індивідуального. Все що я вище писав є обґрунтуванням моєї індивідуальної суб'єктивної думки щодо основи всякого реформування: різке зменшення паперів (наказів, доручень, розпоряджень..., в тому числі і електронних) призведе до творчої активності людини, колективу людей; до власної відповідальності за

³ Тепер імена можна змінювати — І. С.

продукт своєї діяльності; до різкого скорочення продуцентів наказів... Що ж до контролю, який сьогодні немає ні меж, ні передбачуваності, то він мусить бути один: визначення якості та необхідності кінцевого продукту. Щодо вузівської роботи, то це теоретична, але, насамперед, практична оцінка випускника.

Я пам'ятаю, коли на колегії МОЗ України керівник Київського управління охорони здоров'я заявив, що він готовий надати роботу кожному випускнику Тернопільського медичного інституту, в тому числі і трієчнику, я отримав найбільше задоволення від своєї роботи на посаді ректора і завідувача кафедри педіатрії.

Ну, що ж читачу! Сприйми мої міркування критично. Адже людині навіть у такому віці, який маю я, притаманна мрійливість та переоцінка своїх можливостей.

А тому

С большой нежностью — по-
тому,
Что скоро уйду от всех, —
Я все раздумываю, кому
Достанется волчий мех,

Кому — разнеживающий плед
И тонкая трость с борзой,
Кому — серебряный мой брас-
лет,
Осыпанный бирюзой...

И все записки, и все цветы,
Которых хранит невмочь...
Последняя рифма моя — и ты,
Последняя моя ночь!

Марина Цветаева

Ось так я переходжу до звістки про відбуття в інший світ мого друга Анатолія Циганенка, з яким протягом багатьох десятиліть, включаючи й студентські роки, я спілкувався. У студентські роки він був моїм керівником, керівником комсомольським: я комсорг курсу, а він — комсорг інституту. У подальшому ми йшли один за одним по п'ятах: завідувач кафедри, проректор з навчальної роботи, ректор... А тому наші зустрічі не були випадковими, а носили «плановий» характер. Вихідці із села сусідніх областей (Полтавська та Сумська), ми мали близький

ЖИТТЄПИС

Народився. Ріс помалу.
В перший клас подався.

Просльозились тато й мама,
А я знай сміявся.

Вчився в міру, не завзято.
Вже й останній дзвоник...
Знову плачуть мама й тато,
А я, хай боронить
Усевишній, в ту хвилину
Світлу та урочу
Мало зо сміху не гину, —
На кутні регочу!..
Сушу зуби, не міняю
Легковажну вдачу.
Їду з дому чи вертаюсь,
А батьки все плачуть...
Парубкою. Літні ночі...

Дівчата, мов квіти...
Знов у рідних мокрі очі,
Бо — весілля...
Діти
У колиці...
Впізнаю в них
Прикру свою вдачу. —
Підростають, йдуть до школи
І... регочуть.
Плачу...

Богдан Бастюк

Ось, яке коло характерне для нас і взагалі для людини — все обертається й обертається... Але є й єдине на що необхідно звертати свою увагу за життя — це

СПАСЕНИЕ НАШЕЙ ДУШИ

— Геронда, одни чувствует уверенность в том, что они спасутся, а другие сомневаются в этом. Какое расположение является более правильным?

— Цель в том, чтобы человек соблюдал заповеди Божии. Духовный человек должен достичь такого состояния, что если бы даже Бог и не впустил его в рай, то его это не волновало бы. Надо хорошенько понять, что сегодня мы живы, а завтра можем уйти, и стараться прийти ко Христу. Достигшие по Благодати Божией познания суетности этой жизни получили величайшее дарование. Им нет нужды достигать дара прозорливости и предвидеть будущее, поскольку достаточно предусмотреть, попечься о спасение своей души и принять максимально возможные духовные меры для того, чтобы спастись. Вот и Христос сказал: «Сколько стоит одна душа, не стоит весь мир» (Мф. 16, 26). Каково, стало быть, достоинство души! Поэтому спасение души — это великое дело.

— То есть, Геронда, не должно иметь надежду на спасение и страх мучений?

— Если есть надежда на спасение, то страха мучений нет. Раз у человека есть надежда спасения, то он более-менее в порядке. Бог не оставит человека, подвизающегося, насколько он может, с любочестием, не расположенного к бесчинствам и то побеждаемого, то побеждающего в борьбе своей. Кто хоть немного распложен к тому, чтобы не опечалить Бога, пойдет в рай «в галошах». Благой по Своей природе Бог «втолкнет» его в рай,

Он дает ему намного больше, чем человек заслужил, Он устроит все так, чтобы взять его душу в тот час, когда он находится в покаянии. Он может биться всю свою жизнь, но Бог не оставит его, заберет его в наиболее подходящее время.

Бог добр, Он хочет, чтобы все мы спаслись. Если бы спасение было только для немногих, то для чего было распинаться Христу? Райские врата не тесны, они открыты всем людям, смиренно склоняющимся и не раздутым гордостью. Лишь бы они покались, то есть отдали бремя своих грехов Христу, и тогда они свободно пройдут в эту дверь. Кроме того, у нас есть смягчающее обстоятельство: мы перстны, мы не один только дух, как Ангелы. Однако нам нет оправдания, если мы не каемся и не приближаемся смиренно к нашему Спасителю. Разбойник на кресте сказал одно только «прости» и спасся. Спасение человека зависит не от минуты, а от секунды. Смирненным помыслом человек спасется, принимая же помысел гордый, он теряет все.

Нам подобает спастись от любочестия и от ничего другого. Для Бога нет величайшей боли, чем видеть человека в мучении. Думаю, что одной лишь благодарности Богу за многие Его благословения и смиренного, с любовью отношения к Его образам — нашим ближним в соединении с небольшим любочестным подвигом достаточно для того, чтобы наша душа была упокоена и в сей и в иной жизни (из книги «Блаженной памяти старец Паисий Святогорец. Слова». Т. II).

Так, Анатолий Якович Циганенко належить до людей «...смирненно склоняющихся и не раздутых гордостью...».

**Світлої пам'яті Анатолія Яковича Циганенка
(25.06.1929 — 29.11.2012)**

29 листопада 2012 року на 84-му році пішов із життя Анатолій Якович Циганенко — відомий вчений-мікробіолог, видатний організатор вищої медичної освіти СРСР та України.

Анатолій Якович був яскравою людиною, неперевершеною особистістю, наставником та вчителем з великої літери, його лекції протягом багатьох років згадують випускники медичного університету різних років.

Великий організаторський талант і прогресивні ідеї щодо подальшого розвитку навчального процесу дозволили Анатолію Яковичу протягом багатьох років плідно працювати на найвищих посадах у медичному університеті. З 1964 по 1986 р. він був проректором з навчальної роботи, а в 1986–2005 рр. — ректором Харківського державного медичного університету, з 2005 р. — почесний ректор ХНМУ.

Славний трудовий шлях у організаторській та науково-педагогічній діяльності Анатолія Яковича отримав високе Урядове та громадянське визнання: він був доктором медичних наук, професором, мав почесне звання заслужений працівник вищої школи УРСР, був обраний дійсним членом Української Екологічної Академії наук, академіком Української АН, академіком АН Вищої школи України, академіком Міжнародної академії комп'ютерних наук і систем, академіком Нью-Йоркської академії наук, академіком Польської Академії Медицини, академіком Всесвітньої Академії Медицини ім. Альберта Швейцера, Почесним академіком Української медичної стоматологічної академії, його заслуги відзначено Великою Золотою командорською медаллю Всесвітньої академії медицини ім. Альберта Швейцера. Він став почесним академіком Української медичної стоматологічної академії, Тернопільського державного медичного університету та Харківського інституту мікробіології та імунології ім. І. І. Мечникова НАМН України.

Анатолія Яковича нагородили Почесною відзнакою Президента України — орденом «За заслуги» I, II та III ступеня, почесною грамотою Президії Верховної Ради України, орденами «Знак пошани», «За трудові досягнення» IV ступеня, «За розвиток науки і освіти», медалями «Ветеран праці», «За доблесну працю», почесною відзнакою УАН «За творчі здобутки» I ступеня, знаком «Відмінник освіти України», золотою медаллю «10



років незалежності України», визнаний Харків'янином XX століття та Харків'янином 2002 року.

«Навчитися лікувати — ще не все. Головне — навчитися любити людину», — цей вислів належить А. Я. Циганенку, і особистим прикладом він втілював цю тезу в житті.

Ректорат, співробітники й студенти Харківського національного медичного університету, мікробіологи, вірусологи, імунологи та все медичне товариство України сумують через втрату Анатолія Яковича Циганенка, якого ми назавжди запам'ятаємо як оптимістичну, енергійну та чуйну людину («ВЗ» листопад 2012).

Сумно, коли знайома людина залишає тебе назавжди. Ще сумніше, коли відходить у Всесвіт твоя близька людина, з якою ти крокував усе життя... Та ще й ти є її одноплітником...

Порвалися струни на арфі...
І арфа сумує німа,
В других виклика вона сльози
І плаче сама.

Сміюся я, жартую, співаю,
Не скаржусь на долю зовсім
І б'ю по розірваних струнах
На серці моїм.

Олександр Олесь

Я пам'ятаю, коли в останній рік ще живого Союзу ми, група ректорів з України, перебуваючи на нараді в Москві, проти ночі поїхали в підмосковний духовний центр (Загорськ). Відвідуючи храми, я запропонував поставити та запалити свічки в пам'ять наших рідних. Погодився на це лише Анатолій Циганенко. Виконавши цю процедуру, ми відчували, що є

БОГ

— Алексей! А у тебя мобильный с собой? — В машине, в бардачке. Я его отключил. Не хочу ни с кем разговаривать, пока я здесь у тебя.

— Тогда понятно. Мне Женя сейчас позвонила, а ей врач Иринин. Ира Женин телефон им дала, так как твой не отвечает. Плохи у нее дела. Обследования показали рак, возможно, с метастазами. Будут оперировать, но результат непредсказуем.

— Ну так я же ей денег дал на операцию, что я еще должен? Не сидеть же с ней в качестве сиделки? И вообще, я с ней разведен!

— Ну да, помню. Наверное, и так, больше ничего не можешь, пока. Ну, ладно. Пойдем, помоги мне паникадило к празднику почистить, а то я со своей тушей стремянку сломаю, а мать Серафима с нее не достает. Не сочтешь за труд?

— Да ты что? С удовольствием! Справлюсь я с этим твоим кадилом!

— Паникадилом! Это люстра такая в главном приделе. Справишься. Зубной порошок на тряпочку и чисти — вся премудрость.

— Ну, тогда пойдем!

И мы вошли в храм.

В храме я не был давно. То есть — в нашем русском православном храме. С тех пор, как «загранка» стала доступна советскому человеку, я успел побывать в соборе святого Петра в Риме, в Афинском Парфеноне, в храмах Луксора в Египте, был даже в буддистском дацане в Бурятии. А когда я был в нашем храме, вспомнить не смог — то ли в детстве, то ли позже. А ведь точно, был когда-то.

Даже странно: Андрюшка, вон, — поп, Женька, оказывается, — верующая, моя бывшая благоверная и то успела «отметиться», а я — мимо. И почему?

Флавиан завел меня в церковный притвор и тут же вышел за зубным порошком, а я остался в храме один.

Первое, что сразу поразило меня, — это какая-то особая тонкая тишина. То есть я слышал из открытого окна пение птиц, звуки голосов, мотоцикл где-то протарахтел. Эти звуки были рядом, но — не здесь, и шли они из какого-то другого пространства, которое казалось никак не связанным с тем, в котором я находился сейчас.

Я словно очутился в другом измерении. Именно в другом измерении! Я почувствовал это всем своим существом в звенящей, прозрачной и живой тишине храма. Да, да! Я вдруг ощутил, что тишина здесь — живая! Прямо как живое существо — доброе, мудрое и живое — по имени Тишина. И в этой тишине было разлито присутствие жизни, и не просто жизни, а ЖИЗНИ какой-то другой — настоящей. Я внезапно догадался — Вечной. Господи! Не схожу ли я с ума?

Кажется, Паскаль в «Мыслях» или Ларошфуко в «Максимах» сказал: «Я чувствую, что Бог есть. И не чувствую, что Его нет. Значит, Он есть».

Я вдруг понял, что могу подписаться под этими словами. Я почувствовал, что Он — есть.

Я самого Его почувствовал!

Мой разум, весь жизненный опыт, логика моей жизни — все противилось этому, неведь откуда взявшемуся чувству — Бог есть! Что-то во мне кричало истошным визгливым голосом: немедленно выйди отсюда, уезжай в Москву, ты здесь рехнешься, ты уже рехнулся!

Но это чувство не проходило — Он есть! Да, да!

Он — Бог — есть! Настоящий Живой Бог!

Я не видел, где Он, я не слышал Его, но я всем своим существом ощущал Его, Бога, присутствие. Он был здесь рядом со мной. Может быть, даже стоял вот за этой колонной? Или за теми резными дверями?

И мне было хорошо от этого ощущения. Я чувствовал, что мне хорошо. Так хорошо, как никогда не было в жизни. И я знал, что это хорошо оттого, что Он, Бог, здесь, рядом со мной.

Я стоял в притворе храма, глубоко дышал каким-то незнакомым мне воздухом, проникнутым тонким неведомым ароматом, несказанная легкость мягко наполняла мое существо, мне казалось, что сделай я шаг — и оторвусь от пола и поплыву под этими древними благоухающими сводами.

Тихая какая-то радость, как в детстве, на коленях у бабушки, проникала в мое сердце, и оно взволновано тукало: Господи! Господи!

Я не сразу понял, что передо мною стоит Флавиан с тряпкой и коробкой порошка в руках и с ласковой улыбкой смотрит на меня, похоже, уже давно.

— Андрей! Прости, Флавиан! Прости — отец Флавиан! Послушай!

— Не надо ничего говорить, Леша, я вижу. Вы встретились. Слава Богу!

— Нет, послушай, это что — правда? То, что я почувствовал сейчас, это правда — Бог? Разве так бывает?

Бывает и так. И по-другому. По-разному. Но это — Бог. В этом можешь не сомневаться. Я верил, что ты сможешь это почувствовать. Когда-нибудь. Что у тебя осталась живой душа, несмотря на то, что ты всю жизнь старательно убивал ее. Я не предполагал, что это может произойти сейчас. Но Богу виднее, кому и когда открывать себя. Слава Богу за все!

Отец Флавиан, послушай... ну, а что мне теперь делать? Что-то произошло сейчас со мной... Я еще ничего не пойму, что во мне творится... Я только знаю тепер, точно знаю, что Бог есть!

— Леша, а ты поговори с Ним. Поговори, как говоришь сейчас со мной, просто поговори. Скажи Ему, что ты вот сейчас почувствовал, что Он — есть, что ты ничего про Него не знаешь, но хочешь познакомиться с

Ним. Расскажи Ему про себя, про свою жизнь, про все, что у тебя в душе наболело, попроси помочь, научить тебя — как жить дальше. Встань вот здесь, вот перед этой иконой, и поговори с Богом.

— А можно мне стать на колени?

— Можно, конечно...

Я стал на колени.

Когда я вышел из храма, уже начинало темнеть. Я не расскажу о том, как я разговаривал с Богом. Это невозможно рассказать. Это — тайна. Или — Таинство. В общем, это не для всех. Скажу лишь одно: во все время, что я говорил к Нему, то жалуясь, то плача, то упрекая Его, Он стоял передо мной и слушал. Слушал и отвечал. Отвечал струящейся от Него Неисчерпаемой Любовью, в которой я захлебывался от нахлынувшего счастья. Это невозможно описать. Тот, кто уже испытал, тот поймет. «Dixi» — я сказал.

Паникадило почистил сам Флавиан. Стремянка его выдержала (из книги: Флавиан. Жизнь продолжается. 2010).

И все це у зв'язку з втратою Анатолія Яковича, фізичною втратою, адже він залишається з кожним, з ким він спілкувався. Хоча

На небе полная луна,
И тихо шепчет море;
Опять душа моя грустна
И в сердце тяжесть горя.

Я вспомнил песни старины
О городах забытых,
На дне морском, средь глубины,
Водой навеки скрытых.

Молитвы там, на дне, и звон,
Но это не поможет:
Кто был однажды погребен,
Восстать уже не может.

Генрих Гейне

Живим приходится проводити назавжди своїх близьких, друзів, співпрацівників, сусідів... Якраз в ці хвилини кожною здоровою людиною оволодіває глибоке відчуття критичного аналізу свого життя та оцінки свого майбутнього поряд з Богом. Яке б не було наше минуле, воно не може слугувати відчаю. Адже «Благодарение приходит к нам из тьмы до-исторических времен — оно универсально для всех веков и всех

верований. И за какие бы соломинки нам ни приходилось хвататься, всегда есть время для благодарности и того, чтобы начать сначала» (Дж. Роберт Москин «Наследие иудаизма»).

І це — незважаючи на те, що поруч з нами тернові

ВІНКИ

Куди дівати нам вінки тернові?
Чи ж то не забагато на один
Народ, який не хоче помирати,
Того колючця, тих сумних корон?

Оперезати світ могли б ми терням,
Яке на чолах предків запеклось.
Облите їхньою святою кров'ю,
Гартоване в їх праведнім огні.

Та світові чужих страждань не треба,
Він має власні болесті й дроти,
Свої месії в кожного народу.

Так хай же будуть з нами ті вінки,
Щоб з дотику до них росли ми всі,
Щоб їх і наші діти не боялись.

Дмитро Павличко (1969)

Правда! Не треба боятися! А так упевнено крокувати по життю, як академік НАМН України, заслужений діяч науки і техніки України, доктор медичних наук, професор Дмитро Ілліч Заболотний, який 28 років ефективно очолює провідний у нашій країні Інститут отоларингології ім. проф. О. С. Коломійченко НМНУ України. У 38-річному віці він очолив цю поважну наукову установу... Я хотів написати, що він був наймолодшим директором... Але оглянувся й побачив, що академік Кундієв Юрій Ілліч (теж Ілліч) призначався директором Інституту праці в 37-річному віці, а директорствує вже п'ятдесятий рік... Ось з якими видатними особистостями мені доводилося і доводиться спілкуватися... А ви кажете: життя не таке вже й цікаве. Помиляєтесь. Життя дуже різноманітне — лише необхідно це помічати. Скільки різнобарвного життя вміщує лише одна

СВЯТА НІЧ

В темну ніч ми зібрались громадою йти
так поважно, немов у пригоді

ми стали кому, а проте без мети,
ми дивились на зорі, та й годі.

Тихі, тихі й спокійні в ту нічку були
ліс і поле на цілім просторі,
і здавалось, неначе ми чути могли,
як спадали летючі зорі.

Всі розмови, нескінчені тут на землі,
десь кінчалися там, між зірками.
Проти вічності неба були ми малі,
але небо схилялось над нами.

Ніч без тіней і світло без проміння хвиль...
Все було і далеко й близько.
І сіяли нам зорі за тисячу миль,
і між нами світили низенько.

Нам не раз крізь волосся світила зоря,
мов горицвіт у темному листі,
наче ми, перепливши небесні моря,
заквітчалися в краплі сріблісті.

І немов над святими, зірки золоті
у корону сплітались огнисту.
Отже, й справді, здається, були ми святі
В тую зоряну ніч урочисту.

Леся Українка

Дмитро Ілліч настільки лаконічний, наскільки і його фах — отоларингологія:

Вельмишановний Іване Семеновичу!

Дуже вдячний за Вашу книгу! Бажаю Вам рівноваги та здоров'я на довгі роки!

З повагою

підпис

Д. І. Заболотний

Коли він (Д. І.) написав про рівновагу, то, безумовно, мав на увазі назву своєї книги: «Рівновага — основний закон природи».



ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ ОТОЛАРИНГОЛОГІЇ
ім. проф. О.С. КОЛОМІЙЧЕНКА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ»

Ідентифікаційний код 02011870

03057, м.Київ-57, вул.Зоологічна, 3

30.08.12 № _____

На № _____

тел. 483-22-02

факс 483-73-68

E-mail: amtc@kndio.kiev.ua

Вельмишановний Іване Семеновичу!

Дуже вдячний за Вашу книгу! Бажаю Вам рівноваги та здоров'я на довгі роки!

З повагою

Д.І. Заболотний

Але 10. 01. 2013 року Дмитро Ілліч зателефонував мені, компенсував свій короткий лист 2012 року, розлогим усним вельми позитивним текстом щодо моєї персони та надихнув мене на думки:

Все забуду про тревогу,
про пожары и про лед.
Все припомню понемногу,
Когда времечко придет.

Все оставлю за порогом,
чтоб резвиться без хлопот.
Все сойдется в доме строгом,
Когда времечко придет.

Все, что, кажется, бесплодно
разбазариваем мы,
когда времени угодно,
вдруг проявится из тьмы.

Никому уже не вычесть
из реестра своего
пусть ничтожных тех количеств,
что пришились на одного.

Пусть, хоть много или мало,
составляющих судьбу,
без которых не пристало
место занимать в гробу.

Булат Окуджава

Мій вік — моє багатство... Мої думи — мій життєвий потенціал...
Моє єство входить в таке містке людське уявлення, як

ДІТИ ПЛАНЕТИ ЗЕМЛЯ

Скоро я полечу в далекі світи.

Ми з товаришами ступимо на твердь інших планет, побачимо нові світанки, почуємо шум не наших лісів, звуки і мову небачених істот. Над нами будуть незнайомі сузір'я, в наші легені увійде неземне повітря.

Тісно стало на Землі. Вона розкривається у неосяжність, і ми — діти планети — народжуємося в нове буття. Там будуть зародки інших Земель, джерела нових еволюційних рік, початки небувалих культур.

Що ж візьмемо з рідної планети? Що згадаємо на таємничих шляхах?

Я візьму із собою найніжніше, найпростіше, найнепомітніше. Легіт нечутний степовий, що несе на своєму крилі подих весни. Пахощі й барви скромних лугових квітів. Я понесу в серці звуки народних пісень, що віками не змовкли над землею, зберігаючи в безіменних творіннях пульс безсмертя, що протидіяли всім спробам темряви задущити прагнення до світла й поступу розуму. Казку я не забуду в зорянім безмежжі, казку-чарівницю, улюблену всіма поколіннями, яка пронесла понад довгими і тяжкими тисячоліттями віру в правду, мужність, любов. Я згадаю в таємничих світах дивовижних геніїв духу вселюдського: митців, воїнів, повстанців, хліборобів, словом, усіх подвижників, які горіли смолоскипами живими серед темряви віків, осяваючи полум'ям власного життя й розуму шляхи до справедливої будучини вселюдської (О. Бердник).

Просто дивуюсь сам собі, коли думаю: яка необмеженість, життєва необмеженість у житті загалом, у кожної людини, зокрема — її, необмеженість, ні пером, ні пензлем, ні нотами... не описати. А тому в ці Різдвяні Свята буду закінчувати цю книгу такою колядою:

БОГ ПРЕДВІЧНИЙ

Бог Предвічний народився.
Прийшов днесь із небес,
Щоб спасти люд свій весь,
І утішився.

В Вифлеємі народився
Месія, Христос наш
І спас наш, для всіх нас
Народився.

Обвістив це ангел Божий
Наперед пастирям,
А потім звіздарям
І земним звірям.

«Слава Богу!» заспіваймо,
Честь Сину Божому,
Господу нашому,
Поклін віддаймо.

Ну що ж, читачу, Quod hodie non est, cras erit: sic vita traditur (Чого немає сьогодні, те буде завтра: у тому все життя проходить. Патроній).

Літературно-художнє видання

СМІЯН Іван Семенович

Час — чесна людина

Книга 26

В авторській редакції

Дизайн обкладинки *Оксани Корнєєвої*
Випусковий редактор *Маргарита Більчук*

Формат 60x84/16. 10,26 ум. др. арк., 8,73 обл.-вид. арк. Тираж 250. Замовлення № 13-407.

Видавець і виготовлювач Редакція газети «Підручники і посібники».
46000, м. Тернопіль, вул. Поліська, 6а.
Тел.: (0352) 43-15-15; 43-10-21.

Збут: zbut@pp-books.com.ua Редакція: red@pp-books.com.ua Виробництво: print@pp-books.com.ua
www.pp-books.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 765 від 11.01.2002 р.
Книга-поштою: а/с 376, Тернопіль, 46011.
Тел.: (0352) 42-43-76; 097-50-35-376
post@pp-books.com.ua